

KONGELIG RESOLUSJON

Olje- og energidepartementet
Statsråd: Terje Aasland

Ref.nr.:
Saksnr.: 18/1474
Dato: 27. januar 2023

Revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjonsvilkår for Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden i Hol, Gol, Ål og Nesbyen kommuner

I. Innledning

På bakgrunn av miljømålene for Uste- og Hallingdalsvassdraget i vannforvaltningsplanen for vannregion Innlandet og Viken fattet NVE vedtak 29. mars 2017 om å åpne revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget. Tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering (FHR) til å foreta reguleringer og overføringer i vassdragene ble gitt ved kgl.res. 20. juli 1962 (romertall I), kgl.res. 5. juli 1968 og kgl.res. 3. april 1970.

FHR utarbeidet revisjonsdokument 8. mai 2018. Noen av kravene og forslagene i revisjonssaken angår også tillatelse til bygging av Usta og Nes kraftverker, samt til døgnregulering av Strandafjorden, som er gitt ved kgl.res 20. juli 1962 (romertall II). Denne konsesjonen ble meddelt daværende Oslo Lysverker (nå Hafslund Eco Vannkraft AS) og gitt i medhold av den gang gjeldende lov om vassdragene av 15. mars 1940. Konsesjonen har ikke bestemmelser om revisjon av vilkårene. Fordi konsesjonen henger tett sammen med de øvrige konsesjonene etter vassdragsreguleringsloven og blant annet har felles manøvreringsreglement, varslet NVE 25. april 2019 om omgjøring av konsesjon etter vannressursloven. Sakene er behandlet sammen og NVEs innstilling omfatter både revisjon av konsesjonsvilkårene for Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjonen for Usta og Nes kraftverker.

I henhold til vassdragsreguleringsloven § 8 kan tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner revideres 50 år etter de ble gitt. Revisjonsadgangen gir innenfor bestemte rammer mulighet for å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av vassdragsreguleringen. Det kan foretas en generell modernisering av de opprinnelige konsesjonsvilkårene og vilkår som i dag er uaktuelle, kan slettes. I henhold til vannressursloven § 28 kan vilkår i konsesjoner etter den tidligere vassdragsloven endres i særlige tilfeller.

NVE oversendte innstilling til departementet 20. desember 2021 der de anbefaler innføring av moderne standardvilkår med vilkår om naturforvaltning, som vil kunne innfri flere av kravene og bidra til miljøforbedring. NVE anbefaler vilkår om nye eller økte slipp av minstevannføring i

deler av vassdragene og tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen. NVE anbefaler ikke magasinrestriksjoner eller pålegg om nye fond og annen økonomisk kompensasjon.

Olje- og energidepartementet har sendt NVEs innstilling på høring til berørte kommuner og fylkeskommunen. Departementet tilrår at vilkårene revideres, hovedsakelig i tråd med NVEs innstilling. Departementet foreslår minstevannføring til Usteåne i tråd med NVEs forslag, men en noe endret minstevannføring til Rukkedøla. Departementet foreslår at det innføres moderne standardvilkår, som gir miljømyndighetene hjemmel til bl.a. å pålegge habitatforbedrende tiltak. Departementet anbefaler videre at regulanten skal betale kr 900 000 til fond øremerket villrein. Departementet anbefaler at det fastsettes reviderte vilkår og revidert manøvreringsreglement for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget, jf. vassdragsreguleringsloven § 8, i tråd med vedlagte forslag. Departementet anbefaler at konsesjon for Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden omgjøres, jf. vannressursloven § 28, i tråd med vedlagte forslag. Etersom opprinnelige konsesjoner er gitt ved kongelig resolusjon fastsettes også revisjon av vilkår og omgjøring av konsesjon ved kongelig resolusjon.

NVEs innstilling er gjengitt i kapittel II, merknader til NVEs innstilling er gjengitt i kapittel III og departementets bemerkninger i kapittel V. Utkast til kgl. res. har vært forelagt berørte departementer i tråd med retningslinjen Om statsråd.

II. NVEs innstilling

NVE har i innstilling til departementet av 12. desember 2021 følgende sammendrag av saken:

«Sammendrag

På basis av miljømål i godkjent vannforvaltningsplanen for vannregion Vest-Viken (nå Innlandet og Viken) vedtok NVE å åpne sak om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget. Konsesjonæren for reguleringene er Foreningen for Hallingdalsvassdragets regulering (FHR). Senere sendte NVE varsel om omgjøring av konsesjonen for bl.a. døgnregulering av Strandafjorden og bygging av Nes kraftverk, der Hafslund Eco Vannkraft AS er konsesjonær. Hafslund Eco har i denne saken svart på vegne av FHR, og NVE kaller for enkelhets skyld konsesjonærene samlet for «HECO» videre i denne innstillingen. Kravet i vannforvaltningsplanen angår i hovedsak slipp av minstevannføring fra Ustevatn, og fra inntaket i Rukkedøla. I revisjonsdokument er det også beskrevet andre forslag fra HECO, som f.eks. tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen, og andre krav fra kommunene og andre lokale interesser, som f.eks. magasinrestriksjoner i Strandafjorden.

Revisjonsdokumentet ble sendt på høring 22.05.2018. NVE avholdt offentlig befaring 10-11. oktober 2018.

Ål, Gol og Hol kommuner (NVE 201700791-10, 16 og 26) bekrefter i hovedsak informasjonen i revisjonsdokumentet om hva man er enige og uenige om. Kommunene står fast på kravet om nye miljøfond og næringsfond. Hol kommune er særlig opptatt av tilstrekkelig minstevannføring og miljødesign i Usteåne, å unngå skadeflom, og at resipientkapasiteten i elva styrkes. Kommunen presiserer at de foreslåtte løsningene i revisjonsdokumentet må ses på som en helhet, og at endringer i noen krav kan medføre ønske fra kommunen om å endre andre krav. Dette er særlig knyttet til magasinutfylling i Ustevatn og minstevannføring i Usteåne.

Ål kommune står fast på kravene tilknyttet manøvreringsrestriksjoner for Strandafjorden.

Fylkesmannen i Buskerud (nå Statsforvalteren i Oslo og Viken) og Buskerud (nå Viken) fylkeskommune (NVE 201700791-10, 23 og 27) mener revisjonsdokumentet oppfyller krav til kunnskapsgrunnlag, og gir god balanse mellom ulike hensyn.

Statsforvalteren krever i tillegg slipp av minstevannføring fra inntakene i Votna, Lya, Ridøla og Dokkelve, og at konsekvensene for villrein bør utredes nærmere.

Statens vegvesen (NVE 201700791-11) fokuserer på at man må unngå tiltak som kan føre til flom på riks- og fylkesveier, eller skader på bru og veiskråninger langs hoved- og sidevassdrag.

Nordfjella og Fjellheimen villreinnemd, Villreinutvalet for Nordfjella og Villreinnemda for Hardangerviddaområdet (NVE 201700791-18 og 21) mener hensynet til villreins bruk av områdene ikke er tilstrekkelig belyst i revisjonsdokumentet, og peker særlig på områdene ved Ørteren.

Strandafjorden fiskeeigarlag (NVE 201700791-14) støtter Ål kommunes krav om magasinrestriksjoner i Strandafjorden av hensyn til fisket.

Søndre Rødungen fiskesameige og Børge Bekkestad (NVE 201700791-24, 30 og 33) støtter krav om tidligere oppfylling av Rødungen.

Fiskesameiet krever fullt magasin innen 1. juli. De krever også at tappingen av magasinet, som særlig skjer om vinteren, stopper når vannstanden er 3 m over LRV.

Partene ønsker også terskel i bukta utenfor utløpet av Langetjørbekken i nordøstlige del av Rødungen.

Norsk ornitologisk forening (NVE 201700791-20) mener at revisjonsdokumentet mangler dokumentasjon av regulerings konsekvenser for fuglelivet, og peker på krav til kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven § 8. De mener økt minstevannføring mest sannsynlig vil være positivt.

Ustaoset Vel og Grunneierlaget i Vesle Usta (NVE 201700791-33) er bekymret for senere oppfylling av Ustevatn, som vil følge av tidligere overføring til Rødungen. Vellet har også krav tilknyttet utsetting av fisk, kvisting av løyper, økonomiske bidrag til fellesområde, og forbedret sikring av bru over Usteåne ved Måfådalen.

Geilo jeger- og fiskerforening (GJFF) og Grunneierlaget (NVE 201700791-33) støtter kravet om minstevannføring i Usteåne helt fra Ustevatn. GJFF mener minstevannføringen ved Geilo bru bør være 3 m³/s om sommeren for å få akseptable forhold for fisk og fiske. De krever også tiltak mot ørekyte og gjengroing i vassdraget. **Tingvollfjorden grunneigarlag** (NVE 201700791-33) krever også tiltak mot gjengroing.

Einar og Tor Dalevold (NVE 201700791-33) støtter krav om minstevannføring i Rukkedøla, men krever tiltak mot at vannføringen forsvinner i grunnen nedstrøms Flaumparken. De krever også tiltak i forbindelse med terskler og erosjon.

HECO (NVE 201700791-28) fastholder forslagene i revisjonsdokumentet, og mener at de fleste høringsparter i grove trekk er tilfreds med forslagene. Det er avgjørende viktig for konsesjonæren at nye vilkår ikke svekker reguleringsens fleksibilitet og frihet til tapping, og det vises til samfunnets behov for kraftproduksjon og flomdemping.

NVE anbefaler at det innføres nye, moderne standard konsesjonsvilkår for regulering av vassdragene. NVE anbefaler at pålegg om minstevannføring fra Ustevatn til Usteåne økes slik at det slippes 3 m³/s i sommerperioden og 0,3 m³/s i vinterperioden. Målingen av minstevannføringen flyttes fra Geilo bru til Tuftebrui like oppstrøms Ustedalsfjorden. Vi foreslår også slipp av minstevannføring til Rukkedøla, med 0,025 m³/s hele året. Hvis vannføringen ved Flaumparken i Nesbyen er lavere enn 0,3 m³/s i perioden.

1.6-1.10 skal slippet økes til 0,2 m³/s. Dette ekstraslippet skal opphøre når vannføringen ved Flaumparken overstiger 0,5 m³/s. NVE anbefaler fjerning av bestemmelser om høyeste flomvannstand i Finsevatn, Ørteren, Nygårdsvatn og Ustevatn. NVE anbefaler tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen. NVE vil ikke anbefale magasinrestriksjoner i Rødungen. Vi anbefaler heller ikke pålegg om nytt næringsfond, miljøfond/fiskefond eller annen økonomisk kompensasjon.

NVE anbefaler omgjøring av konsesjonen for døgnregulering av Strandafjorden og for Usta og Nes kraftverker. Vi anbefaler innføring av bestemmelse om at konsesjonsvilkårene kan revideres, innføring av moderne standardvilkår for naturforvaltning, og at vilkåret for terskler endres i tråd med moderne standardvilkår. Dette vil gjøre det lettere å se hele vassdraget i sammenheng oppfølging av tiltak angående naturforvaltning, terskler osv., og ved senere vilkårsrevisjoner. NVE vil ikke anbefale magasinrestriksjoner for Strandafjorden, eller innføring av ny LRV der. Vi vil heller ikke anbefale pålegg om nytt næringsfond, miljøfond eller fiskefond.»

III. Høring av NVEs innstilling

NVEs innstilling ble sendt på høring til Ål, Gol og Hol kommuner, samt Viken fylkeskommune.

Hol kommune har i epost av 22. april 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Vedtak

Hol kommune sender følgende uttale til Olje- og energidepartementet i anledning NVEs innstilling til revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjon for Strandafjorden og Usta og Nes kraftverker:

Hol kommune har fremmet et felles revisjonsdokument med Hafslund E-CO. Det går klart frem av dokumentet hva kommunene og regulanten er enige og uenige i. Flere av endringene det legges opp til i revisjonsdokumentet er i hovedsak fulgt opp i NVEs innstilling, men kommunenes krav om å oppjustere miljø/fiskefond og næringsfond til dagens nivå, avvises. Hol kommune viser her til at miljø-/fiskefondet er et tiltak som er ment å kompensere skader og ulemper av miljømessig karakter som ikke lar seg rette opp. Videre at området konsesjonen

berører er betydelige i turisme og reiselivssammenheng og at dette har utviklet seg betydelig i tiden etter reguleringen. Dette understreker kommunens poeng med at påvirkningen av reguleringen er langt større enn det ble lagt til grunn under den opprinnelige konsesjonsbehandlingen, ved at den berører langt flere personer og flere interesser i dag.

Når det kommer til næringsfond er kravet fra kommunens å se på som en videreføring av dagens konsesjonsvilkår. Hol kommune mener de avbøtende tiltakene i revisjonen, også de økonomiske, må oppjusteres til dagens nivå om det skal ha den tilsiktede virkningen. Hol kommune mener at pkt 28 i dagens konsesjon er en del av den opprinnelige tillatelsen for reguleringen, og at å fjerne dette vil være en vesentlig endring i forutsetningene som ble gitt for konsesjonen og som har blitt praktisert frem til dags dato. En mener videre at vilkåret tilsier at Hol kommune skal være fritatt for utgifter med dam Ørteren med reguleringsanlegg, og at vilkåret ikke tilsier at dette skal være tidsavgrenset til kun byggingen av dammen. Dette punktet i konsesjonen må derfor beholdes.

Flom og høy vannstand er blitt et kjent problem for aktiviteten i Kleivi næringspark. En terskel ved kommunegrensen Hol/Ål har en oppstuvende virkning og reduserer flomavledningsevnen til elveløpet. Sammen med en innsnevring på elveløpet i området gir det betydelige utfordringer for næringsområdet. Det må dermed være et spesielt vilkår til konsesjonen at terskler ved Kleivi Industriområde må utformes på en måte som ikke fører til flomskader på industri og infrastruktur i området. Eventuelt må det pålegges alternative avbøtende tiltak for området dersom endring i utforming av terskel ikke er tilstrekkelig.»

Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet har i brev av 2. mai 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet behandlet i sine møter 26.-27. april 2022 sakene om NVEs innstillinger til vilkårsrevisjoner for Uvdalsreguleringen og revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjon for Strandaffjorden og Usta og Nes kraftverker. I tillegg ble vilkårsrevisjoner i villreinområder diskutert generelt og planer for forvaltning villreinfond mer i detalj. Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet har følgende merknader:

- Rådene anmoder om at det settes vilkår om avsetting av midler til villreinfond i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkår for Uvdalsreguleringen og reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget. Dette er viktig for å kunne iverksette målrettede tiltak som ser flere reguleringer i sammenheng og med økonomisk bidrag fra flere parter. Rådene forutsetter videre at vurdering av vilkår knyttet til villreinfond innarbeides som ny praksis i alle framtidige vilkårsrevisjoner i villreinområder.*
- I tråd med Regional plan for Hardangervidda (retningslinjenes §1.4) og Regional plan for Nordfjella (retningslinjenes §1.4) ber rådene om at OED oversender NVEs innstillinger til uttalelse til Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet, Villreinnemnda for Nordfjella og Villreinutvalget for Nordfjella, og at det legges inn i rutinene at villreinnemnder og villreinutvalg skal høres ved behandling av vassdragskonsesjoner som kan få betydning for villreinens livsvilkår.*

- Rådene viser til hva som er vedtatt i tidligere kongelige resolusjoner når det gjelder villreinfond (eks Hemsilvassdraget), og ber om at lokal villreinforvaltning får en plass i styringsgruppen.
- For mer detaljerte innspill til de to revisjonssakene, viser rådene til merknader fra partene i Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet.

Bakgrunn

Hardangerviddarådet er etablert for å følge opp den regionale planen for Hardangervidda og består av politisk valgte representanter fra kommunene rundt Hardangervidda (Tinn, Vinje, Ullensvang, Eidfjord, Ulvik, Hol, Nore og Uvdal og Rollag), fra hver av de tre fylkeskommunene (Vestfold og Telemark, Vestland og Viken), en representant fra hver av de tre statsforvalterne (Oslo og Viken, Vestfold og Telemark og Vestland) og leder av Villreinnemnda. Viken fylkeskommune er sekretariat for Hardangerviddarådet.

Nordfjellarådet er etablert for å følge opp den regionale planen for Nordfjella og består av ordførerne fra kommunene rundt Nordfjella og Raudafjell (Ulvik, Voss, Aurland, Lærdal, Hemsedal, Ål og Hol), fra hver av fylkeskommunene (Vestland og Viken), en representant fra hver av statsforvalterne (Oslo og Viken og Vestland), leder av Villreinnemnda og leder av Villreinutvalget. Viken fylkeskommune er sekretariat for Hardangerviddarådet.

De regionale planene for Hardangervidda og Nordfjella med Raudafjell er utarbeidet med utgangspunkt i bestillingsbrev fra Miljøverndepartementet datert 12. april 2007 på bakgrunn av at villrein er en nasjonal ansvarsart, og Norge har en internasjonal forpliktelse til å ta vare på villreinen og dens leveområder. Bestandsnedgang og press på leveområder gjør at villrein er vurdert til «nær truet» i Norsk rødliste for arter 2021. 25. april 2022 ble resultatene av klassifiseringsarbeidet basert på kvalitetsnormen for villrein lansert, og både Nordfjella og Hardangervidda kom ut som røde områder i dårlig stand for villrein. Arealunnvikelse og redusert trekk på grunn av blant annet vannkraftutbygging, er blant årsakene til dette.

Norsk villreinsenter (NVS) har utarbeidet en kunnskapsbase for revisjon av vassdragskonsesjoner, der det presenteres noen effekter som utbyggingen av vannkraftmagasiner har hatt på villrein. De mest sentrale negative effektene er fragmentering av leveområder, neddemming av beitearealer og villreintrekk og økt ferdsel. I de fleste tilfeller har kraftmagasinene før regulering vært en eller flere betraktelig mindre vannflater. Heving av vannstanden har medført at reinens fremkommelighet gjennom områdene har blitt sterkt redusert. Heving av vannstanden har også medført neddemming av beitearealer rundt kraftmagasinene. I noen tilfeller har også økt vintervannsføring med åpent vannløp redusert reinens fremkommelighet.

Hardangerviddarådets og Nordfjellarådets vurdering

Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet anmoder om at ulike vassdragskonsesjoner som står overfor vilkårsrevisjon blir vurdert i sammenheng – for villreinområdet som helhet – med hensyn til effekter og aktuelle avbøtende og kompenserende tiltak. Dette er også forankret i den regionale planen for Hardangervidda (§ 2.6) og den regionale planen for Nordfjella med Raudafjell (§ 2.7).

Rådene viser til revisjon av konsesjonsvilkår for regulering av Hemsilvassdraget og Holsvassdraget i Nordfjella villreinområde, for Aurareguleringen i Snøhetta villreinområde og for Ulla-Førra-reguleringen i Setesdalsheiene villreinområde, der det er innført vilkår om opprettelse av villreinfond. For revisjon av vilkår i vassdrag der det viser seg utfordrende å komme fram til effektive tiltak som kan avbøte for tap av beiteareal og/ eller trekkruter som følge av vassdragsreguleringene, bør det bli en rutine at opprettelse av villreinfond vurderes.

Hardangerviddarådet viser til NVEs utredning og innstilling for Uvdalsreguleringen, der villrein i det hele tatt ikke er nevnt. Hardangerviddarådet viser til bærekraftsmål 15.4 om helhetlig forvaltning for å bevare økosystemer i fjellområdene og naturmangfoldlovens §§ 8-12, og mener NVE har et selvstendig ansvar i å vurdere villreinhensyn til tross for at dette ikke ble spilt inn under høringsprosessen i 2014. Både Nordfjellrådet og Hardangerviddarådet ber om at hensynet til villrein i henhold til bærekraftsmål 15.4 og naturmangfoldlovens §§ 8-12, alltid vurderes i framtidige vilkårsrevisjoner.

For Sønstevann-magasinet har det vist seg utfordrende å komme fram til effektive tiltak som kan avbøte for tap av beiteareal og trekkruter som følge av neddemmingen. For i best mulig grad å ivareta hensynet til villrein som følge av neddemmingen i Sønstevann-magasinet, vil kompenserende tiltak andre steder enn i og nær ved Sønstevann sannsynligvis gi bedre effekt. Opprettelse av villreinfond, vil kunne bidra til finansiering av slike kompenserende tiltak. Hardangerviddarådet anbefaler at det settes vilkår om opprettelse av villreinfond for revisjonsarbeidet for Uvdalsreguleringa ferdigstilles.

For revisjonen av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjon for Strandaffjorden og Usta og Nes kraftverker, er det spesielt oppdemmingen av Ørteren i samvirking med reguleringen av Halnefjorden og effekten av riksvei 7, som har påvirket trekkmulighetene for villrein mellom Hardangervidda og Nordfjella.

Regional plan for Hardangervidda (2019-2035) ble stadfestet av Kommunal- og moderniserings-departementet 01.10.2021 etter at tidligere plan (2011-2025) ble rullert. Reviderte retningslinjer setter større fokus på hensynet til villrein i forvaltning av vassdrag og energiproduksjon, og konsekvenser for villrein skal utredes i henhold til nyeste kunnskap ved vilkårsrevisjoner, og vilkårsrevisjoner må sees i sammenheng med hele villreinområdet og tilgrensende villreinområder. I revisjonen av regional plan kom det også et annet et nytt punkt i retningslinjene under § 1.4 Videre planlegging og saksbehandling: «Villreinnemnda skal høres ved behandling av arealplaner, sti- og løypeplaner, dispensasjonssaker, vassdragskonsesjoner, vindkraftanlegg, linjeføring og andre tiltak som kan få betydning for villreinens livsvilkår. I slike saker skal det foreligge en nærmere redegjørelse av virkningene for villreinen, jfr. naturmangfoldloven §§8-12.» Derfor ber vi om at NVEs innstilling med anledning for uttalelse/ merknader også oversendes Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet.

Hardangerviddarådet og Nordfjellaråde har fått en orientering om innholdet i kongelig resolusjon (23.06.21) Hafslund E-CO Vannkraft AS - revisjon av konsesjonsvilkår for regulering i Hemsilvassdraget mv. i Hemsedal, Ål og Gol kommuner, og legger spesielt merke til at villreinforvaltningen ikke er nevnt i omtalen av styringsgruppen som fondet skal forvaltes

av. Rådene ber om at villreinformasjonen tildeles en plass i styringsgruppen og at rådene høres i arbeidet med mandat.

Hardangerviddarådet og Nordfjellarådet er kjent med at flere av partene på selvstendig grunnlag sender/ har sendt merknader til NVEs innstilling til OED i disse revisjonssakene. Rådene har kommet med generelle betraktninger rundt villreinhensyn, men ber OED se til partenes merknader når det gjelder detaljerte innspill.»

Viken fylkeskommune har i brev av 3. mai 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Viser til brev, datert 24. januar 2022, hvor OED oversender NVEs innstilling i sak om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingsalsvassdraget og omgjøring av konsesjon for Strandaffjorden og Usta og Nes kraftverk til uttalelse. Det vises også til epost, hvor det gis utsatt høringsfrist til 4. mai 2022.

NVE oppsummerer egen innstilling på følgende måte:

«På basis av miljømål i Uste- og Hallingdalsvassdraget i vannforvaltningsplan for vannregion Vest-Viken (nå Innlandet og Viken), vedtok NVE å åpne sak om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget. NVE satte også i gang sak om omgjøring av konsesjonen for døgnregulering av Strandaffjorden og for Usta og Nes kraftverker, for å få en helhetlig vurdering av regulerte vassdrag. Under utarbeidelsen av revisjonsdokumentet, og NVEs høring av revisjonsdokumentet, er det kommet inn flere krav bl.a. om slipp av minstevannføring, magasinrestriksjoner og biotopforbedrende tiltak. Konsesjonæren for reguleringene er Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering (FHR), og for kraftverkene er det Hafslund Eco Vannkraft AS.

NVE mener at våre anbefalinger gir positive virkninger for naturmiljø, friluftsliv og lokale interesser i vassdragene, samtidig som det ivaretar utbyggingens viktige betydning for kraftsystemet og evnen til flomdemping.

NVE anbefaler at det innføres nye, moderne standard konsesjonsvilkår for reguleringene. NVE anbefaler tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen. NVE anbefaler også økning i slipp av minstevannføring til Usteåne om sommeren, og innføring av slipp vinterstid. NVE anbefaler videre innføring av minstevannføring i Rukkedøla. Samlet årlig krafttap for anbefalt slipp av minstevannføring er beregnet til ca. 4 GWh, som tilsvarer 0,2 % av samlet kraftproduksjon i Usta og Nes kraftverker. NVE anbefaler videre fjerning av bestemmelser om høyeste flomvannstand i Finsevatn, Ørteren, Nygårdsvatn og Ustevatn, av hensyn til flomhåndteringen i vassdraget. NVE vil ikke anbefale magasinrestriksjoner i Rødungen. Vi anbefaler heller ikke pålegg om nye næringsfond, miljøfond, fiskefond eller annen økonomisk kompensasjon.

NVE anbefaler omgjøring av konsesjonen for døgnregulering av Strandaffjorden og for Usta og Nes kraftverker, ved enkelte endringer i vilkårene. Endringene vil gjøre det enklere å vurdere vassdraget i sammenheng. Vi anbefaler innføring av bestemmelse om at konsesjonsvilkårene kan revideres. Vi anbefaler også innføring av moderne standardvilkår for naturforvaltning, og at vilkåret for terskler endres i tråd med moderne standardvilkår. NVE vil ikke anbefale magasinrestriksjoner eller innføring av ny LRV i Strandaffjorden. Vi vil heller ikke anbefale pålegg om nytt næringsfond, miljøfond eller fiskefond.»

Fylkeskommunens vurderinger

Viken fylkeskommune er tilfreds med at det har blitt åpna sak om revisjon av konsesjonsvilkår av Uste- og Hallingdalsvassdraget med bakgrunn i vannforvaltningsplanene. Videre er det positivt at det er oppretta ei lokal arbeidsgruppe, hvor regulant har deltatt sammen med Hol, Ål, Gol og Nesbyen kommuner, som også har arrangert folkemøter og møter med berørte interessegrupper. Det opplyses om at det langt på vei er oppnådd enighet mellom regulanten og kommunen om forslag til endring av konsesjonsvilkår, og fylkeskommunen mener dette må tillegges vekt.

Viken fylkeskommune støtter vurderingen av at det bør innføres nye og moderne standard konsesjonsvilkår for vassdragene. Dette vil gi myndighetene hjemmel til å pålegge relevante avbøtende tiltak knytta til blant annet naturforvaltning og friluftsliv.

Det har kommet innspill om opprettelse av økonomisk fond for å kompensere for noen av ulempene som har oppstått i forbindelse med reguleringene. NVE har ikke anbefalt dette, men fylkeskommunen mener likevel det bør vurderes.

Mer konkrete innspill knytta til berørte interesser/tema er gitt under.

Vannmiljø

Viken fylkeskommune er godt fornøyde med at den regionale vannforvaltningsplanen for vannregion Vest-Viken er lagt til grunn for revisjonssaken. I den regionale vannforvaltningsplanen er det blant annet satt miljømål som kan medføre krafttap for Ustedøla, Usteåne og Hallingdalselva mellom Strandaffjorden og Nesbyen.

Viken fylkeskommune støtter anbefaling om minstevannføring i Usteåne på 3 m³/s om sommeren, noe som vil være positivt for bunndyr og fisk i elva, fiske, friluftsliv og landskap. Videre støttes det at det innføres krav til slipp av minstevannføring til Rukkedøla, som er begrunna med tanke på hensyn til fisk, landskap og elva som trivselsfaktor gjennom Nesbyen.

Friluftsliv

Som Buskerud fylkeskommune tidligere har uttalt, er det viktig at hensynet til friluftsliv og reiseliv blir godt ivaretatt i vilkårsrevisjonen. Hol kommune har dessverre ikke gjennomført kartlegging og verdsetting av friluftslivsområdene sine, men i Gol og Ål er store deler av det aktuelle området kartlagt som viktig eller svært viktig friluftslivsområde (naturbase.no). På generelt grunnlag vil vi kommentere at krav til minstevannføring er positivt både for fisk, fiskere, landskap og friluftsliv, og det er derfor positivt at det i konsesjonsvilkårene innføres krav til minstevannføring. Det er også positivt at det innføres moderne standardvilkår for naturforvaltning, og at særtilkåp som ivaretar friluftslivet videreføres.

Det fremgår av forslag til manøvreringsreglement, pkt. 4, at hvis det viser seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Vi forutsetter at friluftslivinteresser for allmennheten her betraktes som allmenne interesser, slik at reglementet kan endres hvis vannslipp og vannstandsendringer innebærer uheldige konsekvenser for friluftslivet.

Villrein

Under høringen mente Fylkesmannen i Buskerud (nå Statsforvalteren i Oslo og Viken) og Buskerud (nå Viken) fylkeskommune (NVE 201700791-10, 23 og 27) at revisjonsdokumentet oppfylte krav til kunnskapsgrunnlag, og ga god balanse mellom ulike hensyn, men viste til at konsekvensene for villrein burde utredes nærmere. Nordfjella og Fjellheimen villreinnemd, Villreinutvalet for Nordfjella og Villreinnemda for Hardangerviddaområdet (NVE 201700791-18 og 21) mente også at hensynet til villreinens bruk av områdene ikke var tilstrekkelig belyst i revisjonsdokumentet, og pekte særlig på områdene ved Ørteren.

I NVEs vurdering vises det til at det allerede foreligger en del informasjon om villrein, bl.a. i de kilder HECO viser til. Videre har NVE mottatt en del informasjon bl.a. i vilkårsrevisjonene for Holsreguleringen og Hemsilreguleringen, og i egne møter med villreininteressene. Denne informasjonen har også relevans for saken her. NVE legger til grunn at problemene for villreinen angående bruk og kryssing av området er knyttet til de samlede menneskelige aktivitetene i området. Videre konstaterer NVE at det er innført villreinfond i vilkårsrevisjonene for Aurareguleringen og Hemsilreguleringen, og overlater til OED å vurdere om slikt fond skal innføres i denne saken.

Viken fylkeskommune mener det bør vektlegges at problemene for villreinen er knyttet til den samlede effekten av menneskelig aktivitet. Videre mener vi det taler for at det bør opprettes et villreinfond når det ikke ligger til rette for klare avbøtende tiltak som kan finansieres av regulanten. Med bakgrunn i dette mener Viken fylkeskommune at det bør legges inn vilkår om bidrag til villreinfondet i Nordfjella. Videre bør det opprettes et villreinfond for Hardangervidda som det også bør bidra inn i. Sistnevnte fond må ses i sammenheng med revidering av konsesjonsvilkår for Uvdalsreguleringen.

Hensyn til arkeologiske kulturminner

Fylkeskommunen har tidligere uttalt seg til kulturminnehensyn under høring av revisjonssaken. Vi viser til vårt brev av 01.10.2018.

Revisjonen av reguleringen for Uste- og Hallingdalsvassdraget går ikke under sektoravgiftordningen for kulturminner i vassdrag ettersom konsesjonene er gitt etter 1960. Det er derfor gjennomført arkeologiske undersøkelser i tråd med vilkårene stilt i opprinnelig konsesjon. Flere kulturminner ble registrert og undersøkt som en del av disse vilkårene på tidlig 1960-tallet. Dette ble gjennomført etter de krav og de metoder som gjaldt den gang.

Som vi påpekte i vårt høringssvar, vil vi likevel minne om at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 gjelder dersom det planlegges nye tiltak i vassdragene, eksempelvis O/U-prosjekter eller andre tiltak og utbygginger som kan berøre automatisk fredete kulturminner. Tiltakshaver plikter i slike tilfeller å undersøke om tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, jmf. kulturminneloven §§ 8 og 9. Det er derfor viktig å starte en tidlig planlegging og dialog med fylkeskommunen der dette kan være aktuelt. Vi ser også at bestemmelsene om øvre flomnivå ved ekstremflom er endret i den nye revisjonen. Vi gjør oppmerksom på at det er svært viktig å holde en tett dialog med kulturminnevernet dersom uforutsette forhold som eksempelvis 100-års flom vil kunne påvirke kulturminneverdiene i eller ved vassdraget negativt. Oppstår det problem knyttet til dette vil måtte vurdere tiltak for å sikre kulturminnene.»

Ål kommune har i brev av 20. mai 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Me ser at våre innspel rundt Strandfjorden ikkje har fått gjennomslag i innstillinga. Me meiner at problema som grunneigerane opplever med fisket er høgst reelle, og at dersom ein ikkje kan gjere noko med korleis ein opererer reguleringa så bør det kome eit vilkår om varslingsystem for vasstandsending i Strandaffjorden og varsel om hastigheit på vatnet i fjorden (avhengig av mengde køyring av Usta og Nes kraftverk). På den måten får dei som fiskar i fjorden moglegheit til å tilpasse sitt fiske. Ål kommune hadde også stilt krav om tiltak i Rødungen (Sør). Krava gjaldt stort sett tersklar og tilrettelegging lengst vest i magasinet. Desse krava vart avvist i innstillinga. Me lurar på grunngjevinga frå NVE om dette. NVE meiner tiltaka vil ha for liten faktisk verknad på fiske/dyrelivet i vatnet og på opplevd inntrykk av området. Me er ikkje einige i denne vurderinga då det er i dette området det er klart flest hytter, og det er her ein kjem inn i området med bil. Dette vil derfor være det området der klart flest personar vil ha ei oppleving av vassmiljøet ved Rødungen (Sør). Det er innstilt på innføring av standard miljøvilkår for terskler og andre tiltak i Hallingdalselva. Ål kommune meiner det bør være ein frist for utarbeiding av planer for gjennomføring av slike tiltak på 3 år. Sjølv tiltaka bør være utført innan 5 år. Me har eit spesielt krav til at tersklar og andre tiltak ved Kleivi Industriområde (grensa mellom Hol og Ål) må utformast på ein måte som ikkje må fører til flaumskader på industri og infrastruktur i området. NVE har ikkje innstilt på oppgradering av dei økonomiske vilkåra i konsesjonsvilkåra til dagens standard. Kommunen syns dette er rart. Rett nok har ein fått betra dei fysiske vilkåra ein del, men det er ikkje til å kome frå at reguleringa likevel inneber store inngrep i naturen som det hadde vore naturleg at vertskommunane hadde fått revidert sine kompensasjonar til det som svarar til det som blir gitt ved nye konsesjonar. Det er ikkje mindre ulemper ved gamle konsesjonar enn nye, heller tvert om.»

HECO har i brev av 8. juni 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Vilkårsrevisjon Uste- og Hallingdalsvassdraget.

Supplerende opplysninger. Anmodning om endring av post 2 i manøvreringsreglementet

Sammendrag

NVEs innstilling for minstevannføring i Usteåne på 3,0 m³/s gir et økt krafttap på 6,2 GWh/år av en samfunnsmessig verdi på om lag 50 MNOK, i forhold til det omforente forslaget til Hol og Ål kommuner og Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering (FHR) på 2,0 m³/s.

Supplerende undersøkelser viser at forholdene for fisk allerede er tilfredsstillende i Usteåne, og at tilleggsfordelen ved å øke minstevannføringen fra 2,0 m³/s til 3,0 m³/s er marginal for vassdragsmiljøet.

På bakgrunn av en kost-nyttevurdering mener FHR at kravet til minstevannføring i Usteåne sommerstid bør endres fra 3,0 m³/s til 2,0 m³/s i manøvreringsreglementets post 2.

Det er berammet befarung med Olje- og energidepartementet 14.-15. juni 2022. Regulanten har supplerende opplysninger i saken som vi ønsker at Olje- og energidepartementet skal ta hensyn til i videre saksbehandling.

Det er på to områder vi ønsker å supplere med nye faktaopplysninger: innen beregninger av krafttap og innen undersøkelser om fisk. I begge tilfelle rettes ny informasjon mot Usteåne på strekningen fra Dam Ustevatn til Strandaffjorden.

Det vises til vedlagte notat for faktaopplysninger og supplerende informasjon.

Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering og Hafslund Eco Vannkraft AS (FHR/HEV) har følgende budskap i sakens anledning:

- 1. NVE legger i sin innstilling stor vekt på en drøfting av en økning av minstevannføring fra 2,0 til 3,0 m³/s i perioden 15.6-15.9 mv. Vi mener det sentrale er en mer inngående drøfting var forslaget om en økning fra 0,2 til 2 m³/s og effektene av det omforente forslaget mellom regulant og Hol og Ål kommuner.*
- 2. Hol kommune og regulanten ble gjennom en forhandling enige om at 2,0 m³/s var et riktig nivå for minstevannføring. FHR/HEV mente opprinnelig at et faglig forsvarlig nivå ville være maksimalt 1,5 m³/s, men kommunene forhandlet seg til en løsning med 2,0 m³/s under forutsetning av at FHR/HEV fikk gjennomslag for tidlig overføring - av hensynet til reduksjon av flomrisiko på Geilo - til Rødungen på 15 Mm³ (en forutsetning som Ål kommune støttet sterkt ut fra hensynet til fiskesameie og hytteiere ved Rødungen). Løsningen i revisjonsrapporten var omforent mellom regulanten FHR/HEV, Hol kommune og Ål kommune.*
- 3. Forholdene for ørret i øvre og midtre deler av Uste-vassdraget blir mye bedre enn i dag med 2,0 m³/s i krav til minstevannføring (ved Tufte bru). Merk at verdien av ørretbestanden i Usteåne er av liten betydning, særlig oppstrøms Eima. Årsaken er at elvebunnen består mye av fjell og berg med få oppvekstmuligheter.*
- 4. Med innføring av 2,0 m³/s vil forholdene for fisk i Strandaffjorden og i Usteåne ned mot Strandaffjorden bli bedre ved høyere og mer stabile vannføringer om sommeren enn i dag – særlig i tørre perioder. Det er svært gode forhold for ørret allerede i dag (fiskeundersøkelser og pris på fritidsfiske på strekningen taler for det).*
- 5. Fylkesmannen/Statsforvalteren har ikke satt fram krav om en minstevannføring over 2,0 m³/s. De er enige i revisjonsrapportens forslag. NVE har lagt vekt på Geilo Jeger- og fiskeforenings (GJFF) forslag om å øke nivået til 3,0 m³/s, som vi mener er svakt begrunnet fra GJFF. Det er bare GJFF som har krevd en minstevannføring på dette nivået så vidt vi kjenner til.*
- 6. NVE argumenterer med at minimumsvannføring etter vilkårsrevisjon for Uste og Hol vil «garantere» en vannføring på over 3,6 m³/s på strekningen ned mot Strandaffjorden. Det som er «garantert» i dag er kun 0,3 m³/s – ved å legge sammen gamle krav til minstevannføring, men det renner alltid mye mer enn dette (se vedlagte notat) sommerstid. Ved å inkludere sommerkravet fra Hol/Storåne på 0,6 m³/s er «garantien» i sommersesongen etter samløpet på 0,9 m³/s. Med FHR/kommunenes forslag er «garantien» på 2,6 m³/s. Dette blir kun en teoretisk analyse. I praksis er vannføringen god ned mot Strandaffjorden, og ved et «vannføringsgolv» på hhv 2 m³/s (Usteåne) og 2,6 m³/s (etter samløpet) vil forholdene også bli fullt ut forsvarlig for fisk og fiske.*

7. Økt krafttap ved et krav til minstevannføring på 2,0 m³/s er beregnet til 5,5 GWh/år i forhold til dagens krav på 0,2 m³/s. En økning fra 2,0 til 3,0 m³/s gir ytterligere 6,2 GWh/år i tap. Den samfunnsmessige verdien er etter sammenlikning med kraftverdiene gjengitt i kgl.res. for nye vilkår for Holsreguleringen av 18.2.2022 (se tabell side 97) på 6,2 GWh x ca. 8 MNOK/GWh = 49,6 millioner kr.
8. FHR/HEV mener at det er dette krafttaptet – med verdi opptil 50 MNOK som må legges til grunn for en fyllestgjørende kost-nyttevurdering for krav til minstevannføring i Usteåne. Forholdene for fisk og fiske vil bli bedre enn i dag med økt minstevannføring til et nivå rundt 2,0 m³/s. FHR/HEV mener at fordelene – ved å øke kravet til minstevannføring fra 2,0 til 3,0 m³/s – for fisk, fiske, friluftsliv og landskap på ingen måte rettfærdiggjør et samfunnsmessig tap på opptil 50 MNOK.

På bakgrunn av ny systematisert informasjon og supplerende opplysninger ber FHR/HEV om at Olje- og energidepartementet nøye vurderer størrelsen på kravet til minstevannføring i Usteåne i sommersesongen. FHR/HEV mener at kravet til minstevannføring bør endres fra 3,0 m³/s til 2,0 m³/s i manøvreringsreglementets post 2 slik:

2.

Flomlukene i dam Ustevatn skal dimensjoneres slik at de tar største påregnelige flom. Lukene i tunnelen som forbinder Rødungen med Ustevatn, manøvreres slik at flomavløp til Numedalslågen forhindres.

Det skal slippes vann fra Ustevatn til Usteåne slik at vannføringen er på minst 2,0 m³/s ved Tuftebrui i perioden 15.6 til 15.9, eller fra Ustevatn har nådd kote 982,3 hvis det skjer før 15.6.

Vannslippet i denne perioden skal aldri være lavere enn 0,1 m³/s. I resten av året slippes det vann slik at vannføringen er på minst 0,3 m³/s ved Tuftebrui. Slippet kan alternativt skje fra tverrslag 1 i perioder av året da det ikke kan slippes fra Ustevatn, men slipp fra tverrslag 1 vil normalt ikke overstige 0,3 m³/s. Det må i tillegg slippes vann for å kompensere uttak til kommunal vannforsyning, snøproduksjon eller andre større punktuttak nedstrøms Tuftebrui.»

Miljødirektoratet har i brev av 24. juni 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Miljødirektoratet anser minstevannføring til Usteåne og til Rukkedøla, samt hensyn til villrein som nasjonal ansvarsart som viktigste tema i saken. Vi vurderer kunnskapsgrunnlaget i saken som godt, men konstaterer at kunnskap om vannkraftutbyggingenes påvirkning på villreins arealbruk – og nyere praksis mht. kompenserende tiltak i denne forbindelse – ikke er tillagt vekt i NVEs innstilling.

Miljødirektoratet mener at det bør pålegges innbetaling til villreinfond innrettet mot avbøtende og kompenserende tiltak for villrein i både Hardangervidda og Nordfjella villreinområde. Ellers støtter vi NVEs anbefalinger om nye vilkår og tiltak mht. vassdrags- og vannmiljø, spesielt nivået for minstevannføring som NVE innstiller på. Vi har gått gjennom alle sentrale tema som er diskutert i saken, og oppsummerer disse for å belyse avveieingene som er gjort, og som etter vår vurdering har medført viktige forbedringer eller akseptable konklusjoner.

Vi viser til oppdrag fra dere 30. mai, hvor dere ber om vår vurdering av NVEs innstilling om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget, og omgjøring av konsesjon for Strandafjorden og Usta og Nes kraftverk.

Innledning

Revisjonsdokumentet fra Hafslund-Eco Vannkraft AS (HECO) er utarbeidet i samarbeid med de berørte kommunene (Hol, Ål, Gol og Nes), hvor representanter fra kommunene har deltatt i en arbeidsgruppe. Dette innebærer at det langt på vei oppnådd enighet mellom regulanten og kommunene om forslagene til endring av konsesjonsvilkårene. Tiltakene gir etter partenes syn vinn-vinn løsninger for sentrale tema:

- Bedre vannføring i Usteåne og Rukkedøla, til gode for fisk, fiske og landskapsopplevelse.
- Tidligere oppfylling av Rødungen, uten at det går ut over prioritering av oppfylling av Ustevatn, til gode for bunndyr, fisk og landskap.
- Miljøtiltak for bl.a. å bedre forhold for fisk og for å fjerne tilgroing i Usteåne, Hallingdalselva og i Rukkedøla, til gode for fisk, fiske, tilkomst og landskap.
- Kraftproduksjon og flomdemping.

Statsforvalteren mener revisjonsdokumentet er grundig og dekker opp naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag. De påpeker imidlertid at oppdemmingen av Ørteren har påvirket trekkmulighetene for villrein mellom Hardangervidda og Nordfjella, og at samvirkningen med reguleringen av Halnefjorden, og effekten av riksvei 7, bør utredes i forbindelse med vilkårsrevisjonen.

Ellers støtter statsforvalteren i hovedsak endringene i vilkårene som er foreslått i revisjonsdokumentet. For Rukkedøla mener de at foreslåtte slipp av minstevannføring er for lavt, og at slippet må kombineres med terskler. Statsforvalteren mener videre det er ønskelig med slipp av minstevannføring fra inntakene i sideelvene Votna, Lya, Dokkelve og Ridøla. Statsforvalteren støtter forslaget om tidligere tapping fra Ustevatn til Rødungen. I tillegg kreves magasinrestriksjoner i Rødungen i sommerhalvåret, med høyere vannstand og mindre vannstandsendringer.

Forholdet til rapport 49/2013 og regional vannforvaltningsplan

Uste-Hallingdalsvassdraget er gitt høy prioritet (kategori 1.1) i NVE-rapport 49/2013, og aktuelle vannforekomster er ført opp på vedlegg 2 i den regionale vannforvaltningsplanen. Foreslåtte tiltak i rapport 49/2013 er:

- Økt slipp av minstevannføring fra Ustevatn og Strandafjorden, og slipp av minstevannføring fra inntaket i Rukkedøla.
- Magasinrestriksjoner i Ørteren, Ustevatn og Strandafjorden av hensyn til landskap, turisme og friluftsliv.

Usteåne og Hallingdalselva fra Ål til Gol er også ført opp på vannforvaltningsplanens vedlegg 3 (tiltak som ikke vil medføre krafttap). På vedlegg 3 står også Rødungselve fra Rødungen mot Numedalsvassdraget, som etter reguleringen ikke mottar noe vann fra Rødungen. Eventuelle tiltak som f.eks. slipp av minstevannføring er uaktuelt i henhold til gjeldende

konsesjonsbestemmelser. Begrunnelsen er faren for spredning av sik fra Hallingdalsvassdraget til Numedalsvassdraget.

Miljødirektoratets vurderinger mht. vassdrag og vannmiljø

Miljødirektoratet støtter NVEs anbefalinger om nye vilkår og tiltak mht. vannmiljø i revisjons- og omgjøringssakene for Uste- og Hallingdalsvassdraget. Vi mener NVE har gjort helhetlige avveininger som gir betydelige miljøforbedringer i de viktigste delene av vassdraget, spesielt nivået for minstevannføring i Usteåne. Revisjonsdokumentet er utarbeidet i samarbeid mellom HECO og vertskommunene, hvor det er oppnådd enighet på viktige områder mht. vassdragsmiljø. Vi oppfatter at dette har vært en konstruktiv prosess.

I det følgende oppsummerer vi alle sentrale tema som er diskutert i sakene. Dette for å belyse avveiningene som er gjort, og som etter vår vurdering har medført viktige forbedringer eller akseptable konklusjoner.

Minstevannføring i Usteåne. NVE anbefaler en minstevannføring på 3 m³/s i perioden 15.06. til 15.09., framfor 2 m³/s som er foreslått i revisjonsdokumentet. Resten av året skal minstevannføringen være 0,3 m³/s. Miljødirektoratet er enig med NVE i at det bør legges vekt på opplysningene fra Geilo JFF om at en økning fra 2 m³/s til 3 m³/s i sommerperioden vil ha vesentlig betydning for fisk og fiske. Dette gjelder særlig i innløpet til Slåttahølen og andre kulper i Usteåne. I slike områder gir 3 m³/s vannføring økt vanddekt areal, skaper mer aktivitet hos fisken og bedrer fiskeforholdene betydelig i forhold til 2 m³/s. Ved Geilo bru er 5-persentilen for vassdraget i uregulert tilstand ifølge HECO på 4,09 m³/s om sommeren og 0,75 m³/s om vinteren. Forslaget fra Geilo JFF og grunneierlaget ligger vesentlig nærmere dette enn forslaget fra HECO.

En økning av minstevannføringen i Usteåne vil ha betydning ikke bare for ørreten i øvre og midtre deler av vassdraget, men også for bestanden av storvokst ørret i Strandaffjorden. Disse ørretene vandrer opp i Hallingdalselva og nedre del av Usteåne for å gyte, og elva er dermed en svært viktig oppvekstplass for denne bestanden. Det er observert gyteørreter på over 3 kg i kulper på denne elvestrekningen. På tross av ganske betydelig restfelt kan vannføringen bli svært lav på sommeren etter snøsmeltingen, og enkelte ganger kritisk lav for fisken.

NVE mener at en minstevannføring på 3 m³/s ytterligere vil forbedre forholdene for den viktige ørretbestanden i Strandaffjorden, sett i forhold til forslaget om 2 m³/s i revisjonsdokumentet. En slik minstevannføring, sammen med minstevannføring på 0,6 m³/s som ble pålagt for nedre del av Storåne (Holselva) i Holsrevisjonen, vil garantere en minstevannføring 3,6 m³/s fra samløpet av Usteåne og Holselva og ned til Strandaffjorden. Dette ligger ikke så langt unna årlig middelvannføring til restfeltet oppstrøms Strandaffjorden, som er på 4,4 m³/s. NVE mener på denne bakgrunn at det vil være gunstig med en minstevannføring på 3 m³/s i sommerperioden i Usteåne, noe som utvilsomt vil ha merkbar betydning for opplevelsen av Usteåne som en levende elv, og særlig for fisk, fiske, friluftsliv og landskap. Miljødirektoratet støtter NVEs konklusjon, og anser dette som den viktigste prioriteringen i saken mht. forbedring av vassdragsmiljø.

Flytting av målestedet for vannslipp til Usteåne. HECO foreslår at målepunktet for minstevannføringen i Usteåne flyttes fra Geilo bru opp til Tuftebrui, begrunnet i den store

avstanden fra slippunkt til målepunkt, inkludert buffereffekter på strekningen gjennom Ustedalsfjorden og Vesleffjorden. Dette gir usikkerhet knyttet til størrelsen på slipp for å sikre at minstevannføringen overholdes ved målepunktet, og medfører at det til tider tappes mer enn nødvendig. Usikkerheten vil være vesentlig mindre ved Tuftebrui, oppstrøms de nevnte vannene. En annen fordel ved flyttingen er at terskelen ved Geilo bru vil kunne modifieres bl.a. for å sikre bedre vandringsmuligheter for fisk, uten å ta hensyn til instrumenter for måling av minstevannføring.

På den andre side vil flytting av målepunktet redusere restfeltet som bidrar til overholdelse av minstevannføringen med om lag 25 %. Dette medfører at det må slippes noe mer vann for å nå samme krav til minstevannføring oppe ved Tuftebrui, sett i forhold til ved Geilo bru. Men ifølge HECO oppveies dette av mer treffsikre prognoser for vannføringen ved Tuftebrui, og dermed lavere sannsynlighet for overtapping. Ut fra dette anbefaler NVE flyttingen. Vi vil tilføye at det ligger en ytterligere fordel i at en større del av restfeltet som ellers ville bidratt i overholdelsen av minstevannføringskravet, dermed tilføres som et ekstra tilsig nedenfor målestedet, som også vil bidra til hydrologisk variasjon.

Minstevannføring i Rukkedøla. NVE anbefaler pålegg om slipp av minstevannføring fra inntaket i Rukkedøla i tråd med forslaget i revisjonsdokumentet, som innebærer slipp på 0,025 m³/s hele året. Slippet skal økes til 0,2 m³/s hvis vannføringen ved Flomparken i Nesbyen i perioden 01.06.-01.10. blir mindre enn 0,3 m³/s. Ekstraslippet skal opphøre når vannføringen ved Flomparken overstiger 0,5 m³/s. Dette vil ha stor betydning for opplevelsen av elva gjennom Nesbyen sentrum, og elvas betydning som gyte- og leveområde for lokal ørretbestand.

Statsforvalteren mener at den foreslåtte minstevannføringen er for lav. Det er imidlertid vanskelig å vurdere hvilken størrelse dette burde ligge på mht. vanddekt areal. Det er pekt på at en del av vannet vil forsvinne ned i substratet på en strekning nedstrøms flomparken. Samtidig er det muligheter for å gjennomføre fysiske tiltak som motvirker dette, og som vil tas inn i det planlagte arbeidet med miljødesign/ biotoptiltaksplan. I lys av dette anser vi større vannslipp til Rukkedøla, ut over NVEs anbefaling, som en mindre viktig prioritering.

Vannslipp fra bekkeinntak (Votna, Lya, Ridøla og Dokkelve). Statsforvalteren mener at det bør pålegges slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring i de nevnte sideelvene som er tatt inn på driftstunellen til Nes kraftverk. Dette begrunnes i hensyn til biologisk mangfold, og potensielle gyte- og oppvekstområder for ørret i Hallingdalselva.

NVE mener de aktuelle strekningene nedstrøms inntakene til Nes kraftverk i begrenset grad vil kunne få betydning som gyte- og oppvekstområder for ørreten i Hallingdalselva. Dette skyldes bl.a. at disse sideelvene er bratte i mye av sin lengde. NVE påpeker at det ifølge de nasjonale føringene for vannforvaltningsplanene som hovedregel ikke er aktuelt å pålegge slipp av minstevannføring fra bekkeinntak. Motna, Lya, Ridøla og Dokkelve har heller ikke fått miljømål som kan medføre krafttap i godkjent vannforvaltningsplan. NVE vil derfor ikke anbefale slipp av minstevannføring fra bekkeinntakene. Miljødirektoratet har ingen merknader til dette.

Minstevannføring i Hallingdalselva. Hallingdalselva fra Ål til Nesbyen har miljømål som kan medføre krafttap i godkjent vannforvaltningsplan fra 2016. Aktuelt tiltak er iht. rapport 49/2013 å øke slippet av minstevannføring fra Strandafjorden. Likevel har ingen av

kommunene eller høringsinstansene fremmet krav om å øke minstevannføringen til Hallingdalselva. Kommunene mener det vil være tilstrekkelig med biotopjusterende tiltak og justering av terskler. Ifølge Vann-nett er miljøtilstanden god på strekningen. Dette bekreftes av gjennomførte fiskebiologiske undersøkelser i Hallingdalselva i 2014-2016 (Saltveit et. al. 2017, UiO Naturhistorisk museum, rapport nr. 60). Ut fra dette anbefaler NVE å videreføre gjeldende bestemmelser om dette, noe vi støtter.

Tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen. HECO og kommunene har fremmet et felles forslag om at gjeldende bestemmelser om overføring fra Ustevatn til Rødungen bør endres. Forslaget medfører at fyllingen av Ustevatn til kote 984,19 i gjennomsnitt forsinkes med 4,5 dager. Selv om formålet primært er å dempe flommer i Usteåne i snøsmeltesesongen, vil tidligere overføring også medføre noe tidligere oppfylling av Rødungen, noe som er positivt for landskap og fisk. Det påpekes at mindre flomtap medfører mer vann til kraftproduksjon. NVE anbefaler forslaget. Vi er enig med NVE i at dette gir en god balanse mellom hensynet til fisk, friluftsliv og landskap i og ved Ustevatn, og tilsvarende for Rødungen. Det bidrar også til å begrense netto krafttap i revisjonsaken som helhet.

Magasinrestriksjoner i Rødungen. Statsforvalteren krever magasinrestriksjon i Rødungen i sommerhalvåret, i form av høyere vannstand og mindre vannstandsendringer, noe som begrunnes i hensyn til ørret (bl.a. næringssøk og tilgang til gytebekker) og til landskap. NVE mener at et slikt oppfyllingskrav antakelig vil medføre større overføring tidlig i snøsmelteperioden, noe som vil måtte skje på bekostning av oppfyllingen av Ustevatn. Hol kommune er klar på at dette vil være vanskelig å akseptere for kommunen. NVE mener samlet sett at ulempene ved foreslåtte magasinrestriksjoner, inkludert hensynet til flomhåndtering og fleksibiliteten i reguleringsystemet, er større enn fordelene, og vil ikke anbefale dette. Miljødirektoratet anser denne konklusjonen som akseptabel.

Samlet krafttap med anbefalte vannslipp. NVEs anbefalte slipp av minstevannføring til Usteåne og Rukkedøla vil ifølge HECO medføre et samlet tap i årlig kraftproduksjon på rundt 4 GWh, noe som utgjør 0,2 % av årsproduksjonen i kraftverkene Usta og Nes. Dette forutsetter at man samtidig tillater tidligere overføring til Rødungen, slik at flomtap pga. overløp fra Ustevatn reduseres. Krafttapet blir altså vesentlig lavere enn det som ble indikert i rapport 49/2013, hvor krafttap innenfor revisjonsobjekt Uste-Nes ble anslått til mer enn 100 GWh og 5-10 % av samlet produksjon.

Biotopforbedrende tiltak. HECO og kommunene er enige om at det bør utarbeides plan for miljødesign, dvs. for biotopforbedrende tiltak i Usteåne, Hallingdalselva og Rukkedøla. Dette kan omfatte restaurering av sideløp til elva, fjerning av vannvegetasjon, utgraving av terskler m.m. Planen for miljødesign er inngående beskrevet i revisjonsdokumentets del 2 (vedlegg 5). Ifølge planen skal det opprettes en arbeidsgruppe bestående av HECO og kommunene, hvor NVE og Statsforvalteren vil inviteres til å delta etter behov. Miljødirektoratet ser det som svært positivt at konsesjonæren og kommunene er enige om at det skal utformes planer om biotopiltak og justeringer av terskler innenfor konseptet for miljødesign. Detaljplaner for tiltakene skal godkjennes av NVE og Statsforvalteren.

Omgjøring av konsesjonene for Strandafjorden og Usta og Nes kraftverk. Omgjøringene innebærer innføring av standardvilkår, modernisering av vilkåret om terskler, og vilkår om revisjonsadgang. Dette for å kunne se hele den berørte delen av vassdraget i sammenheng ved vurdering av tiltak. Det vil også gjøre det lettere å vurdere hele vassdraget samlet ved senere vilkårsrevisjoner.

Det er samtidig fremmet krav fra Ål kommune og Strandafjorden fiskeeigarlag om å unngå "nattkjøring" i Strandafjorden i halve juni og hele juli, og holde Strandafjorden over kote 444,4 i sommerperioden (HRV er på kote 445,2 og LRV på kote 444,0). Dette begrunnes med at nåværende regulering vanskeliggjør utøvingen av garnfiske i Strandafjorden. HECO påpeker at Strandafjorden er et døgnreguleringsmagasin som utnyttes hele året, og mener kravene vil legge sterke begrensninger på produksjonen, og redusere kraftverkens evne til å yte viktige systemtjenester. Problemene for garnfiske gjelder særlig i den vestre ca. 1/3 av Strandafjorden hvor fjorden er svært grunn. Det er først og fremst private fiskeinteresser som berøres av disse konsekvensene, da det ikke selges fiskekort i denne delen av Strandafjorden. NVE legger til grunn at de påpekte ulempene ikke rammer vesentlige allmenne interesser. De kan dermed ikke se at ulempene er av en slik karakter at de kan begrunne foreslåtte innskrenkninger i reguleringen av Strandafjorden, og vil derfor ikke anbefale dette. Miljødirektoratet anser denne avveiingen som akseptabel.

Miljødirektoratets vurderinger mht. villrein

Bakgrunn

Villrein er en nasjonal ansvarsart, og Norge har en internasjonal forpliktelse til å ta vare på villreinen og dens leveområder. Norge forvalter de siste rester av vill fjellrein i Vest-Europa. Som følge av global tilbakegang på om lag 40 prosent siden 1990, er villreinen regnet som truet (VU/sårbar) på den globale rødlisten (IUCN, Red List of Threatened Species). I Norge har den fram til nå vært regnet som livskraftig, men bruk av arealer i fjellet og forstyrrelser og ikke minst CWD (skrantesyke) legger stadig større press på villreinstammene. Da Artsdatabanken presenterte Norsk rødliste for arter høsten 2021, ble villreinen kategorisert som «nær truet». Arealbeslag og fortrengning er sammen med klimaendringer og sykdom den viktigste negative faktoren for villrein.

Vi har uttalt oss i en rekke vilkårsrevisjoner for vannkraftutbygginger som berører nasjonale villreinområder de siste årene. Kjente problemstillinger knyttet til brutte trekkveier, neddemte beiteareal, forstyrrelser fra infrastruktur, og sekundæreffekter knyttet til økt hyttebygging, fritidsbruk og stinett med utgangspunkt i anleggsveier etc. går igjen i disse utbyggingene. Generelt har vi anmodet om at ulike vassdragskonsesjoner som står overfor vilkårsrevisjon innenfor samme villreinområde blir vurdert i sammenheng – for villreinområdet som helhet – med hensyn til effekter og aktuelle avbøtende tiltak. Dette er også forankret i de regionale planene for Hardangervidda og for Nordfjella med Raudafjell.

Høringsuttalelser om villrein

Villreinnemndene for hhv Hardangerviddaområdet og for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell (NVE 201700791-18 og 21) etterlyser bedre utredning av utbyggingens konsekvenser for villrein, og samvirkning med andre faktorer som veitrafikk, friluftsliv,

jernbane osv. Dette støttes av Fylkesmannen i Buskerud (nå Statsforvalteren i Oslo og Viken, NVE 201700791-10). HECO har i sine kommentarer til høringsinnspillene (NVE 201700791-28) sagt seg enig i at villrein har fått lite omtale i revisjonsdokumentet. Men de begrunner dette bl.a. med å vise til forskningsarbeider gjennomført av NINA på Hardangervidda og i Nordfjella, og til regionale planer for villrein, der det trekkes fram at samferdsel, fritidsbebyggelse, friluftsliv og reiseliv er viktigere for villreinen enn påvirkningen fra reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget.

NVE mener at det allerede foreligger en del informasjon om villrein, bl.a. i de kilder HECO viser til. Videre har NVE mottatt en del informasjon bl.a. i vilkårsrevisjonene for Holsreguleringen og Hemsilreguleringen, og i egne møter med villreininteressene. Denne informasjonen har også relevans for saken her. NVE legger til grunn at problemene for villreinen angående bruk og kryssing av området er knyttet til de samlede menneskelige aktivitetene i området. Det gjelder særlig trafikk langs RV 7 og jernbanen, fotturisme og annet friluftsliv, reiselivsvirksomhet og fritidsbebyggelse.

Villreinens tidligere og nåværende bruk av reguleringsområdet

Ustevassdraget ligger i grenseområdet mellom Hardangervidda villreinområde og Nordfjella villreinområde. Funn av historiske fangstanlegg langs vassdraget viser at trekkene som passerer Ustevassdraget har vært viktige. Flere av disse lokalitetene er nå oversvømt grunnet oppdemming. Regional plan for Hardangervidda har et sterkt fokus på viktige trekkområder til Setesdalsområdene i sør, og Nordfjella i nord. Det er en målsetting å redusere effekten av de menneskeskapte barrierene mellom villreinområdene, for å sikre genetisk utveksling og naturlige vandringer som forbedrer utnyttningen av tilgjengelig beite. Slike barrierer er i dag skapt av RV 7 og Bergensbanen. Områdene mellom RV 7 og Bergensbanen ble fram til tidlig på 1980-tallet mye brukt som beiteområder, men har bare sporadisk vært brukt av rein fra Hardangervidda seinere. Mye tyder på at dette kan skyldes at dyr som hadde som tradisjon å bruke dette området ble skutt ut i den store reduksjonsavskytningen da stammen var altfor stor, kombinert med økt biltrafikk og økt menneskelig ferdsel langs RV 7, herunder at en begynte med vinterbrøyting av vegen. Datagrunnlaget fra den perioden er imidlertid for dårlig til at vi kan vite dette sikkert.

Med bakgrunn i barrierevirkningen av RV 7 ble det fra 2001 satt i gang et forskningsprosjekt i regi av Norsk institutt for naturforskning (NINA) med finansiering fra Statens vegvesen. Prosjektet tok i bruk GPS-sendere på et antall villrein for å kartlegge arealbruken, og dette har blitt videreført kontinuerlig etterpå. Kunnskapsgrunnlaget er derfor langt bedre i dag. Det har også vært merket dyr i Nordfjella villreinområde (sone 2), og det har vært vist at rein fra Nordfjella har krysset jernbanen på Finsetunnelen og periodevis tatt i bruk områder sørover mot RV 7. Det har imidlertid ikke vært registrert noen sammenblanding av flokker sørfra og nordfra siden 1980-tallet, da et stort antall dyr fra Hardangervidda trakk til Nordfjella som følge av svært vanskelige beiteforhold.

Fram til 2016 ble det i samarbeid mellom Miljødirektoratet og Statens vegvesen arbeidet aktivt for å få villreinen på Hardangervidda til å krysse RV 7 og gjenoppta bruken av beiteområdene nord for vegen, blant annet gjennom en avtale om stenging av vegen når det var villrein i nærheten. Dette omfatter også konsesjonsområdet for Ustereguleringen, og områdene omkring

Ørteren har vist seg som viktige mulige kryssningspunkter. Der har det imidlertid også etablert seg en omfattende ferdsel om vinteren, særlig gjennom skikiting, som periodevis forhindrer kryssing ytterligere. Etter at den meget alvorlige prionsykdommen skrantesjuka (CWD) ble oppdaget i Nordfjella sone 1 i 2016 ble imidlertid målsettingen snudd om for å redusere faren for smittespredning til Hardangerviddastammen, og det ble etablert overvåking av hele vegstrekningen for å aktivt kunne forhindre eventuell kryssing. Hele villreinbestanden i Nordfjella sone 1 ble tatt ut vinteren 2018, med forutsetning om at villrein skal reetableres i området etter en brakkleggingsperiode. Etter at et smittetilfelle ble funnet sør på Hardangervidda i 2020 er tiltakene for å hindre kryssing av vegen og sammenblanding forsterket. Den langsiktige målsettingen er imidlertid å begrense og om mulig utrydde skrantesjuka, og at villreinen skal kunne gjenoppta bruken av disse leveområdene. Statens vegvesen har utarbeidet planer om bygging av såkalte miljøtunneler på RV 7 som blant annet kan bidra til at tradisjonelle trekkveger blir reetablert. Dette vil imidlertid også kreve et sett av andre tiltak for å kanalisere og styre menneskelig ferdsel i området.

Vurdering av samlet belastning

Miljødirektoratet understreker at vi må betrakte hele leveområdet for en villreinbestand under ett når vi skal vurdere negative effekter av menneskelig påvirkning, og mulighetene til å gjennomføre avbøtende tiltak som kan bedre situasjonen. Det gir liten mening å avgrense vurderingene geografisk til en enkelt vassdragskonsesjon, eller å unnlate å ta med i vurderingen effekter som primært skyldes infrastruktur og ferdsel som i utgangspunktet ikke er en del av selve reguleringsinngrepet. I lys av dette mener vi at konsesjonæren bør kunne pålegges å bidra i samarbeidsprosjekter om avbøtende og kompensierende tiltak rettet mot andre inngrep og menneskeskapte forstyrrelser (sekundær- og sumeffekter) innenfor hele villreinområdet. Olje- og energidepartementet har ved fastsettelsen av nye konsesjonsvilkår for Aura og Hemsila 23.06.21 gitt følgende vurderinger:

"Det er den samlede effekten av ulike naturinngrep og menneskelig ferdsel som er avgjørende for hvordan villreinen bruker leveområdene. Det er derfor nødvendig å vurdere påvirkninger og avbøtende tiltak på landskapsnivå. Det er ofte en kombinasjon av ulike typer infrastruktur som medfører barrierer for villreinens trekk og arealunnavvikelse i viktige funksjonsområder. Departementet anbefaler derfor at man i revisjonssaker betrakter hele leveområdet for en villreinbestand under ett når man skal vurdere negative effekter av menneskelig påvirkning, og mulighetene til å gjennomføre avbøtende tiltak som kan bedre situasjonen."

Kvalitetsnorm for villrein

Kvalitetsnorm for villrein ble fastsatt ved kgl. res. 23.06.2020. Kvalitetsnormen er et helhetlig kunnskapssystem som skal bidra til å vurdere tilstand og samlet belastning i alle villreinområdene. Den første klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene, herunder Hardangervidda og Nordfjella, ble publisert 25.april 2022 (NINA Rapport 2126). Både Hardangervidda og Nordfjella ble klassifisert til dårlig (rød) tilstand. For Hardangervidda skyldes dette både bestandsforhold etter delnorm 1 (kalvevekter, kjønnsforhold og påvist skrantesjuka) og funksjonell arealutnyttelse etter delnorm 3. For Nordfjella skyldes det kjønnsforhold og påvist skrantesjuka etter delnorm 1 og funksjonelle trekkpassasjer etter delnorm 3. Dette innebærer at ingen av områdene er godkjent etter kvalitetsnormen, og at

Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter bør utarbeide en plan for hvordan kravene til middels eller god kvalitet likevel kan bli nådd, jf. nml §13 (tiltaksplan). Det er utarbeidet kartfortellinger som beskriver funksjonsområder og fokusområder for hvert villreinområde, som finnes på www.villrein.no. Fokusområder er områder hvor det er kartlagt konflikter mellom villreinens arealbruk og menneskelig arealbruk, og der det kan være aktuelt å gjennomføre avbøtende tiltak eller restaureringstiltak.

Avbøtende tiltak og villreinfond

Det pågår for tiden mange prosesser som skal bidra til å bedre villreinens livsvilkår på Hardangervidda og i Nordfjella gjennom ulike avbøtende tiltak. Dette gjelder blant annet felles sti- og løypeplaner, gjennomføring av tiltak i handlingsprogrammet for regional plan, utarbeiding av besøksstrategier og revisjon av forvaltningsplanen for verneområdene. Det forventes også at det vil bli startet arbeid med en tiltaksplan etter kvalitetsnormen for villrein. Det er viktig at disse prosessene blir godt koordinert, og at de kan lede fram til prioritering av de beste og mest effektive tiltakene for villreinområdet sett under ett. Gjennomføring av tiltakene vil kreve finansiering, og vi mener at kraftregulantene gjennom pågående vilkårsrevisjoner bør pålegges å betale inn til et felles villreinfond. Vi mener at dette vil være en god løsning, forutsatt at størrelsen og innretningen av fondet gir reelle muligheter for å finansiere aktuelle tiltak. I reviderte konsesjonsvilkår for hhv. Aurareguleringen og Hemsilreguleringen, som ble fastsatt i statsråd 23.06.2021, ble det pålagt opprettelse av villreinfond på hhv. 10 mill. og 2 mill. kroner som skal brukes på undersøkelser og tiltak av hensyn til de berørte villreinbestandene. Olje- og energidepartementet har i kgl.res. gitt følgende vurderinger av dette:

"Når det gjelder behov for kunnskap om øvrige tiltak er det slik departementet ser det betydelig usikkerhet om hvilke tiltak har best effekt, og hva de ulike tiltakene vil koste. Usikkerhet bør ikke medføre at forvaltningen unngår å treffe tiltak av hensyn til arter og naturtyper, jf. naturmangfoldloven. Etter vassdragsreguleringsloven § 17 kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond som skal fremme blant annet fisk, vilt og friluftsliv i kommunen eller andre særskilte formål. Tilskuddet kan enten skje ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger. Departementet mener det i denne saken er nødvendig at det opprettes et villreinfond som kan brukes til å finansiere nødvendige utredninger og gjennomføring av prioriterte avbøtende tiltak i hele villreinområdet..."

NVE konstaterer i innstillingen (s. 46) at det er innført villreinfond i vilkårsrevisjonene for Aurareguleringen og Hemsilreguleringen. NVE overlater til OED å vurdere om slikt fond skal innføres i herværende sak.

Ved behandling av Holsreguleringen, jf. kgl.res. 18.02.2022, ble konsesjonæren pålagt å avsette et engangsbeløp på 8 mill. kroner til et øremerket fond til undersøkelser og tiltak for å bedre forholdene for villreinbestanden som blir berørt av reguleringen. Det ble presisert at dette gjelder innbetaling til et fond øremerket villreinen i Nordfjella som ble opprettet i forbindelse med Hemsilreguleringen, jf. kgl.res. 23.06.2021. Ved behandling av Tokke – Vinje-reguleringen, jf. kgl.res. 17.06.2022, ble Statkraft pålagt å bidra til et villreinfond med 10 millioner kroner fordelt med 6 millioner kroner til Hardangervidda villreinområde, 3 millioner

kroner til Setesdal Ryfylke villreinområde og 1 million kroner til Setesdal Austhei villreinområde.

Miljødirektoratet viser til at det er flere pågående vilkårsrevisjoner både på Hardangervidda og i Nordfjella. I tråd med vurderingene ovenfor og den praksis som er etablert tilrår vi at HECO bør pålegges å betale inn til disse villreinfondene som er under etablering, etter en tilsvarende fordelingsmodell som er benyttet for Tokke – Vinje-reguleringen. Vi støtter også at det i tillegg innføres moderne standard naturforvaltningsvilkår for reguleringen.»

HECO har i brev av 6. juli 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Dimensjoneringskrav av flaumluker Ustevatn

NVE sin innstilling om vidareføring av dimensjoneringskrav for flaumlukene i dam Ustevatn foreslåast fjerna med bakgrunn i at krav til damsikkerheit ivaretakast gjennom damsikkerheitsforskrifta.

FHR oppmodar Olje- og energidepartementet om å fjerne kravet frå manøvreringsreglementet.

Bakgrunn

I samband med revisjon av konsesjonsvilkår i Uste- og Hallingdalsvassdraget, har NVE utarbeida forslag til revidert manøvreringsreglement ([link](#)). Eit av krava er:

«Flomlukene i dam Ustevatn skal dimensjoneres slik at de tar største påregnelige flom.»

Damsikkerheitsforskrifta og dam Ustevatn

Dam Ustevatn (NVE ID 2863) er vedtatt plassert i konsekvensklasse 2 etter Forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg (damsikkerheitsforskrifta) datert 26.05.2015 (NVE ref.: 200710093-4). Krav til m.a. dimensjonering og konstruktiv tryggleik for dammen følger då av damsikkerheitsforskrifta.

Av definisjon frå damsikkerheitsforskrifta følger:

- Påregnelig maksimal avløpsflom: den vannføring som avledes ved maksimal flomvannstand.
- Påregnelig maksimal tilløpsflom: den største tilløpsflom som beregnes å kunne opptre, og som fører til højest vannstand i magasinet ved gitte forutsetninger vedrørende flomløpenes manøvrering og magasinets initialtilstand.

Krav i manøvreringsreglement om «største påregnelige flom» kan tolkast til å vere det same som damsikkerheitsforskrifta definerer som «påregnelig maksimal flom» (PMF). Ein PMF-flaum er ein mykje større flaum enn ein 1000-årsflaum (gjerne om lag 3 gonger større).

Ved dam Ustevatn er det fastoverløp i tillegg til flaumluker. Desse vil vere i kombinasjonsbruk ved flaumar og til saman avleie det samla flaumvatnet. Det er ikkje fysisk mogleg å avleie PMF i sin heilheit gjennom flaumlukene ved dammen. Heller ikkje ein 1000-årsflaum. Ein er avhengig av fastoverløpa ved dammen for å ikkje få uhensiktsmessig høge flaumvasstandar. Flaumvasstandar for store flaumar (Q1000, PMF) blir då høgare enn HRV.

Nemnte krav er ei vidareføring av eit liknande krav som er stilt i noverande manøvreringsreglement. Det er godt mogleg kravet innebar noko anna den gongen det opphaveleg vart

skrive enn det som er gjeldande etter dagens regelverk, men i dag og i framtida vil eit slikt krav vere uhensiktsmessig og ikkje mogleg å etterleve.

Flaumdemping

I revisjonsdokumentet ([link](#)) er konsekvensar knytt til flaumdemping omtala m.a. på side 32-35. Ei fleksibel manøvrering av magasin og vassdrag bidreg til ei mest mogleg optimal handtering av flaumsituasjonar vege opp mot flaumdemping for samfunnet og for kraftproduksjon. Etter vår vurdering er det ein betre samfunnskonsekvens å ha høgare flaumvasstand i Ustevatn enn det er å sleppe alt vatn forbi dammen, slik revidert manøvreringsreglement kan tolkast til. Særleg visast det til konsekvensar ved Geilo.

Hemsilreguleringa, dam Flævatn

Vi registrerer no også at tilsvarende krav finnast i revidert manøvreringsreglement for Hemsilreguleringa ([link](#)). Tilsvarende problemstilling som for Ustevatn gjeld difor også for Flævatn. Vi ser at det i denne omgang ikkje er praktisk mogeleg å gjere endringar på kravet for Hemsilreguleringa, og regulanten må difor i denne saka finne eigna prosessar for å handtere problemstillinga innanfor damsikkerheitsforskrifta.

Konklusjon

Nemnte dimensjoneringskrav i revidert manøvreringsreglement blir ivaretatt gjennom damsikkerheitsforskrifta. Det vurderast difor som uhensiktsmessig å ha med tilhøve som angår damsikkerheit i manøvreringsreglement. FHR oppmodar Olje- og energidepartementet om å fjerne kravet frå manøvreringsreglementet.»

Tor Dalevold har i e-post av 16. august 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Dagens bilde. Vann i fiskeløs elv. Ikke mange dagene uten vann, men skaden har skjedd.»

HECO har i brev av 23. august 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Sammendrag

NVEs innstilling for minstevannføring i Rukkedøla ble drøftet på befaringen i regi av Olje- og energidepartementet 10.8.2022. Regulanten ble utfordret på å utrede alternative slipp for å forenkle reglementet og redusere investeringskostnaden til anordninger for måling og drift av anlegget.

Utredningen viser at en alternativ tilnærming bør kunne gi tilnærmet like vannføringsforhold som for NVEs innstilling.

Regulanten foreslår at minstevannføringen fastsettes til følgende:

- 0,150 m³/s fra 1. juni til 1. oktober
- 0,025 m³/s resten av året

Slipp- og målested vil være Inntak Rukkedøla.

Forslaget gir et krafttap på 1,31 GWh per år. Selv om krafttapet øker noe, vil regulanten unngå investering i måleanordning ved Flaumparken i Nesbyen sentrum.

På bakgrunn av en kost-nyttevurdering mener Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering (FHR) at kravet til minstevannføring i Rukkedøla i sommersesongen bør endres til 0,150 m³/s i manøvreringsreglementets post 2.

NVE har i sin innstilling på side 34 pkt 2) presisert når slippet i Usteåne skal iverksettes. Dette er ikke kommet med i selve reglementet. FHR ønsker for ordens skyld og for å rydde unna eventuelle framtidig usikkerhet ved å inkludere NVEs setning i manøvreringsreglementet:

«Hvis vannføringen ved målepunktet den 15.6. er lavere enn (2,0 m³/s / 3 m³/s), skal det slippes inntil 0,3 m³/s fra tverrslag 1 (på inntakstunellen til Usta kraftverk) inntil Ustevatn har nådd kote 982,49.»

Kotehøyden oppgitt i NVEs innstilling post 2 annet ledd første setning, må endres fra det oppgitte kote 982,3 (NN1954) til kote 982,49 (NN2000).

Bakgrunn

NVEs innstilling

Slippet skal økes til 0,2 m³ /s hvis vannføringen ved Flaumparken i Nesbyen (se figur 14 og 15) i perioden 01.06.-01.10. blir mindre enn 0,3 m³ /s. Ekstraslippet skal opphøre når vannføringen ved Flaumparken overstiger 0,5 m³ /s. anbefalte slipp vil ifølge HECO (NVE 201700791-8) medføre et årlig krafttap på 1 GWh.

Vannføringdata

For vannføringen ved Inntak Rukkedøla gjelder:

Felt	Areal	Q _{middel}		Q _{ALV}		Q _{95 sommer}		Q _{95 vinter}	
	km ²	l/(s·km ²)	m ³ /s	l/(s·km ²)	m ³ /s	l/(s·km ²)	m ³ /s	l/(s·km ²)	m ³ /s
Rukkedøla v/inntaket	204,1	13,5	2,8	1,1	0,22	1,2	0,24	1,0	0,20

Tabell 1. Kilde: NVE Nevina 1961–1990

For vannføringen mellom inntak Rukkedøla og Flaumparken på Nesbyen gjelder:

Felt	Areal	Q _{middel}		Q _{ALV}		Q _{95 sommer}		Q _{95 vinter}	
	km ²	l/(s·km ²)	m ³ /s	l/(s·km ²)	m ³ /s	l/(s·km ²)	m ³ /s	l/(s·km ²)	m ³ /s
Rukkedøla ndf. inntaket	94,3	12,9	1,2	0,8	0,07	0,9	0,08	0,7	0,06

Tabell 2. Kilde: NVE Nevina 1961–1990

Erfaringer viser at vassdraget kan tørke ut i tørre perioder sommerstid. Med innføring av et kontinuerlig slipp over hele året, vil risikoen for at vassdraget tørker ut minimaliseres. Det er viktig at Nesbyen kommune, NVE eller andre ikke tillater uttak av vann fra vassdraget ut over det som er bestemt i vassdragsloven.

Målet med innføring av minstevannføring er å unngå at vassdraget tørker ut og at det er en vannføring som ivaretar hensynet til fisk og bunndyr i Rukkedøla. Forslaget i innstillingen krever investering i lukehus/måleanordning ved Flaumparken. Et ønsket alternativ er ett felles slipp- og målested: Inntak Rukkedøla.

Alternativer til NVEs innstilling

I disse alternativene er krafttapet ved ulike alternativer beregnet.

Alt. A	l/s	Krafttap GWh/år	Alt. B	l/s	Krafttap GWh/år
Resten av året	25	0,33	Resten av året	25	0,33
1.6-1.10	100	0,65	1.6-1.10	150	0,98
		0,98			1,31
Alt. C	l/s	Krafttap GWh/år	Alt. D	l/s	Krafttap GWh/år
Resten av året	25	0,33	Resten av året	25	0,33
1.6-1.10	200	1,31	1.6-1.10	300	1,96
		1,64			2,29

Tabell 3. Beregninger av krafttap av Hafslund Eco Vannkraft AS

Vi antar at slippet om vinteren ligger fast. I tillegg til minstevannføringen vil restfeltet mellom Inntak Rukkedøla og Nesbyen jevnt over året bidra med økt vannføring (se tabell 2). Det alternativet som kommer nærmest krafttapet NVE har oppgitt i sin innstilling basert på forslaget der, tilsier et slipp på 100 l/s i sommersesongen (Alt. A). Vi tror en kontinuerlig slipp på 100 l/s kanskje vil være for lite til å sikre mot uttørring av elveleiet nedstrøms. På andre siden av skalaen finner vi konsekvensen av et sommerslipp på 300 l/s som gir et samlet krafttap på 2,29 GWh. Det samfunnsmessige økonomiske tapet ligger i dette alternativet på 10 MNOK.

Vi mener et balansert forslag vil være Alt. B, med et økt krafttap på 0,3 GWh/år, tilsvarende et samfunnsmessig tap på ca. 2,5 MNOK. Alternativet sikrer en vannføring på 150 l/s + tilsiget fra restfeltet om sommeren.

Regulanten foreslår at minstevannføringen fastsettes til følgende:

- 0,150 m³/s fra 1. juni til 1. oktober
- 0,025 m³/s resten av året

Dersom vanntilsiget til Inntak Rukkedøla er mindre enn kravet, slippes tilsiget inntil vannføringen er over minstevannføringskravet.

Slipp- og målested vil være Inntak Rukkedøla.

Kravet til minstevannføring skal evalueres over en periode på 5 år, og NVE gis myndighet til å fastsette endelige krav etter evalueringsperioden.

Øvrige merknader til Vilårsrevisjonssaken

Vi har fått oversendt Miljødirektoratets uttalelse til NVEs innstilling. Vi er tilfredse med at MDir i det store bildet stiller seg bak NVEs innstilling.

Usteåne. Vi viser til vårt brev til OED av 8. juni 2022 med argumenter for at kravet til minstevannføring bør i Usteåne ligge på 2000 l/s i sommersesongen. Vi mener det ikke fremmes faglige miljøbaserte argumenter i MDir brev som tilsier en økning av minstevannføringen på hele 1000 l/s, fra 2000 til 3000 l/s. Den største miljøgevinsten får man ved å øke kravet fra 200 l/s (som inkluderer restfeltet nedstrøms Tufte bru til Geilo bru) til 2000 l/s (som ikke inkluderer restfeltet nedstrøms Tufte bru). Se vedlegget om hydraulisk simulering av Usteåne mm.

Villreinfond. MDir ønske at reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget skal behandles på linje med andre vassdragsreguleringer i Sør-Norge mtp fond. I denne reguleringen er det kun ETT av mange magasiner som har noen som helst påvirkning på villreinen – nemlig Ørteren. Dersom OED faller ned på at det skal innbetales til villreinfond, mener vi bestemt at det kun er Ørteren-magasinet som skal telle med i utmålingen av innbetalingen. Det er ikke påvist at noen andre magasinene har hatt innvirkning på villreinen. I tillegg er det helt andre faktorer som dominerer påvirkningen på villrein enn vannkraftmagasiner i dette området – riksveg 7, turisthytter med tilhørende aktivitet, DNT-ruter mv.»

Norges jeger og fiskerforbund har i brev av 12. september 2022 kommet med følgende merknader:

«Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) viser til NVEs innstilling til OED fra 20.12.2021 i forbindelse med vilårsrevisjonen for Uste- og Hallingdalsvassdraget. Av kapasitetshensyn har NJFF ikke gitt innspill tidligere i denne revisjonssaken, men vi vil likevel knytte noen kommentarer til innstillingen fra NVE.

NJFF forutsetter at det innføres standard naturforvaltningsvilkår for reguleringen. Uste-Hallingdalsvassdraget er satt i kategori 1.1 i NVE/MD-rapport 49/20131. Det er derfor rimelig at en her gjør justeringer i miljøvilkårene som gir reelle miljøforbedringer etter endt prosess.

Vann og vannmiljø

Blant forslagene i rapport 49/2013 var minstevannføring fra Ustevann til Strandaffjorden og minstevannføring fra inntaket i Rukkedøla. I tillegg var magasinrestriksjoner i Ørteren, Ustevann og Strandaffjorden nevnt som viktige mht friluftsliv og landskapsopplevelse.

Revisjonsdokumentet er utarbeidet i samarbeid mellom vertskommunene og HECO. En har kommet til enighet på mange vesentlige områder med hensyn til vassdragsmiljø.

NVE har i sin innstilling likevel foreslått en del justeringer som vil gi miljøforbedringer mer i tråd med behovene enn utfallet av revisjonsdokumentet vil gjøre. NJFF ønsker særlig å fremheve viktigheten av å følge opp NVEs innstilling med hensyn til økt minstevannføring i Usteåne. NVE anbefaler en minstevannføring på 3 m³/s fra 15. juni til 15. september - istedenfor 2 m³/s som er foreslått av HECO. Resten av året skal minstevannføringen være 0,3 m³/s. NJFF støtter dette.

NJFF er enig med NVE i at det bør legges stor vekt på opplysningene fra vår lokalforening Geilo JFF om at en slik økning sommerperioden vil ha vesentlig betydning for fisk og fiske. Dette gjelder særlig i innløpet til Slåtthølen og andre kulper i Usteåne. I disse områdene gir 3 m³/s vannføring økt vanddekt areal, skaper mer aktivitet hos fisken og bedrer fiskeforholdene betydelig i forhold til 2 m³/s. Ved Geilo bru er 5-persentilen for vassdraget i uregulert tilstand ifølge HECO på 4,09 m³/s om sommeren og 0,75 m³/s om vinteren. Forslaget fra Geilo JFF ligger vesentlig nærmere dette enn forslaget fra HECO.

Biotopforbedrende tiltak

Det er lokal enighet om at det bør utarbeides plan for biotopforbedrende tiltak i Usteåne, Hallingdalselva og Rukkedøla. Planen og eventuell videre prosess er beskrevet i revisjonsdokumentet. En slik plan bør foreligge i alle vassdragsutbygginger og følge av alle revisjoner av miljøvilkår. NJFF forutsetter at planen etableres og iverksettes.

Villreinen i vilkårsrevisjonen

Villreinnemnda for Nordfjella og Fjellheimen (nå Villreinnemnda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell), Villreinusvalget for Nordfjella og Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet pekte allerede i sin uttalelse til revisjonsdokumentet på at villreinens bruk av områdene som blir berørt av reguleringen av Uste- og Hallingsdalsvassdraget ikke var tilstrekkelig utredet. Også statsforvalteren påpekte i sitt innspill til revisjonsdokumentet at oppdemmingen av Ørteren har påvirket villreinens trekkmuligheter mellom Hardangervidda og Nordfjella villreinområder. Statsforvalteren mente at samvirkningen mellom reguleringen av Ørteren, reguleringen av Halneffjorden og effekten av riksvei 7 burde utredes.

Det er over flere år og gjennom ulike prosjekter samlet inn kunnskap om villreinens bruk av områdene på Hardangervidda og tilgrensende områder. Kunnskapen som foreligger om villreinens tidligere og nåværende bruk av området som er berørt av reguleringene understreker viktigheten av at alle inngrep og påvirkninger sees i sammenheng, herunder reguleringene. NJFF forutsetter at det etableres et villreinfond også for Hardangervidda villreinområde da reguleringene har hatt negativ påvirkning for villreinen og villreinens leveområder. Regulanten må pålegges å betale inn midler til fond både for Hardangervidda og Nordfjella villreinområder.

NVE har i sin innstilling for Uste- og Hallingsdalsvassdraget overlatt til OED å vurdere om det skal etableres et villreinfond også i tilknytning til denne reguleringen. NJFF mener etablering av villreinfond i forbindelse med denne vilkårsrevisjonen bør være en selvfølgelig oppfølging av de kongelige resolusjonene for vilkårsrevisjonene for Aurareguleringen, Hemsilreguleringen, Holsreguleringen og Tokke – Vinjereguleringen.»

Hol kommune har i brev av 27. september 2022 kommet med følgende merknader til saken:

«Viser til befarung 9. og 10. august hvor vi i Hol kommune signaliserte at vi ønsket å sende inn ytterligere kommentarer til NVEs innstilling, om konsesjonens post 28 om utgifter med dam Ørteren.

Vi har følgende kommentarer:

1. NVEs innstilling.

NVE har i sin innstilling anbefalt at konsesjonsvilkårenes post 28 fjernes, og med denne begrunnelse:

«Post 28 i kgl.res. 20.07.1962 (romertall I) gir Hol kommune rett til å utnytte regulert vann fra Ørteren uten å delta i anleggsutgiftene. Vilåret ble tatt inn med tanke på Ørteren kraftverk, som skulle utnytte fallet mellom Ørteren og Ustevatn, og som Hol kommune hadde planer om å bygge da reguleringskonsesjonen ble gitt i 1962. Side 55

HECO (NVE 201700791-62) ønsker at posten fjernes. De mener at posten i praksis påla et tilskudd til utbyggingen av Ørteren kraftverk pga. økte utgifter ved design av vinterkraftverk istedenfor normalt helårs kraftverk, og viser til St. prp. nr. 40 1961-62 og Innst. S. nr. 257 1961 62. Hol kommune (NVE 201700791-61) ønsker at posten beholdes, men gir ingen begrunnelse for dette synet. NVE anbefaler at bestemmelsen fjernes. Vi mener det framgår av stortingsdokumentene (St. prp. nr. 40 1961-62, Innst. S. nr. 257 1961-62, Stortingstidende 4091-4120) at posten kun var ment å angå byggingen av reguleringsanleggene, og ikke senere utgifter til vedlikehold og nødvendige oppgraderinger. Ifølge Stortingstidende s. 4093 første kolonne sa saksordføreren bl.a.

«Andre utgifter som måtte påløpe ved reguleringen for anlegget – vedlikehold, utbedringer, administrasjon o.l. – må selvsagt betales av Hol kommune etter lovens bestemmelser». I Meddelte vassdragskonsesjoner 1962 s. 141 uttrykte Industridepartementet at fritakelsen bare gjelder «anleggsutgiftene». Departementet viste også til at dette var årsaken til at opprinnelig foreslått ordlyd fra Storkomiteen, som lød «skal Hol kommune uten vederlag ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren», ble endret til «skal Hol kommune ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren uten å delta i anleggsutgiftene».

2. Hol kommunes innvendinger.

2.1. Konsesjonsvilkåret i post 28 omfattes ikke av revisjonsadgangen.

I OEDs retningslinjer av 25. mai 2012 fremgår rammene for revisjonssakene og formålet med revisjonsinstituttet. Det heter:

«Hovedformålet med revisjon av vilkår er å bedre miljøtilstanden i regulerte vassdrag ved å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader og ulemper som har oppstått som følge av reguleringen. Dette må avveies mot formålet med konsesjonen som er kraftproduksjon.»

Det aktuelle konsesjonsvilkåret omhandler ikke spørsmål om miljøforbedringer. I NVEs anbefaling om å fjerne konsesjonsvilkåret er det vist til konsesjonærens begrunnelse om at «posten i praksis påla et tilskudd til utbyggingen av Ørteren kraftverk på grunn av økte utgifter(..).» Det er følgelig tale om et konsesjonsvilkår av økonomisk karakter.

Om slike konsesjonsvilkår heter det i departementets retningslinjer:

«Økonomiske krav omfattes normalt heller ikke av revisjon.»

Selv om det i praksis også har vært inntatt nye konsesjonsvilkår av økonomisk karakter, har de vært av en annen kategori enn det det her er tale om. Departementets retningslinjer og praksis viser derfor at det aktuelle konsesjonsvilkåret i beste fall må anses å være i randsonen av det en revisjonssak kan omhandle.

Vi kan heller ikke se at konsesjonsvilkåret er av en karakter hvor det kan hevdes at tiden har løpt fra vilkåret, og derfor kan fjernes.

2.2. Konsesjonsvilkåret må fastholdes og fortolkes etter sin ordlyd.

Post 28 ble brakt på banen av regulanten en stund etter at revisjonsarbeidet var igangsatt, og vi er overrasket over at NVE har valgt å ta dette med, og ikke mindre å ta forslaget fra regulanten til følge.

Vilkåret i post 28 er formulert slik:

«Når fallet mellom Ørteren og Ustemagasinet blir utbygd skal Hol kommune ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren som fritar de for anleggskostnader i reguleringen av Ørteren.»

Det fremgår av korrespondansen i saken at HECOs motiv for å kreve vilkåret fjernet, er å få «ryddet opp» i eierfordelingen mellom deltakerne i Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering. I epost til NVEs saksbehandler er opplyst at regulanten «vil forenkle» eierfordelingen ved å få fjernet post 28. Dette er et åpenbart et motiv fjernt fra hensikten med revisjonsinstituttet.

Det er Hol kommunes syn at det som allerede er nevnt, underbygger at departementet ikke bør følge NVEs innstilling på dette punkt. NVEs holdning vil utvide rekkevidden av revisjonsinstituttet til temaer og spørsmål det i dag ikke er mulig å overskue.

NVE har bygget sin innstilling på uttalelser under stortingsdebatten fra en enkelt stortingsrepresentant. Det er Hol kommunes oppfatning ikke en holdbar tilnærming til en nærmere forståelse av vilkåret. For det første viser vi til HECOs egen uttalelse i eposten 10.august 2021 til NVE, hvor det uttales: «Det er tilsynelatende gitt evigvarende fritak for investeringskostnader(..)

Vi er enige i at konsesjonsvilkåret etter sin ordlyd åpenbart er slik å forstå. Vi vil også hevde at et konsesjonsvilkår inntatt i en evigvarende konsesjon og som er uten noen tidsbegrensning ikke kan tilsidesettes eller helt fjernes under henvisning til en uttalelse fra en stortingsrepresentant under en debatt. Konsesjonsvilkåret kom inn fra en samlet stortingskomite, og må naturligvis fortolkes etter hvorledes vilkåret språklig sett er å forstå.

NVE viser deretter til saksordførerens uttale om at «Andre utgifter som måtte påløpe ved reguleringen for anlegget – vedlikehold, utbedringer, administrasjon o.l. – må selvsagt betales av Hol kommune etter lovens bestemmelser». – Hol kommune er ikke enig i at denne setningen omhandler anleggsutgifter til demningen, den er helt generelt rettet mot «andre utgifter(..) ved reguleringen».

Siden dammen ble bygd så har det ikke vært noen omfattende påkostnader av dam Ørteren. Det er nå utført en revurdering av dam Ørteren, hvor det vises til at dammen krever forsterkninger av bolting/forankring og støttekonstruksjon. Plan for investeringer hos regulanten viser at det foreligger planer for utbedring i 2026-27 for ca 25 Millioner kroner.

Hol kommune kan ikke se at et konsesjonsvilkår som post 28 kan undergis en form for revisjon i den forstand at det besluttes fjernet i strid med ordlyden i vilkåret.»

NVE har i brev 10. oktober 2022 kommentert HECOs merknader til minstevannføring i Usteåne:

«NVE legger til grunn HECOs nye beregning av krafttapet for Uste kraftverk på 6,2 GWh ved NVEs anbefalte økning fra 2 til 3 m³/s i perioden 15.6.-15.9. NVE er enig i at det er et tap på 6,2 GWh som skal legges til grunn ved sammenligning av minstevannføringer på 2 m³/s og 3 m³/s i forhold til betydning for fisk, landskap og friluftsliv. NVE mener imidlertid at det også er relevant å se på den samlede betydningen i forhold til dagens kraftproduksjon, som medfører at en kraftgevinst på 2,2 GWh endres til et krafttapet på 4 GWh (se HECOs notat s. 4 pkt. 5). Denne endringen fra gevinst til tap i kraftproduksjonen framkommer når man ser minstevannføringen i kombinasjon med tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen enn det som er tillatt i dag, og som isolert vil gi en kraftgevinst pga. mindre flomtap. I HECOs kommentarer til høringsuttalelsene av 8.10.2018 s. 12 (NVE 201700791-28) framgår at det også for HECO er viktig å se tiltakene i sammenheng.

HECOs nye beregning av krafttapet utgjør et ekstra krafttap på 1,7 GWh i forhold til det NVE la til grunn i sin innstilling til OED. Dette framkommer ved å trekke 2,3 GWh (se innstillingen s. 34) fra nytt krafttap for Uste kraftverk på 4 GWh (se HECOs notat s. 4).

Forhandlinger mellom HECO og Hol kommune

HECO viser til at deres forslag om 2 m³/s framkommer som et resultat av «forhandlinger» med Hol kommune (se deres brev s. 2 pkt. 2). NVE registrerer at HECO nevner 1,5 m³/s som deres eget utgangspunkt i forhandlingene, men nevner intet om kommunens utgangspunkt i disse forhandlingene. HECO nevner bare at man landet på 2 m³/s.

NVE mener for øvrig at krav knyttet til minstevannføringer og magasinrestriksjoner ikke skal være en forhandling mellom kommune og regulant, men et spørsmål for forvaltningen å ta stilling til. Hva regulant og kommune eventuelt er blitt enige om kan derfor ikke uten videre legges til grunn ved avgjørelsen av vilkårsrevisjoner, da det er de faktiske virkningene bl.a. for fisk, annet naturmangfold, landskap, friluftsliv og kraftproduksjon som skal vurderes og vektlegges av forvaltningen.

Innspill fra Geilo jeger- og fiskerforening:

Geilo JFF har gitt flere uttalelser i anledning saken. En uttalelse ble sendt til Hol kommune, som videresendte den til HECO den 5.12.2017 (NVE 201700791-33). I tillegg mottok NVE uttalelse den 13.1.2021 (NVE 201700791-53), etter at NVE hadde bedt Geilo JFF og HECO om å sende inn flere foto av Usteåne. I sistnevnte uttalelse skriver Geilo JFF:

«Vi har dessverre ingen bilder fra Ustevassdraget ved 3 m³/s. I henhold til svar fra E-co på vannføring over Geilo bru på forskjellige datoer, har vi en del bilder fra forskjellige steder i vassdraget på 1,1 , 1,9 og 2,4 m³/s. Legger ved bilder fra 2,4 m³/s (2.6.2017) fra henholdsvis

Geilo Bru, elva mellom Geilo bru og Slåttahøl, innløp Slåttahøl og innos Slåttahøl der vannet renner ut i selve Slåttahølen. Ved en økning opp til 3 m³/s vil det særlig i innos Slåttahøl bli raskt bedre fart i vannet utover i hølen. Dette tiltrekker seg fisk, gir bedre fiskeforhold og er da erfaringsmessig en mye bedre fiskeplass. Dette gjelder for alle innos til høler/vann i systemet ved økning til denne vannføringen. Bilde innløp Slåttahøl viser et bredt parti av elva – her har økning fra 2 til 3 m³/s ganske stor effekt på vanddekket område i elva – dette gjelder også for andre brede parti. Ved bilde Geilo bru er elva ganske konsentrert. I slike parti vil virkningen ikke være så stor visuelt, men gi mer strøm og dybde.»

HECO mener i sitt notat (se s. 6) at argumentene til Geilo JFF om minstevannføring på 3 m³/s er svake, og mener at deres påstander ikke er dokumentert. NVE registrerer imidlertid at også HECO mener at en økning av vannføringen fra 2 til 3 m³/s «selvfølgelig» vil gi en effekt på strykstrekningene.

Geilo JFF (NVE 201700791-33) påpeker at det viktigste område for dem i dag er strekningen fra Tuftebrui (der det er naturlig vandringshinder for ørret i Ustedalsfjorden), og nedover elva forbi Geilo sentrum, og forbi Slåtta/Fetahølen. De påpeker også at grunneierne er innstilt på å utvide fokusområdet til hele elvestrekningen mellom Ustaoset til Hol, da det er ørret på hele strekningen. Geilo JFF er derfor opptatt av hele denne strekningen, og ikke bare området rundt Geilo sentrum som HECO nevner i sitt notat (nederste avsnitt på s. 6).

Geilo JFF angir de beste fiskeplassene å være i innløpsosene til terskelbassenger og kulper i elva. De påpeker også i uttalelsen til NVE av 13.1.2021 (NVE 201700791-53) at en minstevannføring på 3 m³/s erfaringsmessig tilstrekker seg fisk, og gjør innløpsosen i høler og vann til mye bedre fiskeplasser. De påpeker videre at selv om en økning fra 2 til 3 m³/s kanskje ikke vil ha så stor visuell virkning i strykområder, så vil det gi mer strøm og dybde.

Videre hevder HECO at effekten for ørret kan bli negativ ved at oppvekstområdene for ungfisk i snitt får høyere vannhastighet. NVE vil påpeke at vannføringen (og dermed også vannhastigheten) er vesentlig større enn 3 m³/s i store deler av sommerperioden, noe som framgår av revisjonsdokumentets vedlegg 2 «Simuleringsrapport hydrologi», se vannføringskurvene på s. 12 og 13. Det virker heller ikke som at HECO er uenig i påstanden fra Geilo JFF om at Usteåne i uregulert tilstand (og med vesentlig høyere gjennomsnittlige vannhastigheter enn i dag) var en mye bedre elv for ørret enn i dag.

NVE mener at HECOs påstand om at en økning av minstevannføringen fra 2 m³/s til 3 m³/s vil være negativt for rekrutteringen av ørret, ikke virker veldig sannsynlig. Tvert imot mener NVE at det meste taler for at en økning til 3 m³/s vil være positivt for rekrutteringen av ørret (lavere vanntemp på varmeste del av sommeren, høyere strømhastighet og dermed mer tilgang på mat, antatt mindre predasjon, dårligere forhold for ørekyte, osv.).

NVE mener at uttalelsene fra Geilo JFF er viktige innspill til vilkårsrevisjonen, og legger til grunn at de er gitt på basis av mange års erfaring. NVE mener at en økning i minstevannføringen fra 2 til 3 m³/s bl.a. vil bidra til bedre forhold for ørret og ørretfiske på mye av strekningen mellom Ustevatn og Strandaffjorden. NVE mener at dette er særlig viktig i en elv som bl.a. passerer såpass viktige bosteds- og turistområder som Geilo. NVE vil også påpeke den nedre delen av Usteåna sin betydning som gyte- og oppvekstområde for den til dels

stortvokste ørretstammen i Strandafjorden. Se for øvrig vår argumentasjon i innstillingen til OED.

NVEs konklusjon for Usteåne

NVE vil fastholde sitt forslag til minstevannføring i Usteåne. Dette baseres på vår vektlegging av minstevannføringens betydning for ørret, ørretfiske, landskap og friluftsliv. Vi vil påpeke at Usteåne renner gjennom Geilo, som er et bostedsområde for fastboende og en svært viktig destinasjon for turister og hytteboere både sommer og vinter. Vi mener videre at det er akseptabelt med et krafttap på 6,2 GWh. Som tidligere nevnt utgjør dette et krafttap som er 1,7 GWh høyere enn NVE la til grunn i innstillingen til OED.

Rukkedøla

HECO foreslår i sitt brev til OED av 23.08.2022 at minstevannføringen i Rukkedøla fastsettes til 0,150 m³/s i perioden 1.6.-1.10., og 0,025 m³/s resten av året. De foreslår i tillegg at minstevannføringen måles ved slippunktet, dvs. der vannet i Rukkedøla tas inn på inntakstunellen til Nes kraftverk. Inntaket ligger ca. 8 km oppstrøms samløpet mellom

Rukkedøla og Hallingdalselva. Begrunnelsen for endringen er først og fremst at HECO da slipper å etablere og drifte en målestasjon ved Flaumparken i Nesbyen kommune.

NVE har i innstillingen til OED anbefalt slipp av 0,025 m³/s hele året, men at slippet økes til 0,2 m³/s hvis vannføringen i Rukkedøla ved Flaumparken i Nesbyen i perioden 1.6 til 1.10 blir målt til under 0,3 m³/s. Ekstraslippet skal opphøre når vannføringen ved Flaumparken overstiger 0,5 m³/s. Dette var i tråd med forslaget fra HECO i revisjonsdokumentet.

HECOs nye forslag medfører en kontinuerlig vannføring fra slippunktet, da slippet ikke vil avhenge av vannføringen som måles ved Flaumparken. På den annen side vil HECOs nye forslag medføre 0,050 m³/s lavere vannføring ved Flaumparken i perioder på sommeren der tilsiget fra restfeltet er lavere enn 0,3 m³/s.

NVE mener det er en fordel at minstevannføringen måles ved slippunktet, da man slipper et kompliserende opplegg med igangsetting og avslutning av slippet avhengig av den til enhver tid målte vannføringen. Det er også en fordel at det i perioden 1.6.-1.10. vil være en kontinuerlig vannføring fra slippunktet.

NVE anbefaler imidlertid at slippet av minstevannføring i perioden 1.6.-1.10. settes til 0,2 m³/s. Dermed vil vannføringen ved Flaumparken bli lik det den hadde vært etter NVEs innstilling i perioder der tilsiget fra restfeltet blir lavere enn 0,3 m³/s, (forutsatt at vannføringen ikke reduseres, f.eks. ved fordampning eller uttak, på vei fra slippunktet og ned til Flaumparken). NVE vil her understreke at det nettopp var forholdene ved Flaumparken og ned til samløpet med Hallingdalselva, bl.a. forholdene for fisk og landskap, som hadde størst fokus hos konsesjonæren og høringspartene (se NVEs innstilling til OED).

NVE har ikke innvendinger mot HECOs forslag om endring av målepunkt for minstevannføring i Rukkedøla, men vi anbefaler at slippets størrelse settes til 0,2 m³/s i perioden 1.6.-1.10. Dette vil medføre et ekstra krafttap i forhold til NVEs innstilling på 0,64 GWh, som framkommer ved å subtrahere 1 GWh (se NVEs innstilling) fra 1,64 GWh (se HECO's notat). HECO's nye forslag ville gitt ekstra krafttap på 0,31 GWh i forhold til NVEs innstilling.»

NVE har i epost av 27. oktober 2022 kommentert HECOs forslag om å fjerne kravet i konsesjonen til flomlukene i dam Ustevatn:

«Vi viser til videresendt brev fra Hafslund Eco, datert 6. juli 2022, med oppfordring om å fjerne kravet i konsesjonen til at flomlukene ved dam Ustevatn skal kunne avlede «største påregnelige flom».

OED har bedt NVE om kommentarer. 10. oktober 2022 svarte NVEs seksjon for vannkraftkonsesjoner i brevs form.

Det følgende er svaret fra NVEs seksjon for damsikkerhet og gjelder kun for det som har med damsikkerhet å gjøre:

Fra et damsikkerhetssynspunkt kan kravet om å dimensjonere flomlukene til dam Ustevatn slik at de har kapasitet til å slippe gjennom PMF tas ut. Kravet har ei formulering som muligens ikke er helt etter hensikten (slik Hafslund Eco påpeker), da deler av flommen best avledes i det faste overløpet. Videre er flomavledning godt ivaretatt gjennom damsikkerhetsforskriftens bestemmelser, slik at det ikke skal være nødvendig å ha en særegen bestemmelse for dette i konsesjonen.*

**PMF betyr Påregnelig maksimal flom og er den største mulige flommen som kan opptre, beregningsmessig. Vi antar største påregnelige flom er ment å være det samme som PMF.»*

IV. Departementets bemerkninger

1. Innledning

På bakgrunn av miljømålene for Uste- og Hallingdalsvassdraget i vannforvaltningsplanen for vannregion Innlandet og Viken fattet NVE 29. mars 2017 vedtak om å åpne revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget. I vannforvaltningsplanen for vannregion Vest-Viken (nå Innlandet og Viken) er det satt miljømål som krever at miljøtilstanden bedres bl.a. i Usteåne og Hallingdalselva mellom Strandafjorden og Nesbyen. Miljøtilstanden er i dag moderat økologisk potensial (MØP) eller dårligere, mens miljømålet i planen er godt økologisk potensial (GØP). Fristen for oppnåelse av miljømålet er satt til 2021.

Vannforekomstene i hovedelva er plassert i vedlegg 2 til vannforvaltningsplanen, som gir oversikt over vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap. Formålet med miljømålene er særlig å bedre forholdene for fisk og viktige byttedyr for fisk. De aktuelle miljømålene er videreført i vannforvaltningsplanen vedtatt 31.10.2022. Vassdraget er også prioritert i rapport 49/2013, som inneholder en oversikt over alle konsesjoner som kan revideres innen 2022 med forslag til prioritering.

Revisjonssaken gjelder følgende konsesjoner:

- Kgl. res. av 20. juli 1962 (romertall I): Tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering til å foreta reguleringer og overføringer i Uste-Hallingdalsvassdraget m.v.
- Kgl. res. av 5. juli 1968: Tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering til å foreta overføring av Votna og Lya til Nes kraftverk, samt nytt manøvreringsreglement for reguleringen av Uste-Hallingdalsvassdraget m.v.

- Kgl. res. av 3. april 1970: Tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering til å regulere Rødungen og å overføre avløpet til Hallingdalsvassdraget.
- Kronprinsreg. res. av 14. mai 1982: Tillatelse gitt Foreningen til Hallingsdalsvassdragets regulering, vedrørende planendring og fristforlengelse.

Omgjøringsaken gjelder følgende konsesjon:

- Kgl.res. av 20. juli 1962 (romertall II): Tillatelse gitt Oslo Lysverker vedrørende nødvendige rettigheter og tillatelser etter vassdragsloven til bygging av Usta og Nes kraftverker.

FHR og Hafslund Eco Vannkraft AS (tidligere Oslo Lysverker) har i fellesskap utarbeidet et revisjonsdokument.

2. Generelle avveininger ved revisjon og omgjøring

Vannkraften representerer en betydelig miljøpåvirkning i norske vassdrag. Ved eldre utbygginger ble ikke natur og miljø vektlagt på samme måte som i dag. Arbeidet med å revidere miljøvilkår for eksisterende utbygginger er intensivert for å sikre en helhetlig forvaltning av vannkraftressursene. I en revisjonssak skal det foretas en avveining mellom fordeler og ulemper ved nye eller endrede vilkår. Et viktig hensyn i avveiningen av nye eller endrede vilkår er i hvilken grad disse vilkårene gir muligheter for vesentlige miljøforbedringer. Vurderingen ved revisjon er ikke den samme som ved en ny vannkraftkonsesjon. For nye inngrep skal det gjøres en sammenligning av et omsøkt inngrep sett opp mot eksisterende tilstand før inngrepet er foretatt. Det relevante sammenligningsgrunnlaget ved en revisjon blir imidlertid et allerede utbygd kraftanlegg sett opp mot anlegget med foreslåtte avbøtende tiltak.

Om slike tiltak er aktuelle i den enkelte revisjonssak vil bero på en vurdering av berørte områders verdi og potensiale og de avbøtende tiltakenes virkning på berørt verdi. Aktuelle tema for verdivurdering av et berørt område i revisjonssammenheng vil i første rekke være friluftsliv og landskapsopplevelse, fisk og fiske og naturmangfold (utvalgte naturtyper og prioriterte arter).

Ved å innføre standardvilkår vil revisjonssakene i stor grad kunne reduseres til vurderinger knyttet til endringer i manøvreringsreglementet, herunder minstevannføring og magasinrestriksjoner, i de vassdragene der det er aktuelt. Det er stor variasjon mellom ulike vassdrag og magasiner. Skader og ulemper for miljø og samfunn som er store i et vassdrag behøver ikke være det i andre med samme type inngrep. Siden det er stor variasjon mellom ulike vassdrag og magasiner, vil også virkninger og nytte av ulike tiltak variere.

Privatrettslige forhold tas det i utgangspunktet ikke stilling til i en vilkårsrevisjon og det samme gjelder normalt for økonomiske krav.

Mange av de samme hensynene gjør seg gjeldende ved omgjøring. Omgjøring kan skje av hensyn til allmenne eller private interesser, og kan gå ut på å oppheve eller endre vilkår, eller sette nye vilkår. Ifølge forarbeidene til vannressursloven (Ot.prp. nr. 39 (1998-99)) kan omgjøring bli aktuelt hvis forholdene har endret seg, kunnskapsgrunnlaget er blitt bedre, eller hvis forholdene ble feilbedømt på konsesjonstidspunktet.

Hensynet til forsyningssikkerhet, økt fornybar energi og regulerbarhetens verdi

Et viktig hensyn ved revisjon vil være i hvilken grad de nye eller endrede vilkårene vil medføre redusert krafttilgang for samfunnet sett opp mot hensynet til forsyningssikkerhet og behovet for fornybar energi, i tillegg til kostnaden ved tiltaket for konsesjonæren. Et integrert kraftmarked og flere utenlandsforbindelser har synliggjort verdien som ligger i vannkraften og dens regulerbarhet. Dette har ført til at mange kraftanlegg driftes annerledes enn da konsesjonen ble gitt, for eksempel med mer variabel vannføring. Det er i dag også større fokus på klimaendringer og behovet for fornybar energi. Revisjon av konsesjonsvilkår vil derfor måtte vurderes i lys av et endret miljø-, klima- og energiregime. Miljøforbedringer som kan oppnås gjennom strengere vilkår og mindre fleksibilitet i vannkraftkonsesjonene må veies opp mot tapt kraftproduksjon og reguleringsevne. God reguleringsevne er igjen viktig for evnen til flomhåndtering. Magasinering og vanddisponering brukes aktivt for å redusere skader i flomsituasjoner.

I Meld. St. 25 (2015-2016) "Kraft til endring – Energipolitikken mot 2030" og Meld. St. 11 (2021–2022) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020 – 2021) «Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser» gis det en bred gjennomgang av utviklingstrekk, status og perspektiver for den innenlandske energiforsyningen. Meldingene legger frem energipolitikken mot 2030, hvor energiforsyning, klimautfordringer og næringsutvikling ses i sammenheng. Behovet og verdien av reguleringsevne og fleksibilitet forventes å øke i årene som kommer, i takt med omstillingen i energisystemet i Norge og i landene rundt oss. Kraftsystemet vil bli mer utsatt for større, raskere og mer uforutsigbare svingninger i produksjon, forbruk og i kraftflyt mellom Norge og utlandet. En økende andel uregulerbar fornybar kraft i det nordiske markedet og nedleggelse av termiske kraftverk gjør at evnen til hurtig regulering av den eksisterende produksjonen blir enda viktigere. I dag er det få andre kilder til slik fleksibilitet enn den regulerbare vannkraften.

Meld. St. 25 (2015-2016) viser også til at *«flomdemping blir et sentralt tema ved revisjon av eldre reguleringskonsesjoner. I mange av disse sakene er det interessenter som ønsker magasinrestriksjoner av hensyn til natur, miljø og friluftsliv. Effekten på flomdempingskapasiteten vil variere fra sak til sak, men må tillegges betydelig vekt. Å ivareta den flomdempingskapasiteten som allerede finnes i reguleringsmagasinene vil være viktig»*.

Forarbeidene til revisjonsbestemmelsen som ble vedtatt ved lovendringen i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92), legger fortsatt gjeldende føringer for hva det er relevant å ta hensyn til ved en revisjon. Departementet viser også til OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjon for vassdragsreguleringer (mai 2012) om at pålegg om minstevannføring og magasinrestriksjoner kun skal fastsettes "hvor spesielle hensyn tilsier det". Det må også tas i betraktning at alle skjerpelser i utgangspunktet medfører dyrere kraftproduksjon og en økonomisk belastning for konsesjonæren. For eldre reguleringer der anlegget for lengst er nedskrevet, vil det likevel kunne være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner.

Vannkraftverk med magasiner og reguleringsevne er viktig for forsyningssikkerheten i Norge da de gir det norske kraftsystemet stor fleksibilitet. Denne fleksibiliteten har høy samfunnsøkonomisk verdi. Stor variasjon i nedbør og i tilsig gjør magasin kapasiteten verdifull, siden forbruket varierer ulikt med tilsiget. Den regulerbare vannkraften kan tilpasses markedets og energisystemets løpende behov over år, sesonger, timer og sekunder, i tillegg til at store vannkraftanlegg har en gunstig effekt på stabiliteten i kraftsystemet.

Statnett skal som systemansvarlig etter forskrift om systemansvaret i kraftsystemet, sørge for frekvensreguleringen og sikre momentan balanse i kraftsystemet til enhver tid, samt utarbeide og distribuere informasjon om forhold i kraftsystemet som er av betydning for kraftmarkedet og om forhold som er av betydning for den generelle leveringskvaliteten. Systemtjenester er ytelser som er nødvendige for å sikre tilfredsstillende leveringskvalitet; produksjonsglattung, systemvern, produksjonsflytting, reaktiv effekt og leveranser av balansetjenester. Derfor er det viktig at det rom for en viss fleksibilitet i kraftproduksjonen.

3. Kunnskapsgrunnlaget for revisjon

Ivaretagelse av naturmangfoldet er et hensyn som inngår i behandlingen av alle konsesjonssaker og vilkårsrevisjoner. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinje i saksbehandlingen. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Vilårsrevisjoner er ikke noen ny konsesjonsbehandling og medfører ikke noen nye inngrep som kan påvirke naturmangfoldet negativt. Behovet for utredninger av konsekvenser vil derfor normalt være moderat. Uste- og Hallingdalsvassdraget har vært regulert i mange år, og det er opparbeidet mye kunnskap og erfaringer om reguleringens virkninger.

FHR har utarbeidet et revisjonsdokument. Dokumentet er i stor grad resultatet fra en arbeidsgruppe bestående av konsesjonærene og representanter fra Hol, Ål, Gol og Nesbyen kommuner. Gruppen har arrangert folkemøter og møter med ulike interessegrupper og mottatt merknader fra private og allmenne interesser i området. Av revisjonsdokumentet fremgår det hva konsesjonærene og kommunene har blitt enige om og hva de er uenige om. Dokumentet inneholder forslag til reviderte vilkår, samt hydrologiske analyser, naturundersøkelser og befaringsrapporter.

Revisjonsdokumentet har vært på offentlig høring og innkommende merknader er omtalt i NVEs innstilling til departementet.

I NVE-rapport 49/2013 med nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering for vilkårsrevisjon av vannkraftkonsesjoner er Uste-Hallingdalsvassdraget plassert i kategori 1.1 – høy prioritet. Aktuelle tiltak som er skissert i rapporten er økt slipp av minstevannføring fra Ustevatn, fra Strandafjorden og nytt slipp fra inntaket i Rukkedøla, samt magasinrestriksjoner i Ørteren, Ustevatn og Strandafjorden av hensyn til landskap, turisme og friluftsliv. Av rapporten fremgår det at vassdraget har lokal ørretstamme, ørekyt, sik og røye, og det foregår mye fritidsfiske i flere av magasinene og i Hallingdalselva. Reguleringen har medført spredning av til dels uønskede arter (ørekyte, røye, sik), og ørretbestandene og fiskemulighetene påvirkes negativt av redusert vannføring i deler av Hallingdalselva.

Det foreligger også godkjent vannforvaltningsplan for Vest-Viken (nå Innlandet og Viken) med miljømål for enkelte vannforekomster tilknyttet reguleringen, som er grunnlaget for revisjonssaken. Både NVE-rapporten og vannforvaltningsplanen har ligget til grunn for NVEs vurdering, og er også retningsgivende for departementets tilråding.

Etter departementets vurdering inneholder revisjonsdokumentet tilstrekkelig informasjon ut fra sakens størrelse og kompleksitet. Kunnskapsgrunnlaget her oppfyller etter departementets mening de krav som stilles i slike saker, jf. OEDs retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår.

Departementet gjennomførte befarings av vassdraget 9. og 10. august 2022. På befaringsen deltok konsesjonær, grunneiere, representanter fra berørte kommuner og representanter fra ulike interessegrupper.

4. Nærmere om vassdragene og landskapsområdet

De berørte vassdragene ligger i Hallingdal, i kommunene Hol, Ål, Gol og Nesbyen. Fra magasinene Ustevatn og Rødungen føres vannet til Usta kraftverk og renner ut i Strandafjorden. Fra Strandafjorden i Ål føres vannet til Nes kraftverk nord for Nesbyen, med ytterligere inntak fra Kulu, Ridøla, Kvinda, Votna, Lya og Dokkelve. Nes kraftverk får også vann fra et inntak i Rukkedøla. I tillegg til Ustevatnet, Rødungen og Strandafjorden er Finsevatnet, Ørteren og Nygardsvatnet omfattet av konsesjonene, men er av mindre betydning i saken.

Landskapet er preget av slake viddeaktige former i høyereliggende områder. I viddeområdene er det spredte fjell med rolige toppområder og bratte kanter, såkalte «skarv». Viddeområdene er oppkuttet av dalfører. I dalførene er det barskog og blandingsskog med fjellbjørkeskog øverst. Fjellbjørkeskogen går opp til tregrensa på ca. 1000 moh., og dekker også lavereliggende deler av viddeområdene. Berørte områder grenser i sør til Hardangervidda nasjonalpark og i sørvestligste del av nedbørfeltet ligger i Skaupsjøen/Hardangerjøkulen landskapsvernområde. I nordvest går nedbørfeltet inn i Hallingskarvet nasjonalpark. Sør for Gol sentrum er det opprettet tre naturreservater Fladalsåsen, Veikulåsen og Nøreimsbekken som er vernet henholdsvis pga. gammel skog og dalside med bekkekløft. I tillegg er det registrert en rekke våtmarker i viddeområdene ovenfor dalførene, samt mindre forekomster med viktige naturtyper i og langs Hallingdalen. Det er også registrert to små statlig sikrede friluftsområder nær Ål og Gol sentrum.

De nevnte verneområdene utgjør også viktige områder for villreinen på Hardangervidda og i Nordfjella. Nordfjella og Fjellheimen villreinnemd, Villreinutvalet for Nordfjella og Villreinnemda for Hardangerviddaområdet har påpekt at området utgjør grensen mellom villreinområdet på Hardangervidda og i Nordfjella og er viktig for utvekslingen av dyr mellom disse områdene, og tilgangen til viktige beiteressurser bl.a. i sørskråningene opp mot Hallingskarvet. De peker særlig på reguleringen av Ørteren med tilstøtende vann sett i sammenheng med reguleringen av Halnefjorden og riksvei 7 (Rv 7). Funn av en rekke gamle bosetningsplasser og fangstanlegg fra steinalderen viser at området har vært viktig trekkområde for villrein langt tilbake.

I hele vassdraget er det ørret. Viktigst er antakelig ørretbestanden i Strandafjorden, som har mange storkvokste individer som er fiskespisere. Denne bestanden bruker Hallingdalselva/Usteåne fra Strandafjorden og opp til vandringshinder ved Urshovd som gyte- og oppvekstområder.

Ørekyte finnes også i store deler av vassdraget. I Ustevatnet og Rødungen er det i tillegg en del sik og røye, men disse artene ble ikke påvist i vassdraget nedstrøms Ustevatnet i fiskeundersøkelsen fra 2014-2016. I Hallingdalselva opp til Svenkerud i Nesbyen kommune, er det gjedde i tillegg til ørret.

I Hallingdalen er det mye boligbebyggelse, særlig i tilknytning til tettsteder som Nesbyen, Gol, Ål og Geilo. Det er også mye fritidsbebyggelse, særlig rundt Geilo. Jernbanen mellom Oslo og Bergen, og riksvei 7, følger dalen i hele dens lengde. Det drives utstrakt turisme og

reiselivsaktiviteter mange steder i Hallingdalen, bl.a. med alpinanlegg. Det er noe jordbruksområder i Hallingdalen, og ellers variert næringsvirksomhet.

5. Eksisterende vannkraftanlegg

Revisjonssaken og omgjøringsaken omfatter i alt seks magasiner. Ustevatnet, Rødungen og Strandafjorden er de største, mens Finsevatnet, Ørteren og Nygardsvatnet er av mindre betydning for saken.

Usta og Nes kraftverker har en total produksjon på ca. 2 220 GWh i dag. Inntakene til Usta kraftverk er fra Rødungen og Ustevatnet og utløpet i Strandafjorden. Dette kraftverket utnytter et fall på 540 meter og har en årlig produksjon på ca 890 GWh/år.

Dagens vilkår har pålegg om minstevannføring fra Ustevatnet til Usteåne, slik at vannføringen ved Geilo bru er minst 0,2 m³/s hele året. Det er ikke krav om minstevannføring fra Rødungen. Etter dagens manøvreringsreglement skal tapping av magasin vann (unntatt tilsig) innstilles senest 1. mars. Naturlig tilsig fra Ustevatnet skal ikke tappes etter 1. mai. Når Ustevatnet har nådd kote 984 (kote 984,19 NN2000) (1 meter under HRV) kan vann overføres til Rødungen. Når Rødungen er fylt skal Ustevatnet så snart som mulig fylles til kote 984,5 (kote 984,69 NN2000) og skal være minst det frem til 1. oktober.

Inntakene til Nes kraftverk er fra Strandafjorden og fra Rukkedøla. Mellom Strandafjorden og Nes kraftverk tas ytterligere vann inn fra inntaket i sideelvene Votna, Lya, Ridøla, Kvinda, Dokkelve og Kulu. Nes kraftverk utnytter et fall på 285 meter og har en årlig produksjon på ca. 1330 GWh/år. Dagens vilkår har pålegg om minstevannføring fra Strandafjorden på 10 m³/s fra 16. mai til 15. september, med mulighet for de berørte kommunene til å kreve ytterligere 2 m³/s. Resten av året skal det slippes 2,5 m³/s. Det er ikke krav om minstevannføring i Rukkedøla eller noen av de nevnte sideelvene.

I tillegg til Usta og Nes kraftverker ligger det flere større kraftverk og småkraftverk i området, men disse er ikke en del av revisjons- eller omgjøringsaken.

6. Departementets vurdering av innkomne forslag og krav i revisjonssaken

6.1 Magasinrestriksjoner

Kravet om magasinrestriksjoner står sentralt i mange vilkårsrevisjoner. Om magasinrestriksjoner er aktuelt beror på områdets verdi og potensial, tiltakets virkning på berørt verdi, hvor stort produksjonstapet blir og kostnadene knyttet til de nødvendige endringene. I tillegg kommer viktigheten av systemtjenester, forsyningssikkerhet og økt flomfare. FHR har ikke foreslått magasinrestriksjoner. Statsforvalteren i Oslo og Viken og Søndre Rødungen sameie har fremsatt krav om magasinrestriksjoner i Rødungen i sine høringsuttalelser.

Ifølge opplysninger fra Søndre Rødungen sameie foregår det båtfiske i Rødungen og det selges fiskekort for fiske fra land langs deler av vannet. Vannet er tilgjengelig med skogsbilvei. Sameiet opplyste under befaringen om at det i tillegg til ørret er en stor bestand av sik i vannet.

Dagens praksis er ifølge FHR at Rødungen de fleste år tappes gjennom mars og april og fylles under snøsmeltingen i mai og juni. Rødungen er regulert med 13,5 meter, mellom 943,9 (LRV) og 957,4 (HRV). Rødungen får vann fra Ustevatnet når Ustevatnet har nådd 1 meter under HRV.

Søndre Rødungen sameie har krevd magasinrestriksjoner i form av at magasinet skal være fullt innen 1. juli og at tapping om vinteren stopper når vannstanden er 3 meter over LRV. NVE har ikke anbefalt dette i innstillingen og viser til at kravet om å ikke tappe under 3 meter over LRV i realiteten er et krav om å heve LRV. Departementet er enig med NVEs vurdering og viser i tillegg til at Rødungen normalt fylles i løpet av mai og juni.

Statsforvalteren har fremsatt krav om magasinrestriksjoner i Rødungen i sommerhalvåret ved høyere vannstand og mindre vannstandsendringer. Det er vist til at ved sen oppfylling blir store grunne områder liggende tørrlagt og har negativ virkning på næringstilgangen til fisk. NVE har ikke anbefalt magasinrestriksjoner. Det er vist til at regulerbarheten er viktig for kraftproduksjonen i området og for flomdemping. I tillegg har NVE vist til at det ikke er noen særskilte natur- eller friluftsverdier i området og at tidligere oppfylling vil gå på bekostning av oppfylling av Ustevatnet, noe Hol kommune ikke ønsker.

Departementet anbefaler ikke magasinrestriksjoner i Rødungen. Departementet er enig i at regulerbarheten er viktig for både kraftproduksjon og for flomdemping, og at tidligere og større oppfylling av Rødungen vil gå på bekostning av fyllingen av Ustevatnet, der tilsvarende hensyn gjør seg gjeldende. I tillegg viser departementet også til at Rødungen vil fylles noe tidligere ved endringer i bestemmelsene om overføring fra Ustevatnet til Rødungen, se punkt 6.3 under. Departementet mener også at forholdene for fisk og fiske i Rødungen vil kunne bedres noe gjennom andre tiltak, for eksempel i innos til vannet. Dette kan pålegges i medhold av standard naturforvaltningsvilkår.

6.2 Minstevannføring

Minstevannføring i Usteåne

Etter dagens vilkår slippes det vann fra Ustevatnet til Usteåne slik at det til enhver tid er en vannføring på 0,2 m³/s ved utløpet av Ustedalsfjorden, som måles ved Geilo bru.

FHR og kommunene er enige i at minstevannføringen bør økes og konsesjonæren har i revisjonsdokumentet foreslått minstevannføring på 2 m³/s fra det tidspunkt vannstanden i Ustevatnet når kote 982,3 (kote 982,49 NN2000) til 15. september, men uansett fra senest 15. juni. Vannet skal i utgangspunktet slippes fra Ustevatnet, men dersom vannstanden er under 982,3 (kote 982,49 NN2000) skal det slippes inntil 0,3 m³/s fra tverrslag 1, som er på tunnelen øst for Rennedalen. Fra vannstanden i Ustevatnet når kote 982,3 (kote 982,49 NN2000) og fram til 1. oktober skal det, uavhengig av vannføringen ved målepunktet, slippes minimum 0,1 m³/s fra Ustevatnet for å sikre en viss vannføring i øverste del av Usteåne. Opprinnelig var forslaget at målepunktet fremdeles skulle være ved Geilo bru, men konsesjonæren har i brev til NVE fremsatt ønske om at målepunktet skal være ved Tuftebrui. Begrunnelsen for økningen er særlig hensynet til fisk, fiske, friluftsliv og landskap i området ved Geilo. Men slippet vil kunne ha betydning for hele strekningen fra Ustevatnet til Strandafjorden.

Forslaget om økt minstevannføring til Usteåne har fått støtte fra flere høringsparter. Geilo Jeger- og fiskeforening og grunneierlag ved Usteåne ønsker høyere minstevannføring om sommeren enn det som er foreslått.

NVE har i innstillingen anbefalt pålegg om minstevannføring til Usteåne på 3 m³/s fra Ustevatnet når kote 982,3 (kote 982,49 NN2000) til 15. september, men uansett fra senest 15. juni, og 0,3

m³/s resten av året. NVE har vist til at dette vil ha stor betydning for fisk, landskap og opplevelsen i øvre deler av Usteåne. Anbefalingen er gitt på bakgrunn av hensyn til ørreten i øvre og midtre deler av vassdraget og til bestanden av storvokst ørret i Strandafjorden, turismen i Geilo og at en vannføring på 3 m³/s ligger vesentlig nærmere 5-persentilen om sommeren for vassdraget i uregulert tilstand enn forslaget fra konsesjonæren. NVE støtter konsesjonærens forslag om målepunkt ved Tuftebrui.

NVE har lagt til grunn at anbefalt pålegg om minstevannføring medfører et årlig tap i kraftproduksjonen i Usta kraftverk på 2,3 GWh, og muligens opp mot 3 GWh hvis man tar med Nes kraftverk. Dette utgjør ca. 0,3 % av årsproduksjonen i Usta kraftverk, og ca. 0,14 % av samlet produksjon i Usta og Nes kraftverker.

Viken fylkeskommune, Ål kommune og Miljødirektoratet støtter NVEs forslag.

FHR har i brev til departementet av 8. juni og 23. august 2022 kommentert NVEs innstilling til minstevannføring i Usteåne vedrørende NVEs beregninger av krafttap og fiskeforholdene. Konsesjonæren mener det blir feil å beregne krafttapet etter fratrukk fra eventuell gevinst fra tidligere overføring til Rødungen og mener krafttapet ved minstevannføring på 3 m³/s skal anses å være 6,2 GWh/år, tilsvarende ca. 50 millioner kr. Konsesjonæren har videre anført at det er gode forhold for fisk i Usteåne og Strandafjorden i dag og at en økning til 2 m³/s er tilstrekkelig for å ivareta hensyn til fisk og fiske. Det er også anført at vurderingen må knytte seg til fordelene og ulempene ved en økning fra dagens krav på 0,2 m³/s og ikke fra 2 m³/s til 3 m³/s. Vedlagt brevet er notat og fire rapporter som belyser forholdene for fisk i vassdraget, samt en hydraulisk simulering som viser vanddekt areal og vannhastighet ved ulike vannføringer.

NVE har i brev 10.10.2022 kommentert HECO's merknader til minstevannføring i Usteåne. NVE peker på at krav knyttet til minstevannføringer og magasinrestriksjoner ikke skal være en forhandling mellom kommune og regulant, men et spørsmål for forvaltningen å ta stilling til. NVE vurderer at en økning av minstevannføringen i Usteåne til 3 m³/s vil være positivt for rekrutteringen av ørret. NVE mener at uttalelsene fra Geilo JFF er viktige innspill til vilkårsrevisjonen, og legger til grunn at de er gitt på basis av mange års erfaring. NVE mener at en økning i minstevannføringen fra 2 til 3 m³/s bl.a. vil bidra til bedre forhold for ørret og ørretfiske på mye av strekningen mellom Ustevatnet og Strandafjorden. NVE mener at dette er særlig viktig i en elv som bl.a. passerer såpass viktige bosteds- og turistområder som Geilo. NVE påpeker videre betydningen av den nedre delen av Usteåne som gyte- og oppvekstområde for den til dels storvokste ørretstammen i Strandafjorden. NVE mener videre at det er akseptabelt med et krafttap på 6,2 GWh.

Miljødirektoratet viser til at en minstevannføring på 3 m³/s sommer gir økt vanddekt areal, skaper mer aktivitet hos fisken og bedrer fiskeforholdene betydelig i forhold til 2 m³/s. De peker på at 5-persentilen for vassdraget ved Geilo i uregulert tilstand er 4,09 m³/s om sommeren og 0,75 m³/s om vinteren, og at forslaget fra Geilo JFF og grunneierlaget ligger vesentlig nærmere dette enn forslaget fra HECO. Direktoratet viser til at en økning av minstevannføringen i Usteåne vil ha betydning ikke bare for ørreten i øvre og midtre deler av vassdraget, men også for bestanden av storvokst ørret i Strandafjorden. Disse ørretene vandrer opp i Hallingdalselva og nedre del av Usteåne for å gyte, og elva er dermed en svært viktig oppvekstplass for denne bestanden. Det er observert gyteørreter på over 3 kg i kulper på denne elvestrekningen. På tross av ganske betydelig

restfelt kan vannføringen bli svært lav på sommeren etter snøsmeltingen, og enkelte ganger kritisk lav for fisken. Miljødirektoratet støtter NVEs konklusjon, og anser dette som den viktigste prioriteringen i saken mht. forbedring av vassdragsmiljø.

Departementet er enig i at det behov for å slippe mer vann til Usteåne enn dagens manøvreringsreglement krever. Det er ørret i hele Usteåne og Ustedalsfjorden ved Geilo. Ørreten i Ustedalsfjorden kan vandre og gyte oppstrøms fjorden ca. 1,5 km til Juvfossen. Det viktigste gyteområdet antas likevel å være nedstrøms Ustedalsfjorden, mot Strandafjorden. Det er også en tynn bestand av røye i Ustedalsfjorden. Strandafjorden har storvokst ørret, og nedre del av Usteåne oppstrøms Strandafjorden er viktig gyte- og oppvekstplass for denne bestanden. På sommeren kan vannføringen i dette området bli svært lav. Området rundt Geilo og særlig strekningen etter nedstrøms Juvfossen/samløpet med Eima er mye brukt til fiske og friluftsliv. I Strandafjorden er fiske ikke åpent for allmennheten, kun for private grunneiere.

Departementet legger til grunn at en økning til 2 m³/s i sommermånedene vil gi en betydelig forbedring av forholdene for fisk og landskapsopplevelsen oppstrøms Ustedalsfjorden. Det vises til revisjonsdokumentet og bildemateriale som er sendt inn i saken. Departementet er enig med NVE i at en økning til 3 m³/s om sommeren vil kunne gi en forbedring for fisken i vassdraget, sammenlignet med et slipp på 2 m³/s.

Departementet har lagt til grunn at et slipp på 2 m³/s tilsvarer et krafttap på 5,5 GWh, sammenlignet med dagens krav til minstevannføring. Et slipp på 3 m³/s vil gi et krafttap på 11,7 GWh sammenlignet med dagens situasjon. Disse anslagene er uavhengige av produksjonsgevinst i forbindelse med tidligere overføring mellom Ustevatn og Rødungen, omtalt under.

Departementet viser til at både NVE og Miljødirektoratet har anbefalt en minstevannføring på 3 m³/s sommer. Direktoratene vurderer at en økning vil ha vesentlig betydning for bunndyr, fisk og fiske. Direktoratene peker på at en minstevannføring på 3 m³/s sommer gir økt vannhastighet, økt vanddekt areal, skaper mer aktivitet hos fisken og bedre fiskeforholdene enn en minstevannføring på 2 m³/s. En økning av minstevannføringen vil ha betydning både for ørreten i øvre og midtre deler av vassdraget, og også for den viktige bestanden av storvokst ørret i Strandafjorden. Disse ørretene vandrer opp i Hallingdalselva og nedre del av Usteåne for å gyte, og elva er dermed en svært viktig. I tillegg vil økningen ha betydning for landskapsvirkningene av elva gjennom Geilo sentrum. Departementet har merket seg at en minstevannføring på 3 m³/s vil gi en vannføring som ligger vesentlig nærmere 5-persentilen ved uregulert tilstand, enn 2 m³/s.

Departementet slutter seg derfor til NVEs forslag om en minstevannføring på 3 m³/s i Usteåne i sommerhalvåret, og 0,3 m³/s i vinterhalvåret.

Departementet anbefaler i likhet med NVE at det presiseres i manøvreringsreglementet at vannslipp til andre formål kommer i tillegg. Det er et kommunalt grunnvannsuttak ved Usteånes utløp i Ustedalsfjorden og konsesjonæren har inngått avtale om vannuttak for snøproduksjon til alpinbakkene ved Geilo.

Minstevannføring i Rukkedøla

Rukkedøla renner gjennom Rukkedalen og samløper med Hallingdalsvassdraget i Nesbyen. Inntaket fra Rukkedøla til Nes kraftverk ligger øst for der elven samløper med Skriva, øst for Nesbyen. Dagens vilkår har ikke pålegg om slipp av minstevannføring i Rukkedøla.

I revisjonsdokumentet har konsesjonæren foreslått krav om minstevannføring fra inntaket i Rukkedøla på 0,025 m³/s hele året, av hensyn til fisk og landskapsopplevelsen i Nesbyen. Målepunktet er foreslått å være ved Flaumparken i Nesbyen. Det er enighet mellom konsesjonærene og kommunene om forslaget. Flere høringsparter støtter forslaget.

En privatperson, Tor Dalevold, har bedt om at målepunktet skal være nedstrøms Flaumparken fordi elva lettere blir tørr der. Dalevold har også sendt inn bilder som viser at Rukkedøla var tørrlagt nedstrøms Flaumparken sensommeren 2022, og gjort oppmerksom på at tiltakshaver ved Vadbrue masseuttak har rett til å ta vann fra Rukkedøla. FHR har anført at tørrlegging ikke nødvendigvis skyldes reguleringen, og viser til at dette kan bedres ved andre tiltak.

NVE har anbefalt pålegg om minstevannføringslipp i tråd med forslaget til revisjonsdokumentet. NVE anbefaler at slippet skal økes til 0,2 m³/s hvis vannføringen ved Flaumparken i Nesbyen i perioden 1. juni - 1. oktober blir mindre enn 0,3 m³/s. Ekstraslippet skal opphøre når vannføringen ved Flaumparken overstiger 0,5 m³/s. Ifølge NVE vil pålegget medføre et årlig krafttap på ca. 1 GWh. Det er også anbefalt at pålegget skal være en prøveordning, slik at størrelsen på minstevannføringen kan justeres etter 5 år. HECO har i brev av 23. august 2022 foreslått et alternativt minstevannføringspålegg. Det er foreslått å slippe 0,150 m³/s fra inntaket i Rukkedøla i perioden 1. juni til 1. oktober, og 0,025 m³/s resten av året. Sammenlignet med NVEs innstilling innebærer dette et høyere fast vannslipp om sommeren, samtidig som det ikke pålegges økt vannslipp dersom vannføringen ved Flaumparken er under et visst nivå. Forslaget gir ifølge konsesjonæren et krafttap på 1,31 GWh per år, som er noe høyere enn forslaget i NVEs innstilling. Det økte krafttaptet på 0,31 GWh sammenlignet med NVEs innstilling, tilsvarer et tap på ca 2,5 millioner kr. I følge det nye forslaget vil slippet skje fra inntaket i Rukkedøla der det allerede er slippanordning og målestasjon.

NVE har i brev 10.10 vurdert justeringen av minstevannføringen i Rukkedøla. NVE mener det er en fordel at minstevannføringen måles ved slippunktet, da man slipper et kompliserende opplegg med igangsetting og avslutning av slippet avhengig av den til enhver tid målte vannføringen. Det er også en fordel at det i perioden 1.6.-1.10. vil være en kontinuerlig vannføring fra slippunktet. NVE anbefaler imidlertid at slippet av minstevannføring i perioden 1.6.-1.10. settes til 0,2 m³/s. Dermed vil vannføringen ved Flaumparken bli lik det den hadde vært etter NVEs innstilling i perioder der tilsiget fra restfeltet blir lavere enn 0,3 m³/s. NVE understreker at det nettopp var forholdene ved Flaumparken og ned til samløpet med Hallingdalselva, bl.a. forholdene for fisk og landskap, som hadde størst fokus hos konsesjonæren og høringspartene. NVE peker på at forslaget vil medføre et ekstra krafttap i forhold til NVEs innstilling på 0,64 GWh. HECO's nye forslag ville gitt ekstra krafttap på 0,31 GWh i forhold til NVEs innstilling.

Departementet er enig i at det pålegges slipp av minstevannføring til Rukkedøla. Etter det opplyste er det først og fremst i juli og august at vannføringen ved Nesbyen kan bli svært lav. Det vises blant annet til bilder innsendt av grunneier i området der deler av elvestrekningen er tørrlagt og av død fisk. Departementet er derfor positiv til HECO's forslag om høyere fast vannslipp om sommeren enn det som følger av NVEs opprinnelige forslag. Dette vil gi noe mindre fleksibilitet til å tilpasse slippet utfra vannføringen ved Flaumparken. Utenom de tørreste årene vil derimot vannføringen i Nesbyen med det nye forslaget bli større. Videre vil konsesjonæren unngå investerings- og vedlikeholdskostnader knyttet til måling av vannstanden ved Flaumparken.

NVE mener minstevannføringen bør settes til 0,2 m³/s bl.a. på grunn av forholdene ved Flaumparken og ned til samløpet med Hallingdalselva, og virkningene dette har for fisk og landskap. Departementet støtter NVEs vurdering.

Departementet viser også til at pålegget er en prøveordning for fem år. Departementet forutsetter at det gjøres en vurdering etter fem år og at alternativer vurderes dersom pålegget ikke gir forventede resultater.

Departementet er av Tor Dalevold gjort oppmerksom på at andre tiltakshavere har fått rett til å ta ut vann fra Rukkedøla. Departementet kan ikke som del av denne revisjonssaken beslutte eller legge føringer på hva kommunen eller andre myndigheter kan eller bør gi tillatelse til. Departementet mener imidlertid at konsesjonæren ikke skal pålegges slipp av minstevannføring som kompenserer for ulemper som ikke skyldes reguleringen. Departementet forutsetter at en evaluering av minstevannføringen etter prøveperioden hensyntar eventuelle vannuttak som påvirker vannføringen i Rukkedøla. Ulemper som skyldes andre tiltak, og eventuelle avbøtende tiltak i den forbindelse, må vurderes av vedkommende tiltakshaver og rette myndighet.

Minstevannføring i Votna, Lya, Ridøla og Dokkelve

Flere sideelver er tatt inn på driftstunnelen mellom Strandafjorden og Nes kraftverk. Det er ikke pålegg om slipp av minstevannføring fra disse inntakene i dag og det er ikke foreslått i revisjonsdokumentet.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har fremsatt krav om minstevannføring og nevner særskilt Votna, Lya, Ridøla og Dokkelve. Statsforvalteren har vist til at det ved nye reguleringer er ønskelig med minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring og at dette hadde vært krevd dersom konsesjonene hadde vært omsøkt i dag. Statsforvalteren mener sideelvene har potensial som gyte- og oppvekstområder for ørret.

NVE har ikke anbefalt pålegg om slipp av minstevannføring i noen av sideelvene. NVE har vist til at Lya og Ridøla utnyttes av småkraftverk som ikke omfattes av revisjonssaken og at flere av elvestrekningene er bratte og derfor antas å ha liten betydning som gyte- og oppvekstområder for ørret. I Lya slippes det i dag 20 l/s hele året av hensyn til et kommunalt vannverk.

Departementet er enig i NVEs vurdering og anbefaler ikke pålegg om slipp av minstevannføring i sideelvene til Hallingdalsvassdraget. Som NVE har skrevet i innstillingen er det i henhold til nasjonale føringer for vannforvaltningsplanene som hovedregel ikke aktuelt å pålegge slipp av minstevannføring for bekkeinntak. Videre viser departementet til at fordel- og ulempevurderingen ved revisjon ikke knytter seg til hvordan en konsesjonssøknad ville blitt vurdert i dag.

Konsesjonæren har beregnet krafttapet ved slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring fra de fire sideelvene til å være rett i underkant av 8 GWh/år. Etter departementets vurdering vil de miljøforbedringene som eventuelt kan oppnås ikke veie opp mot et slikt krafttap.

6.3 Overføring fra Ustevatnet til Rødungen på et tidligere tidspunkt

Gjeldende manøvreringsreglement tillater overføring når vannstanden i Ustevatnet er over kote 984 (kote 984,19 NN2000), dvs. 1 meter under HRV. Etter forslaget skal overføringen i tillegg kunne skje i to ulike situasjoner når vannstanden er lavere enn kote 984 (kote 984,19 NN2000). Overføringen kan starte når vannstanden i Ustevatnet er mellom kote 978 (kote 978,19 NN2000)

og kote 984 (kote 984,19 NN 2000), og tilsigsprognosen i sum for de kommende 10 døgn er minst 150 % av normaltilsigtet basert på tilsvarende 10-døgnsperiode foregående 20 år. Overføringen skal stoppes senest når tilsigsprognosen faller under 120 %. Og overføringen kan starte når tilsigtet til Ustevatnet overstiger 40 m³/s i snøsmeltesesongen. I dette tilfellet er overføringens samlede volum begrenset til 15 mill. m³.

Forslaget er ment å redusere flom i Usteåne i snøsmelteperioden. Forslaget innebærer at oppfylling av Ustevatnet skjer 4-5 dager senere i gjennomsnitt og at Rødungen fylles opp tilsvarende tidligere. Forslaget reduserer flomtap og gir en økt produksjon på 7,9 GWh, forutsatt en minstevannføring på 2 m³/s til Usteåne.

Det er enighet om forslaget mellom konsesjonæren og kommunene. Hol kommune har i sine merknader skrevet at de støtter forslaget for å unngå flom i Usteåne, men at kommunen av hensyn til friluftsliv og hytteinteressene rundt Ustevatnet ikke ønsker en ennå langsommere oppfylling av Ustevatnet.

Søndre Rødungen Fiskesameie ønsker derimot at den tidligere overføringen til Rødungen skal være større.

NVE har anbefalt vilkår om tidligere overføring fra Ustevatnet til Rødungen i tråd med forslaget fra konsesjonærene.

Departementet er enig med vurderingene i revisjonsdokumentet og NVEs innstilling og anbefaler tidligere overføring til Rødungen i tråd med forslaget. Departementet mener forslaget vil ha positiv effekt for flomdemping og friluftsliv og landskapsopplevelsen ved Rødungen og ser det som positivt at dette samtidig gir mer vann til kraftproduksjon. Departementet vil ikke anbefale at overføringen til Rødungen blir større enn forslaget, slik Søndre Rødungen Fiskesameie ønsker, og viser til at tilsvarende hensyn også gjør seg gjeldende for Ustevatnet. Departementet mener også at forholdene for fisk og fiske i Rødungen vil kunne bedres noe gjennom andre tiltak, for eksempel i gytebekker. Dette kan pålegges i medhold av standard naturforvaltningsvilkår.

6.4 Fjerne bestemmelser om høyeste flomvannstand i magasiner og dimensjonering av flomlukene i Ustevatn

I dagens manøvreringsreglement post 2 er det bestemmelser om høyeste flomvannstand for flere av magasinene. For Finsevatnet tillates høyeste flomvannstand på 0,5 meter over HRV. For Nygardsvatnet tillates 0,9 meter, for Ørteren 0,3 meter og for Ustevatnet 0,7 meter. Grensene har etter det konsesjonærene har opplyst ikke vært nådd, med unntak av i 2018 da vannstanden i Finsevatnet ble overskredet med 29 cm.

Konsesjonærene og kommunene har likevel foreslått å fjerne vilkårene om høyeste flomvannstand. Forslaget er begrunnet i at klimaendringer i fremtiden kan føre til større flommer og at skadepotensialet ved høy vannstand i disse magasinene er mindre enn en eventuell flomvannstand nedover i vassdraget.

NVE har anbefalt å fjerne bestemmelsene om høyeste flomvannstand. Departementet er enig i vurderingene og anbefaler at bestemmelsene fjernes. Ved stor flomfare vil også manøvreringen av vassdraget vurderes i samråd med NVE og eventuelle andre regulanter for å redusere skaderisikoen. Det vises også til at det ved manøvreringen av reguleringen skal det tas for øye at

vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes, jf. nytt manøvreringsreglement.

Konsesjonærene har i brev av 7. juli 2022 bedt om at bestemmelsen i manøvreringsreglementet punkt 2 første setning fjernes. Bestemmelsen sier at flomlukene i dam Ustevatnet skal dimensjoneres slik at de tar største påregnelige flom. Konsesjonærene mener dette er umulig å etterleve, og viser til at damsikkerheten ivaretas gjennom kravene etter damsikkerhetsforskriften. Dam Ustevatn er plassert i konsekvensklasse 2.

Departementet har bedt NVE vurdere konsesjonærenes merknader. NVE mener at kravet tas ut fra et damsikkerhetssynspunkt. De viser til at kravet ikke er helt etter hensikten, da deler av flommen best avledes i det faste overløpet. Videre er flomavledning godt ivaretatt gjennom damsikkerhetsforskriftens bestemmelser, slik at det ikke skal være nødvendig å ha en særegen bestemmelse for dette i konsesjonen.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering og foreslår å ta ut formuleringen av reglementet.

6.5 Biotopjusterende tiltak og terskler

Flere høringsparter har fremsatt krav om ulike biotopjusterende tiltak og terskler. Geilo JFF og Tingvollfjorden grunneigarlag ønsker blant annet vilkår om fjerning av kantvegetasjon av hensyn til fisk, biologisk mangfold, båtutsetting, friluftsliv og landskap. Tor Dalevold ønsker tiltak for å unngå tørrlegging av Rukkedøla nedstrøms Flaumparken ved Nesbyen. Ål kommune, grunneierne Nørdre Rødungen Sør og Søndre Rødungen fiskesameige har fremmet krav om terskel utenfor innløpet av Langetjørbekken og Søndre Rødungen fiskesameige foreslår også utlegging av gytegrus i Langetjørbekken. Ustaoset Vel krever utsetting av større fisk i Ustevatn. Det er også fremmet ønsker om avbøtende tiltak mot ørekyte. Ål kommune har i høringsuttalelse til NVEs innstilling gjentatt sine krav om tiltak, herunder terskler, i Rødungen og vist til at dette området har mange hytter og er et av områdene man kommer frem til med bil.

NVE har ikke anbefalt konkrete pålegg om biotopjusterende tiltak og viser til at dette kan pålegges i medhold av nye standardvilkår om terskler og naturforvaltning.

Departementet viser til at terskler og andre miljøforbedrende tiltak kan pålegges i medhold av standardvilkårene og ser ikke behov for å vurdere dette nærmere i revisjonsvedtaket. Det vises til at konsesjonærene og kommune er enige om at det skal utarbeides en plan for miljødesign. Ål kommune har fremsatt krav om at det settes en frist for utarbeiding av planer og for gjennomføring av tiltak i planen. Ål og Hol kommuner har også fremsatt krav om at terskler ved Kleivi industriområde må utformes slik at det ikke fører til flomskader på industri og infrastruktur i området. Departementet anser ikke dette som nødvendig å regulere i vilkårene, men forutsetter at den konkrete vurderingen av behov for slike tiltak og gjennomføringen, herunder både tidspunkt og utformingen av de, følges opp av konsesjonæren og NVE når reviderte vilkår foreligger.

6.6 Spyleflom

Geilo jeger- og fiskerforening har fremsatt krav om minst en spyleflom i Usteåne, for å rense opp og fjerne vannplanter. Konsesjonærene har i sitt revisjonsdokument ikke foreslått dette. I kommentarer til innspillet viser konsesjonærene til at elvens topografi og elvebunnen gjør at

spyleflommer må være på størrelsen med det som defineres som skadeflom for at det kan ha effekt. De mener også at fisket fungerer godt i området.

NVE har i innstillingen ikke anbefalt pålegg om spyleflom. NVE mener det er svært usikkert om spyleflommer vil kunne ha betydning for fjerning av vannplanter og viser blant annet til rapporten «Makrovegetasjon i Veslefjorden, Usteåne», NIVA, rapport l.nr. 7116-2017.

Departementet er enig i NVEs vurdering. Innenfor de størrelsene en spyleflom kan ha uten å risikere skade langs vassdraget fremstår det som usikkert hvor stor effekt en slik spyleflom vil ha. Departementet viser også til at konsesjonæren har planlagt å utarbeide plan for miljødesign i vassdraget. Departementet anser det som mest hensiktsmessig å vurdere andre tiltak for opprensning av områdene i denne planen eller i medhold av standardvilkår om naturforvaltning.

6.7 Fond

Etter post 20 i gjeldende konsesjon fra 20. juli 1962 romertall I er konsesjonæren pålagt å betale til næringsfond til Hol og Ål kommuner. Konsesjonæren har opplyst at de årlig betaler kr 1,7 mill. til fondet.

Fond «*til fremme av fisket i kommunen(e)*» ble pålagt som engangsutbetalinger til Hol og Ål kommuner ved den første konsesjonen, se kgl.res. 20. juli 1962 romertall I post 17, og til Gol kommune, se konsesjonens romertall II post 5. Fondet var på kr. 50 000,- til hver av kommunene.

Hol, Ål og Gol kommuner krever større næringsfond enn i dag, og innføring av miljøfond/fiskefond, på grunn av skader og ulemper av miljømessig karakter som ikke lar seg rette opp. I merknader til NVEs innstilling fastholder Hol kommune kravet om fond. Kommunen viser til at det er betydelig mer turisme i dag og at de miljømessige konsekvensene av reguleringen derfor berører langt flere enn da konsesjonen ble gitt. Om næringsfond skriver kommunen kravet må forstås som en videreføring av dagens konsesjonsvilkår og må oppjusteres til dagens nivå dersom det skal ha den tilsiktede virkningen. Også Ål kommune fastholder kravet om fond i sine merknader til NVEs innstilling.

Konsesjonæren har ikke fremmet forslag om krav om fond.

NVE har ikke anbefalt å gi pålegg om flere eller større fond enn det som følger av konsesjonene i dag. NVE har vist til at økonomiske krav i utgangspunktet ikke omfattes av revisjon og at det kun er ved helt spesielle hensyn at det er aktuelt å pålegge slike fond kommunene har krevd. Det er også vist til at standardvilkår om naturforvaltning vil gi hjemmel for å pålegge tiltak for miljøforbedringer, herunder av hensyn til fisk.

Departementet er enig med NVE i at det ikke er grunnlag for å sette vilkår om økt næringsfond eller fond til fisk og miljø. Forholdene for fisk og miljø i vassdraget antas bedret gjennom blant annet krav om minstevannføring og ytterligere tiltak kan om nødvendig fastsettes gjennom standard naturforvaltningsvilkår. Departementet viser til at økonomiske krav, herunder økonomisk kompensasjon for miljøulemper, i utgangspunktet ikke fastsettes ved revisjon, jf. Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer. Departementet er for øvrig ikke enig i at et krav om større næringsfond er å anse som en videreføring av dagens vilkår. Det vises til at slike fond indeksjusteres i medhold av forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond mv. i medhold av vassdragslovgivningen.

Nærmere om villrein:

Villreinnemndene for Hardangerviddaområdet og for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell, og Statsforvalteren i Oslo og Viken har i høringsuttalelser etterlyst bedre utredning av utbyggingens konsekvenser for villrein, også sammen med andre faktorer som veitrafikk, friluftsliv, jernbane osv. Miljødirektoratet støtter dette og har fremsatt krav om fond til villrein.

Ustevassdraget ligger i grenseområdet mellom Hardangervidda villreinområde og Nordfjella villreinområde. Departementet bemerker at inndelingen av villreinområder først og fremst er av administrativ art og følger av ulike villreinstammer. Flere høringsparter har uttalt at dette området er viktig for utvekslingen av dyr mellom de to villreinområdene. Ifølge brev til Hol kommune fra Nordfjella og Fjellheimen Villreinnemnd datert 15. november 2015 har trekkene som passerer Ustevassdraget historisk sett vært viktige. Trekkene som går mellom Hardangerviddaområdet og Nordfjella er ikke direkte berørt av kraftverksutbygging, men i hovedsak blokkert av hytteutbygging, jernbane og vei. Villreinnemnda trekker frem reguleringen av Ørteren som en mulig hindring av tidligere passasje, eller hindring av alternativ passasje etter utbygging av annen infrastruktur.

Sammenlignet med andre store vannkraftutbygginger i området synes reguleringen av Uste- og Hallingsdalsvassdraget i noe mindre grad å ha hatt en direkte og klar negativ påvirkning for villrein i området. Samtidig understreker departementet at det mangler tilstrekkelig kunnskap til å si med sikkerhet hvilken effekt utbyggingen har hatt for villreinens trekk- og beitemuligheter. Dette henger blant annet sammen med at villrein i liten grad ble vurdert i forbindelse med tidligere kraftutbygging og at det over lang tid også har skjedd andre endringer i disse områdene, slik som økt turisme, hytteutbygging og veier.

Departementet vil peke på at villrein er en nasjonal ansvarsart. Fra 2021 er villrein kommet på den norske rødlista for truede arter, med status nær truet (NT). Årsakene til problemene for villreinen er sammensatte og skyldes flere ulike faktorer, men departementet finner at også reguleringen har påvirket villreinbestanden i Nordfjella og Hardangervidda negativt, og mener det er rimelig å pålegge regulanten å delta med finansiering av tiltak av hensyn til villrein. Departementet bemerker også at det ikke kun er anleggene isolert sett som må vurderes, men også andre følger av reguleringen, slik som anleggsveier og økt menneskelig ferdsel.

Når konsesjonen er gjenstand for revisjon, har myndighetene en mulighet til å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Departementet mener at standardvilkårene i utgangspunktet åpner for å pålegge ytterligere utredninger og for å pålegge avbøtende tiltak, dersom ny kunnskap tilsier dette. Usikkerheten om sammenhengen mellom og virkninger av ulike påvirkninger medfører at det ofte ikke er tydelige faglige anbefalinger om hvilke tiltak som har vært aktuelle å pålegge. Etter vassdragsreguleringsloven § 17 kan det også settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond som skal fremme blant annet fisk, vilt og friluftsliv i kommunen eller andre særskilte formål. Tilskuddet kan enten skje ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger.

Departementet mener at det er hensiktsmessig å avsette et beløp for å bidra til forbedring av forholdene for villreinbestanden i området. Regulanten pålegges å bidra med 900 000 kroner, likt fordelt mellom til fondet for Hardangervidda og fondet for Nordfjella. Fondene forvaltes av en egen styringsgruppe bestående av NVE, miljøforvaltningen, regulanten, de berørte kommunene

og eventuelt andre bidragsytere. NVE har fått i oppdrag å samarbeide med Miljødirektoratet å utarbeide utkast til mandat, som skal godkjennes av OED. Det forutsettes at tiltakene som iverksettes skal komme de berørte villreinbestandene til gode. Tiltakene som iverksettes må ses i sammenheng med andre prosjekt på villrein i Norge.

Ved å avsette midler til et fond vil kostnadene for konsesjonæren bli forutsigbare. Departementet mener at det ikke vil være rimelig å i tillegg åpne for utstrakt bruk av standardvilkårene for å pålegge kostbare undersøkelser og tiltak av hensyn til villrein. Dersom det likevel blir aktuelt å pålegge fysiske tiltak av hensyn til villrein i medhold av standardvilkårene skal NVE forelegges forslaget.

6.8 Fjerning av bestemmelse om anleggsutgifter

Post 28 i kgl.res. 20. juli 1962 (romertall I) gir Hol kommune rett til å utnytte regulert vann fra Ørteren uten å delta i anleggsutgiftene, når fallet mellom Ørteren og Ustevatnet «*blir utbygd*». Vilkåret ble tatt inn med tanke på Ørteren kraftverk, som skulle utnytte fallet mellom Ørteren og Ustevatnet, og som Hol kommune hadde planer om å bygge da reguleringskonsesjonen ble gitt i 1962.

Konsesjonærene har bedt om at vilkåret fjernes, mens Hol kommune ønsker det videreført. Hol kommune har i høringsinnspillet til NVEs innstilling vist til at fjerning av vilkåret vil være en vesentlig endring av forutsetningene for konsesjonen og det som har blitt praktisert frem til nå. Kommunen mener vilkåret fritar fra utgifter med dammen og reguleringsanlegget og at dette ikke er tidsbegrenset. I ytterligere merknader fra Hol kommune av 27. september 2022 viser kommunen også til at post 28 er et økonomisk vilkår og derfor i utgangspunktet ikke omfattet av revisjon.

I departementets merknader til konsesjonen av 1962 står det at:

«Om Ørteren reguleringen heter det i innstillingen [Innst.S. nr. 257 1961-62]:

«Hol kommune eier et fall i Ørteren som kan innpasses i Ustereguleringen for en fremtidig isolert utbygging. Hol kommune har stilt krav om at konsesjonssøkeren tilpliktes å betale merutgiftene mellom dette anleggs utbygging som toppkraftverk i forhold til årskraftverk.

Videre kreves at Hol kommune fritas for den del av reguleringsutgiftene ved Ørteren som etter loven faller på kommunen, og som er anslått til en beregnet andel på kr. 240 000, og til slutt en for Hol kommune hensiktsmessig kraftutvekslingsavtale. Komiteen vil foreslå at Hol kommune får tilsagn om fritakelse for betaling av sin del av reguleringsutgiftene. Komiteen går videre ut fra at konsesjonssøkeren imøtekommer Hol kommune med en kraftutvekslingsavtale. Dette siste vil etter komiteens oppfatning kunne ordnes tilfredsstillende for begge parter.»

Departementet har forstått det som ble uttalt fra komiteens side under Stortingsforhandlingene slik at det her bare gjelder fritakelse for anleggsutgiftene, og Reguleringsforeningen har godtatt den av komiteen foreslåtte ordning. Man vil foreslå at post 28 i reguleringsvilkårene blir endret slik: «Når fallet mellom Ørteren og Ustemagasinet blir utbygd skal Hol kommune ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren uten å delta i anleggsutgiftene.»

NVE har anbefalt at vilkåret fjernes og vist til at St. prp. nr. 40 1961-62 og Innst. S. nr. 257 1961-62 må forstås slik at det kun var utgiftene til bygging av reguleringsanlegget fritaket gjaldt, og ikke senere utgifter til for eksempel vedlikehold og oppgraderinger.

Departementet er enig i NVEs innstilling. Departementet mener det ikke er holdepunkter i forarbeidene til konsesjonene som tilsier at Hol kommune skal være fritatt for fremtidige utgifter til dam Ørteren. Ørteren kraftverk er bygd og anleggsarbeidet for etablering av reguleringen av Ørteren er ferdig. Departementet mener derfor at bestemmelsen i post 28 ikke lenger er relevant og kan fjernes. Hol kommune har uttalt at fjerning av vilkåret vil være en vesentlig endring av forutsetningene for konsesjonen og det som har blitt praktisert frem til nå. Departementet mener forutsetningene for konsesjonen i denne forbindelse er oppfylt, da det legges til grunn at Hol kommune ikke deltok i anleggsutgiftene ved utbygging av Ørteren. Fordelingen av senere utgifter til eventuelt vedlikehold og oppgraderinger er etter departementets syn ikke regulert i bestemmelsen, og hvordan partene har praktisert dette til nå og vil praktisere dette i fremtiden anses privatrettslig. Hol kommune har også vist til at post 28 er et økonomisk vilkår. I henhold til Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer omfattes normalt ikke økonomiske vilkår av revisjonssaken og det må foreligge «helt spesielle hensyn» for å pålegge nye vilkår om økonomisk kompensasjon. Departementet viser til begrunnelsen over og mener det i dette tilfelle uansett her ikke er tale om å endre en fremtidig økonomisk situasjon for verken konsesjonæren eller kommunen. Da departementet legger til grunn at vilkåret er oppfylt fordi Hol kommune ikke deltok i anleggsutgiftene ved utbyggingen og at vilkåret ikke går lengre enn dette, blir fjerning av vilkåret uten en realitetsendring i dag, på lik linje med fjerning av vilkår om fond «til fremme av fisket i kommunen(e)», jf. over.

6.9 Andre krav – fra Ustaoset Vel

Ustaoset Vel har fremsatt krav om at konsesjonærene skal ha ansvar for merking av en skiløype fra Solheim fjellstue, at konsesjonærene pålegges å yte økonomisk støtte til vedlikehold av deres fellesareal ved Ustevatnet og at konsesjonæren besørger sikring av bru ved Måfådalen.

I henhold til gjeldende vilkår er konsesjonærene pålagt å merke en del skiløyper i området, se post 19 i kgl.res. 20. juli 1962 (romertall I) og takst 2013 i fjellskjønn av 30. mai 1970. Kravet fra Ustaoset Vel er en utvidelse av den merkingen konsesjonæren i dag er pålagt. Konsesjonæren har ikke foreslått et slikt pålegg i revisjonsdokumentet og viser blant annet til at skiløypen vil krysse togs Skinner og at BaneNor ikke ønsker at skiløype skal krysse skinnegangen. NVE er i innstillingen enig i dette og har ikke anbefalt pålegg om merking av skiløypen. Departementet er enig i NVEs vurdering.

NVE mener kravene om økonomisk støtte til vedlikehold av deres fellesareal ved Ustevatnet og sikring av bru ved Måfådalen er privatrettslige forhold, som eventuelt må løses mellom partene. Departementet er enig i dette.

7. Departementets vurdering av innkomne forslag og krav i omgjøringssaken

7.1 Magasinrestriksjoner i Strandafjorden

Strandafjorden er et døgnreguleringsmagasin med reguleringsgrenser på kotene 444 (kote 444,26 NN2000) og 445,20 (kote 445,46 NN2000), og som utnyttes hele året. I tillegg til vannet fra

Usteåne får Strandafjorden vann fra Holselva og utnyttelsen av reguleringen i Strandafjorden henger derfor sammen med reguleringen av Holsvassdraget, Hovsfjorden og Holsfjorden. I henhold til dagens vilkår slippes det minstevannføring fra Strandafjorden på 2,5 m³/s, og berørte kommuner kan kreve slipp av ytterligere 2 m³/s i perioden 15. mai til 15 september. Minstevannføringen er ikke foreslått endret, og det heller ikke fremsatt noen krav om dette.

Ål kommune og Strandafjorden fiskeeigarlag krever at man skal unngå «nattkjøring» i Strandafjorden i halve juni og hele juli, og holde Strandafjorden over kote 444,4 (kote 444,66 NN2000) i sommerperioden (HRV er på kote 445,2 (kote 445,46 NN2000) og LRV på kote 444,0 (kote 444,26 NN2000)). Begge tiltakene begrunnes med at nåværende regulering vanskeliggjør utøvingen av garnfiske i Strandafjorden. Særlig på den vestre siden av fjorden er det grunt, slik at garnfiske påvirkes av raske vannstandsendringer. Ål kommune har gjentatt kravet i høringsinnspill til NVEs innstilling, og mener at dersom det ikke innføres magasinrestriksjoner bør konsesjonærene pålegges å ha et varslingsystem for vannstandsending slik at de som fisker har mulighet til å tilpasse fisket.

Konsesjonæren ønsker ikke magasinrestriksjoner i Strandafjorden, og mener dette vil legge sterke begrensninger på produksjonen og kraftverkens evne til å yte systemtjenester.

NVE har ikke anbefalt innføring av magasinrestriksjoner i innstillingen. NVE viser til at vannstanden i Strandafjorden henger tett sammen med kjøringen av både Usta og Nes kraftverker og kraftverkene i Holsreguleringen. Tatt i betraktning at Strandafjorden er forholdsvis liten, vil foreslåtte restriksjoner i stor grad påvirke produksjonen til alle disse kraftverkene. NVE har vist til at det ikke selges fiskekort og at døgnreguleringen derfor først og fremst rammer private fiskeinteresser og ikke allmenne interesser.

Departementet er enig i NVEs vurdering og anbefaler ikke pålegg om magasinrestriksjoner i Strandafjorden. Departementet viser også til at konsesjonæren under befaringen august 2022 uttalte at de denne sesongen har bestrebet seg på å holde vannstanden over kote 444,4 og at det skal ha bedret forholdene noe. Konsesjonæren uttalte videre at de skulle vurdere muligheten for et system der fiskeinteressene i Strandafjorden kunne bli informert om kommende vannstandsendinger. Departementet forutsetter at dette blir fulgt opp, og at et slikt varslingsystem kommer på plass dersom konsesjonæren anser det praktisk mulig og forretningsmessig forsvarlig.

7.2 Biotopjusterende tiltak og terskler

I vannforvaltningsplanen for Innlandet og Viken, vedtatt 31.10.2022, har Hallingdalselva fra Ål til Gol og videre til Sjong fått miljømål som kan medføre krafttap.

Det er ikke fremsatt krav om økt minstevannføring fra Strandafjorden, men konsesjonærene og kommunene er enige i at biotopjusterende tiltak og oppgradering av eksisterende terskler vil bedre forholdene for fisk og annet biologisk mangfold, samt friluftsliv. Det er også kommet inn ønsker om bekjempelse av vannvegetasjon som medfører tilgroing i Oppsjø og Tingvollfjorden i Hallingdalselva.

NVE har ikke anbefalt pålegg om konkrete tiltak, men er positive til at det utarbeides en miljødesignplan for dette, slik konsesjonæren har lagt opp til. Departementet er enig i

vurderingen. Eventuelle tiltak konsesjonæren ikke selv sørger for kan pålegges gjennom standard naturforvaltningsvilkår.

7.3 Innføring av bestemmelse om vilkårsrevisjon

NVE har anbefalt at det innføres bestemmelse om vilkårsrevisjon. Departementet er enig i vurderingen, og viser til at det er hensiktsmessig at hele vassdraget vurderes samlet ved senere vilkårsrevisjon.

8. Departementets oppsummering og konklusjon

Departementet slutter seg til NVEs anbefaling om å fjerne utdaterte konsesjonsvilkår og at det innføres nye standardvilkår etter vassdragsreguleringsloven. Departementet mener at alle vesentlige forhold i de opprinnelige konsesjonene ivaretas ved innføring av dagens standardvilkår, og slutter seg til NVEs forslag med de enkelte justeringer som fremgår over.

Departementet tilrår at revisjonen av Uste- og Hallingdalsvassdraget fastsettes ved et felles vilkårssett for konsesjonene gitt ved kgl. res. 20. juli 1962 (romertall I), kgl. res. 5. juli 1968 og kgl. res. 3. april 1970 og på de vilkår og redigert manøvreringsreglement som følger vedlagt, jf. også departementets merknader nedenfor.

Departementet anbefaler pålegg om minstevannføring til Usteåne og Rukkedøla og tidligere overføring fra Ustevatnet til Rødungen, i tråd med NVEs innstilling. Departementet anbefaler ikke økt slipp av minstevannføring i Hallingsdalselva, eller pålegg om minstevannføring til Votna, Lya, Ridøla eller Dokkelve. Departementet vil ikke anbefale innføring av magasinrestriksjoner for Ustevatnet, Rødungen eller Strandafjorden, og viser til reguleringenes verdi for kraftsystemet.

Økonomiske vilkår foreslås ikke endret, men departementet anbefaler at konsesjonæren pålegges å betale et bidrag til et øremerket fond til villrein.

Departementet finner også at kravet om særlige tilfeller i vannressursloven § 28 er oppfylt, og tilrår at konsesjonen for bygging av Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden gitt ved kgl.res. 20. juli 1968 (romertall II) omgjøres med de reviderte vilkår som følger vedlagt, og at døgnreguleringene inkluderes i manøvreringsreglementet for Uste- og Hallingdalsvassdraget.

Samlede kostnader for de reviderte vilkårene består av kostnader knyttet til slipp av minstevannføring i form av krafttap samt investeringer og bidrag til villreinfondet med 900 000 kroner. De anbefalte slipp av minstevannføring til Usteåne og Rukkedøla gir isolert et krafttap på 13,3 GWh, som innebærer et tap i inntekter med nåverdi på mellom 77 og 126 mill. kroner, beregnet med NVEs prisbaner fra langsiktig kraftmarkedsanalyse fra 2021. Hensyntatt gevinsten ved tidligere overføring fra Ustevatnet til Rødungen på 7,9 GWh er det samlede krafttappet ca 5,6 GWh, som tilsvarer en negativ netto nåverdi på mellom 32 og 53 mill. kroner. Anslaget har betydelig usikkerhet.

Samlet sett finner departementet at de reviderte vilkårene i Uste- og Hallingdalsreguleringen vil bidra til å rette opp skader og ulemper som skyldes reguleringen og bidra til miljøforbedringer i vassdraget, særlig av hensyn til fisk, landskap, friluftsliv, samt villrein. I tillegg vil tidligere overføring bidra til en viss økning i årlig kraftproduksjon. Fordelene ved de foreslått endringene vurderes å være større enn ulempene for allmenne og private interesser i vassdraget.

Oppsummering – fordeler og ulemper ved departementets forslag			
Prissatte virkninger	Kraftproduksjon	- 42 Mkr	Redusert kraftproduksjon på 5,6 GWh har en netto nåverdi på 42 mill.
	Fond	- 900 000 kr	Fond til villrein.
Ikke-prissatte virkninger	Ørret	+	Økt minstevannføring vil gi bedre vilkår for ørret.
	Landskap, fiske og friluftsliv	+	Økt minstevannføring og innføring av standardvilkår vil bedre landsskapsopplevelsen og forholdene for fiske og friluft.
	Villrein	+	Villreinfond vil finansiere kunnskapsinnhenting og eventuelle tiltak.
	Systemtjenester	+	Økt kraftproduksjon gir evne til å yte systemtjenester. Det er ikke foreslått tiltak som endrer dette.
	Vern mot skadeflom	+	Tidligere overføring til Rødungen vil redusere risikoen for skadeflom.

V. Departementets merknader til nye konsesjonsvilkår

Generelt

Gjeldende konsesjonsvilkår ble fastsatt ved kgl. res. 20. juli 1962 (romertall I), kgl.res. 5. juli 1968 og kgl.res. 3. april 1970. Departementet tilrår at vilkårene generelt oppdateres i tråd med standardvilkår for nye konsesjoner fastsatt i medhold av vassdragsreguleringsloven § 8, jf. §§ 14-20, slik loven nå lyder etter lovrevisjonen av 21. juni 2017. Departementet har i hovedsak fulgt NVEs forslag til vilkår, bortsett fra at minstevannføringen til Usteåne foreslås satt til 2 m³/s og at det foreslås vilkår om innbetaling til villreinfond, at vilkår om flomavledning foreslås fjernet.

Post 1 Konsesjonstid og revisjon

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år.

NVE har foreslått å videreføre følgende bestemmelse:

« Dersom vannfall, som ikke tilhører staten eller norske kommuner, deltar i reguleringen og overføringen eller blir medeiere i anleggene gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått disse vannfalleieres andeler i anleggene uten vederlag.»

Bestemmelsen var relevant da det var private eiere nedstrøms som utnyttet den regulerte vannføringen. HECO har i e-post 28.10. opplyst at det i dag ikke er noen private eiere nedstrøms. Departementet anbefaler derfor at bestemmelsen fjernes. Dersom dette likevel skulle bli aktuelt vil regelen i vregl § 28 femte ledd gjelde.

Post 2 Konesjonsavgifter

Konesjonsvilkåret foreslås oppdatert i tråd med moderne standardvilkår.

Økonomiske vilkår omfattes normalt ikke av vilkårsrevisjon, og konesjonsavgiftene foreslås videreført med de opprinnelige satsene som fremgår av tabellen under.

Tabell 9. Opprinnelige og gjeldende satser til stat og kommune.

Konesjon	Opprinnelig sats	Gjeldende sats	Pr. dato	Stat/kommune
20.07.1962	0,50	6,46	01.01.2018	Stat
	4,50	54,22	01.01.2018	Kommune
05.07.1968	0,50	4,85	01.01.2018	Stat
	4,50	42,51	01.01.2018	Kommune
03.04.1970	1,50	11,66	01.01.2016	Stat
	4,50	38,01	01.01.2019	Kommune
14.05.1982	2,-	5,81	01.01.2018	Stat
	10,-	29,06	01.01.2018	Kommune

Bestemmelsen om at avgiften reduseres dersom kommunene krever økt vannføring fra Strandafjorden om sommeren anbefales videreført.

Det anbefales å innføre bestemmelse om at avgiftene avsettes til kommunale og eventuelt fylkeskommunale fond, i tråd med moderne standardvilkår. Oppjustering av årlige konesjonsavgifter skjer etter de til enhver tid gjeldende regler.

Post 3 Konesjonskraft

Posten videreføres i hovedtrekk som den er, men oppdatert i tråd med dagens standardvilkår. Det innebærer å fjerne bestemmelsen om samarbeid med andre kraftverk av hensyn til den alminnelige kraftforsyning, at bestemmelsen om tvangsmulkt flyttes til annen post og at bestemmelsen om at berørte kommuner etter 30 år kan få ytterligere konesjonskraft til dekning av kommunenes behov fjernes, og erstattes med bestemmelsen om at vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år. For øvrig er posten endret med moderne standardtekst.

Post 4 Kontroll med betaling av avgift mv.

Bestemmelsen foreslås videreført med mer moderne språk.

Post 5 Fond og andre utbetalinger

Opprinnelige bestemmelser om fiskefond anbefales fjernet da dette var et engangsbidrag, som departementet forutsetter er innbetalt.

Bestemmelsene om årlige innbetalinger til næringsfond til kommunene anbefales videreført. I tråd med gjeldende forskrift om justering av konesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond mv. foreslås bestemmelsen endret til at beløpet justeres automatisk hvert 5. år.

Det foreslås innbetaling til et fond øremerket villreinen i Nordfjella som ble opprettet i forbindelse med Hemsilreguleringen jf. kgl.res. 23.6.2021 og til et fond øremerket villreinen i Hardangerviddaområdet som ble opprettet i forbindelse med revisjon av Tokke-Vinje-reguleringen jf. kgl.res. 17.6.2022. Fondene forvaltes av en styringsgruppe der NVE, miljømyndighetene, regulanten og berørte kommuner deltar. Utkast til mandat for styringsgruppene vil utarbeides av NVE og Miljødirektoratet i fellesskap, og godkjennes av Olje- og energidepartementet.

Post 6 Byggefrister

Bestemmelsen endres i tråd med moderne standardvilkår.

Post 7 Konesjonærens ansvar ved anlegg/drift

Postens innhold videreføres i hovedtrekk, men endres i tråd med moderne standardvilkår.

Post 8 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Myndighet for godkjenning av planer, tilsyn og pålegg er tillagt NVE i tråd med moderne standardvilkår.

Post 9 Naturforvaltning

Det foreslås innført moderne standardvilkår om naturforvaltning.

Utkast til pålegg om fysiske tiltak av hensyn til villrein bør forelegges NVE.

Post 10 Automatisk fredete kulturminner

Bestemmelsen anbefales oppdatert i tråd med moderne standardvilkår.

Fordi konsesjonene er gitt etter 1960 anbefaler departementet ikke pålegg om betaling av sektoravgift for kulturminner.

Post 11 Forurensing

Bestemmelsen er ny og i tråd med moderne standardvilkår.

Post 12 Veier, ferdsel mv.

Bestemmelsen videreføres i hovedtrekk som den er med mer moderne språk. Spesialbestemmelser om veier som enten allerede er bygd, eller som ikke ble bygd er fjernet fordi disse ikke lenger er uaktuelle.

Post 13 Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring

Bestemmelsen foreslås inntatt i tråd med moderne standardvilkår, og erstatter opprinnelige bestemmelser om erosjonssikring og terskler. Konesjonæren har uttalt at skal utarbeides en plan for terskler mv. og departementet forutsetter at dette arbeidet skjer uten unødig opphold.

Post 14 Rydding av reguleringssonen

Bestemmelsene om rydding i reguleringssonen endres i tråd med moderne standardvilkår. Henvisningen til skjønn fjernes, og NVE gis myndighet til å gi pålegg om rydding.

Post 15 Manøvreringsreglement

Bestemmelsen om manøvreringsreglement videreføres, men med mer moderne tekst og endres i tråd med moderne standardvilkår. Opprinnelige bestemmelser om endring ved skadelige virkninger, at manøvreringen skal utføres av en norsk statsborger og bestemmelsen om tvangsmulkt foreslås fjernet.

Manøvreringsreglementet kan endres av Kongen eller departementet etter søknad fra vassdragsanleggets eier, jf. vassdragsreguleringsloven § 9.

Post 16 Hydrologiske observasjoner

Bestemmelsenes innhold foreslås i hovedtrekk videreført men med moderne språk og i tråd med moderne standardvilkår.

Post 17 Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking

Bestemmelsen foreslås inntatt i tråd med moderne standardvilkår.

Post 18 Etterundersøkelser

Bestemmelsen er ny og foreslås inntatt i tråd med moderne standardvilkår.

Post 19 Militære foranstaltninger

Bestemmelsene videreføres med språklige endringer i tråd med dagens standardvilkår.

Post 20 Luftovermetning

Bestemmelsen er ny og foreslås inntatt i tråd med moderne standardvilkår.

Post 21 Kontroll og sanksjoner

Bestemmelsen erstatter tidligere spredte særbestemmelser om sanksjoner. Bestemmelsens innhold er i tråd med moderne standardvilkår og regler.

Post 22 Tinglysning

Bestemmelsen videreføres men endres i tråd med gjeldende regelverk.

Post 23 Videreførte særvilkår

Løyper

Bestemmelsen i post 19 første ledd i kgl.res. 20. juli 1962 (romertall I) om at konsesjonæren skal sørge for overganger mellom land og is ved Ustevatnet langs nærmere angitte løyper, og merking av disse videreføres.

Vann til vannforsyning

Bestemmelsen i post 30 i kgl.res. 20. juli 1962 (romertall I) videreføres.

Anlegg av kloakkrensaneanlegg og slipp av ekstra minstevannføring

Bestemmelsene om å anlegge et kloakkrensaneanlegg ved Geilo (se 1, 2 og 3 ledd i post 16 i kgl.res.

20. juli 1962 (romertall I)) foreslås fjernet. Konesjonæren har ifølge revisjonsdokumentet gjennomført pålagte krav, og det er inngått avtale med Hol kommune om renseanlegget.

Siste ledd i post 16 i kgl.res. 20. juli 1962 (romertall I) angår nødvendig endring i slipp av minstevannføring ved behov for bedre uttynning av utslippet fra kloakkrenseanlegget ved Geilo og videreføres.

Tiltak for å hindre overskvulping mot Numedalsvassdraget

Bestemmelsen i post 13 andre ledd i kgl.res. 3. april 1970 om en meter høy bølgebryter i overløpet i dam Rødungen for å hindre at sik spres til Numedalsvassdraget videreføres.

Merkostnader forbundet med skjerpede rensekrav

Det anbefales å videreføre bestemmelsen om å dekke merkostnader for skjerpede rensekrav for kloakkavløp og industriavløp i Ål og Gol kommuner i post 28 i kgl.res. 5. juli 1968 (innført i kronprinsreg.res 14. mai 1982).

VI. Departementets merknader til vilkårene for konsesjon til Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden

Generelt

Gjeldende konsesjonsvilkår ble fastsatt ved kgl. res. av 20. juli 1962 (romertall II). Departementet tilrår at eksisterende vilkår oppdateres med mer moderne språk og at det innføres bestemmelser i tråd med dagens standardvilkår.

Post 1 Revisjon av konsesjonsvilkår

Det foreslås innført bestemmelse om vilkårsrevisjon etter vannressursloven § 26 fjerde ledd annet punktum. Tidspunkt for vilkårsrevisjon bør settes likt med reguleringskonsesjonene for Uste- og Hallingdalsreguleringen, slik at de kan revideres samtidig.

Post 2 Byggefrist

Posten foreslås endret i tråd med moderne standardvilkår og i henhold til vregl. § 15.

Post 3 Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring

Posten foreslås endret i tråd med moderne standardvilkår, der også biotopjusterende tiltak og erosjonssikring er tatt med. Foreslåtte endringer utvider hjemmelen til å pålegge avbøtende terskeltiltak mv. av hensyn til naturmiljøet og andre allmenne interesser.

Post 4 Kloakkrenseanlegg

Posten foreslås i hovedtrekk beholdt som den er.

Post 5 Naturforvaltning

Opprinnelig post 5 i kgl.res. 20. juli 1962 (romertall II) foreslås erstattet med standardvilkår om naturforvaltning. Bestemmelsen om bygging og vedlikehold av fisketrapp ved Strandafjorddammen og pålegg om fiskesperre foran tappetunellen fjernes da dette nå kan

pålegges i medhold av ny post 3 og/eller 5. Dersom fisketrapp er bygget i medhold av opprinnelig post 5 forutsetter departementet at denne fortsatt vedlikeholdes.

Departementet anbefaler å fjerne bestemmelsen om fiskefond og jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden da disse bestemmelsene forutsettes oppfylt og ikke lenger relevante.

Post 6 Veger

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag.

Post 7 Sikring av breddene langs Strandaffjorden

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag.

Post 8 Rydding av reguleringssonen i Strandaffjorden

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag.

Post 9 Erstatningskraft

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag.

Post 10 Skader for bygdefolkets interesser

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag.

Post 11 Manøvreringsreglementet

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag, men bestemmelsen om at manøvreringen skal utføres av en norsk statsborger fjernes. Bestemmelsene om tvangsmulkt erstattes av ny post 15.

Post 12 Hydrologiske målinger, merking

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag.

Post 13 Hensyn til biologiske verdier, landskapsverdier og kulturverdier

Posten foreslås i hovedsak beholdt som i dag, men endret i tråd med någjeldende lov om kulturminner.

Post 14 Luftovermetning

Bestemmelsen er ny og i tråd med standardvilkår.

Post 15 Kontroll med overholdelse av vilkårene

Bestemmelsen foreslås videreført og oppdatert i tråd med gjeldende regelverk.

VII. Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Generelt

Departementet anbefaler å gi nytt reglement basert på gjeldende reglement, som sist ble endret ved kronprinsreg.res. 14. mai 1982.

Bestemmelsene i gjeldende opprinnelig post 3, om slipp av vann til fløtning, og post 4, om bruk av norsk statsborger ved manøvreringen, foreslås fjernet fordi de ikke lenger anses aktuelle.

Post 1

Posten foreslås videreført i hovedtrekk som tidligere. Reguleringsgrensene er endret i henhold til ny innmåling etter NN 2000, og areal på overførte nedbørsfelt er oppdatert i henhold til NVE Atlas.

Post 2

Eksisterende bestemmelse om høyeste flomvannstand foreslås fjernet.

Eksisterende bestemmelse om at flomlukene i Ustevatnet skal dimensjoneres slik at de tar største påregnelige flom foreslås fjernet.

Bestemmelsene om minstevannføring til Ustevatn og Rukkedøla, samt tidligere overføring fra Ustevatn til Rødungen endres i tråd med beskrivelsen over (se punkt 6.2 og 6.3).

Post 3

Eksisterende post 5 videreføres i post 3, men oppdatert til moderne språk.

Post 4

Eksisterende post 6 videreføres i post 4, men oppdatert i henhold til standard bestemmelse.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

Reviderte og omgjorte vilkår for tillatelser meddelt Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering og Hafslund Eco Vannkraft AS for regulering av Uste- og Hallingdalsvassdraget mv. fastsettes i samsvar med vedlegg til resolusjonen.

Vedlegg 1 til kongelig resolusjon om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjonsvilkår for Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden i Hol, Gol, Ål og Nesbyen kommuner

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og utbygging av vassdrag (vassdragsreguleringsloven) § 8 tredje ledd fastsettes reviderte vilkår for tillatelse til Foreningen for Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta reguleringer og overføringer i Uste- og Hallingdalsvassdraget mv., jf. vedlegg 2.
2. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 62 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) § 28 omgjøres vilkår for tillatelse til Hafslund Eco Vannkraft AS til bygging av Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden, jf. vedlegg 3.
3. Det fastsettes oppdatert manøvreringsreglement for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget i Hol, Gol, Ål og Nesbyen kommuner, jf. vedlegg 4.

Vedlegg 2 til kongelig resolusjon om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjonsvilkår for Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden i Hol, Gol, Ål og Nesbyen kommuner

Vilkår for reguleringer og overføringer i Uste- og Hallingdalsvassdraget mv.

(Fastsatt ved kgl.res. 27.1.2023. Erstatte tidligere vilkår gitt ved kgl.res. 20.07.1962 romertall I, kgl.res. 05.07.1968, kgl.res.03.04.1970 og planendring i kronprinsreg.res. 14.05.1982)

1.

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2.

(Konsesjonsavgifter)

For den økning av vannkraften som innvinnes ved reguleringen skal det betales følgende årlige avgifter:

Kgl. res. av 20.07.1962. Tillatelse for Foreningen for Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta reguleringer og overføringer i Uste-Hallingdalsvassdraget mv. samt tillatelse for Oslo Lysverker til å ekspropriere grunn og rettigheter mv. for utbygging av Usta og Nes kraftverker: Til staten på kr 0,50 pr. nat.hk. Til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 4,50 pr. nat.hk.

Kgl. res. av 05.07.1968. Tillatelse for Foreningen for Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta overføring av Votna og Lya til Nes kraftverk. Nytt manøvreringsreglement for regulering av Uste-Hallingdalsvassdraget mv: Til staten på kr 0,50 pr. nat.hk. Til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 4,50 pr. nat.hk.

Kgl. res. av 03.04.1970. Tillatelse for Foreningen for Hallingdalsvassdragets Regulering til å regulere Rødungen og å overføre avløpet til Hallingdalsvassdraget: Til staten på kr 1,50 pr. nat.hk. Til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 4,50 pr. nat.hk.

Kronprinsreg. res. 14.5.1982. Vedrørende tillatelse for Foreningen for Hallingdalsvassdragets Regulering til planendring og fristforlengelse for Lyas overføring til Nes kraftverk. Til staten på kr. 2,- pr. nat.hk. Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 10,- pr. nat.hk.

Hvis kommunene ønsker å øke vannføringen fra Strandafjorden til inntil 12 m³/s i sommermånedene, jf. manøvreringsreglementets post 2, åttende ledd, skal avgiften til kommunene reduseres til kr 4,- pr. naturhestekraft. Satsen refererer seg til det som opprinnelig ble fastsatt ved kgl.res. av 20.07.1962, 05.07.1968 og 03.04.1970.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Økningen av vannkraften i Usteåne beregnes på grunnlag av den økning i lavvannsføring som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. For Rødungen og vassdraget nedenfor Strandafjorden beregnes økningen på grunnlag av den økning av lavvannsføringen som reguleringen og overføringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

3.

(Konsesjonskraft)

Det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

De enkelte vannfalls- eller brukseiere har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, samt avgivelse av kraft, jf. post 3 (Konsesjonskraft), kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Fond og andre utbetalinger)

Konsesjonæren pålegges å avsette et engangsbeløp på 900 000 kroner til et øremerket fond til undersøkelser og tiltak for å bedre forholdene for villreinbestanden som blir berørt av reguleringen, som fordeler seg med 450 000 kroner til fond for Hardangervidda villreinområde og 450 000 kroner til fond for Nordfjella villreinområde. Fondene skal forvaltes av en egen styringsgruppe bestående av NVE, miljøforvaltningen, regulanten, evt. øvrige bidragsytere og de berørte kommunene. Midlene skal forvaltes til beste for villreinbestanden.

Videreført særvilkår om næringsfond fra opprinnelig konsesjon 1962

Konsesjonæren skal hvert år etter at reguleringen er tatt i bruk yte et tilskudd til næringsfond for Hol, Ål, Gol, Nesbyen og Flå kommuner på kr. 150 000,-. Beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

6.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

7.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

8.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere

vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

9.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Finsevatnet, Ørteren, Nygardsvatnet, Ustevatnet, Rødungen, Strandafjorden, Rødungselve, Rukkedøla og Uste- og Hallingdalsvassdraget er slik at de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

10.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

11.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Statsforvalterens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med anlegget er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

12.

(Veier, ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

13.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

14.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

15.

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

16.

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

17.

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltene utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

18.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

19.

(Militære foranstaltninger)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

20.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21.

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 5 (Fond), 6 (Byggefrister), 15 (Manøvreringsreglement) og 21 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

22.

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

23.

(Videreførte særvilkår)

Løyper

Særlige vilkår som er videreført fra kgl.res. 20.07.1962 romertall I, post 19 første ledd:

«Etter tiltaksskjønnets nærmere bestemmelser plikter konsesjonæren å anordne overganger ut på og opp fra isen for hovedløypene Ustaoset-Ustebergstølen, Verpestølen og Hornebustølen samt foreta oppmerking av løypene.»

Vann til vannforsyning

Særlige vilkår som er videreført fra kgl.res. 20.07.1962 romertall I, post 30:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å avgi det nødvendige vann fra Kulu til den alminnelige vannforsyning for det regulerte strøk i Ål, samt det til

enhver tid nødvendige vann fra Rukkedøla til Nesbyen vannverk og til de overvanningsanlegg som er i drift nå.»

Anlegg av kloakkrenseanlegg og slipp av ekstra minstevannføring

Særlige vilkår som er videreført fra kgl.res. 20.07.1962, romertall I post 16 fjerde ledd:

«Konsesjonæren kan pålegges å slippe vann for å opprettholde en tilstrekkelig minstevannføring fra Ustedalsfjord. Avgjørelsen om nødvendig vannslipping treffes av Olje- og energidepartementet.»

Tiltak for å hindre overskulpning mot Numedalsvassdraget

Særlige vilkår som er videreført fra kgl.res. 03.04.1970, post 13 annet ledd:

«For å hindre overskulpning og overløp fra Rødungen til Numedalsvassdraget, skal det bygges en 1 m høy bølgebryter i demningens flomløp.»

Kompenserende kraftlevering til kraftverk i Numedalslågen

Særlige vilkår som er videreført fra kgl.res. 03.04.1970, post 7:

«Konsesjonæren plikter i mangel av minnelig avtale å kompensere gjennom kraftlevering det krafttap som påføres kommunale og fylkeskommunale kraftverk i Numedalslågen etter skjønnets nærmere bestemmelse. Dersom ikke annet er avtalt, skal det ved skjønnsfastsettelsen også ytes erstatningskraft for tap av ytelser i nyttbare, men enda uutbygde kommunale og fylkeskommunale fall fra den tid utbyggingen skjer og til en pris som er basert på det ikke reduserte falls utbyggingskostnad.»

Merkostnader forbundet med skjerpete rensekrav

Særlige vilkår som er videreført fra kronprinsreg.res. 14.05.1982, som innfører ny post 28 i vilkårene tilknyttet konsesjonen for overføringen av Lya fastsatt ved kgl.res. 05.07.1968:

«Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader forbundet med at det som følge av utbyggingen stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og industriavløp, fastsettes kortere gjennomføringsfrist, mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning fra all bebyggelse mv. i Ål og Gol kommuner som drenerer til Hallingdalselva nedstrøms samløpet med Lya.»

Vedlegg 3 til kongelig resolusjon om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjonsvilkår for Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden i Hol, Gol, Ål og Nesbyen kommuner

**Vilkår
for tillatelse for Hafslund Eco Vannkraft AS til bygging og drift av Usta og Nes
kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden**

(Fastsatt ved kgl.res. 27.1.2023. Erstatte tidligere vilkår gitt ved kgl.res. 20.07.1962)

1.

(Revisjon av konsesjonsvilkår)

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

2.

(Byggefrister)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

3.

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

4.

(Kloakkrenseanlegg)

Konsesjonæren er forpliktet til etter skjønnets nærmere bestemmelser å anlegge et høygradig kloakkrenseanlegg med tilhørende avskjærende kloakkledninger for Ål regulerte bygningsdistrikt. Planen for anlegget skal godkjennes av vedkommende departement.

Til fradrag i anleggsomkostningene kommer etter skjønnsrettens fastsettelse enkle sedimenteringsanlegg for samme område basert på det uregulerte vassdrag idet dette beløp må skaffes tilveie av Ål kommune før konsesjonæren plikter å igangsette arbeidet.

Konsesjonæren er forpliktet til å dekke de årlige merutgifter ved det høygradige kloakkrensaneanlegg i forhold til nevnte sedimenteringsanlegg etter skjønnsrettens fastsettelse.

For Gol regulerte bygningsdistrikt er konsesjonæren forpliktet til å bære de omkostninger som er forbundet med å føre de nåværende kloakkavløp ut i Hallingdalselva nedenfor utløpskanalen fra Hemsil 2, samt å anlegge et sedimenteringsanlegg etter planer godkjent av vedkommende departement. Konsesjonæren kan etter departementets nærmere bestemmelse pålegges å holde en viss minstevassføring nedenfor utløpet av Hemsil 2 av hensyn til kloakkutslippet.

5.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i Uste- og Hallingdalsvassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6.

(Veger)

Veger og bruer som konsesjonæren anlegger av hensyn til utbyggingen skal stilles til fri avbenyttelse for allmenheten for så vidt departementet finner at dette kan skje uten ulemper for anlegget. De anlegges så vidt mulig i samråd med de stedlige myndigheter.

7.

(Sikring av breddene langs Strandafjorden)

Konsesjonæren plikter, hvis det skulle vise seg nødvendig, å sikre utsatte steder ved tilløpet til Strandafjorden ved steinsetting av breddene etter nærmere bestemmelse av vedkommende departementet.

8.

(Rydding av reguleringssonen i Strandafjorden)

De neddemte områder ved Strandafjorden ryddes for trær og busker som er over 1,5 m høye eller har over 8 cm stammediameter målt i en høyde av 25 cm over bakken. Gjenstående stubber skal ikke være over 25 cm høye.

Etter nærmere bestemmelse av skjønnen skal foretas finrydding av begrensede områder av hensyn til fisket.

Rydding skal være fullført senest 2 år etter første neddemming.

9.

(Erstatningskraft)

Erstatningskraften for Ål kommunes fallrettigheter i Ål kraftverk inngår ikke i det kraftkvantum som er tilstått Hallingdalskommunene i henhold til tilleggsavtale til hovedavtalen om kraftutbygging m. v. i Hallingdal av 3. juli 1959.

10.

(Skader for bygdefolkets interesser)

Konsesjonæren plikter å treffe nødvendige tiltak for å søke å avhjelpe skader og ulemper som utbyggingen fører med seg for bygdefolkets interesser. Spørsmålet om hvilke tiltak som skal treffes avgjøres i mangel av overenskomst ved skjønn, som i tilfelle kan fremmes i forbindelse med ekspropriasjonsskjønnet.

11.

(Manøvreringsreglement mv.)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

12.

(Hydrologiske målinger, merking)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser som i det offentlige interesse finnes påkrevd og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene skal tilstilles Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvorledes målingene er utført.

13.

(Hensyn til biologiske verdier, landskapsverdier og kulturverdier)

Det påhviler konsesjonæren i den utstrekning hvor dette kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette anses ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

Såfremt sådan ødeleggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstående ikke kan unngås, skal Naturvernrådet i betimelig tid på forhånd underrettes om saken.

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 9. juni 1978 nr. 50 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding herom til vedkommende museum.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å dra omsorg for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende i terrenget. Plassering av stein og jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Konsesjonæren har plikt til forsvarlig opprydding av anleggsområdene.

Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

Om nærværende bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere fornøden meddelelse.

14.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

15.

(Kontroll med overholdelse av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes av konsesjonæren etter nærmere av vedkommende departement fastsatte regler.

Vedlegg 4 til kongelig resolusjon om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget og omgjøring av konsesjonsvilkår for Usta og Nes kraftverker og døgnregulering av Strandafjorden i Hol, Gol, Ål og Nesbyen kommuner

**Manøvreringsreglement
for regulering av Finsevatn, Ørteren med Læg Reidvatn og Øvre og Nedre
Trestiklan, Nygardsvatn, Sløddfjorden, Ustevatn, Rødungen og
Strandafjorden i Ulvik, Hol, Ål og Nore og Uvdal kommuner, Vestland og
Viken fylker**

(Fastsatt ved kgl.res. 27.1.2023. Erstatte tidligere reglement gitt ved kgl.res. 20.07.1962, 05.07.1968 og 03.04.1970, og planendring i kronprinsreg.res. 14.05.1982)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Finsevatnet	1214,81	1215,11	1211,81	0,3	3,0	3,3
Ørteren	1138,21	1147,21	1134,21	9,0	4,0	13,0
Læg Reidvatnet	1143,41	1147,21		3,8		3,8
Nedre Trestiklan	1142,31	1147,21		4,9		4,9
Øvre Trestiklan	1146,71	1147,21		0,5		0,5
Ny gardsvatnet	991,19	995,19	984,19	4,0	7,0	11,0
Sløddfjorden	984,69	985,19	970,19	0,5	14,5	15,0
Ustevatnet	984,69	985,19	967,69	0,5	17,0	17,5
Rødungen	948,29	957,79	944,29	9,5	4,0	13,5
Strandafjorden	444,66	445,46	444,26	0,8	0,4	1,2

Høydene refererer seg til Kartverkets høydesystem (NN 2000).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra Ustevatnet (499 km² nedbørfelt) kan, med de begrensninger som framgår av nedenstående pkt. 2, andre ledd, overføres til Rødungen for magasinering. Avløpet fra Rødungen (44 km² nedbørfelt) overføres til Hallingdalselva gjennom Usta Kraftverk.

Avløpet fra følgende nedbørfelt overføres til driftstunnelen for Nes kraftverk, med unntak av vann til vannforsyning og vanningsanlegg som måtte bli forlangt avgitt i medhold av de til enhver tid gjeldende vassdragskonsesjoner:

- a) Kulu 39 km².
- b) Kvinda 58 km².
- c) Avløp fra 148 km² av Votnas felt over ca. kote 455.
- d) Avløp fra 134 km² av Lyas felt over ca. kote 450.
- e) Ridøla 45 km².
- f) Dokkelve 61 km².
- g) Rukkedøla 230 km².

2.

Det skal slippes vann fra Ustevatnet til Usteåne slik at vannføringen er på minst 3,0 m³/s ved Tuftebrui i perioden 15.6. til 15.9., eller fra tidspunktet Ustevatn har nådd kote 982,49 hvis det skjer før 15.6. Hvis vannføringen ved Tuftebrui den 15.6. er lavere enn 3 m³/s skal det slippes inntil 0,3 m³/s fra Tverrslag 1 på inntakstunnelen til Usta kraftverk inntil Ustevatnet har nådd kote 982,49. Vannslippet fra Ustevatnet i denne perioden og frem til 1.10. skal aldri være lavere enn 0,1 m³/s. I resten av året slippes det vann slik at vannføringen er på minst 0,3 m³/s ved Tuftebrui. Slippet kommer i tillegg til andre eventuelle større punktuttak nedstrøms Tuftebrui, som til kommunal vannforsyning og snøproduksjon.

Vannspeilet i Ustedalsfjorden skal være minst på kote 766,25 (topp terskel).

Det skal slippes vann fra inntaket i Rukkedøla på 0,20 m³/s i perioden 1.6. til 1.10., og 0,025 m³/s resten av året. Etter en prøveperiode på 5 år kan NVE justere pålegget om vannslipp i Rukkedøla, hvis slippet ikke gir den ønskete virkning for natur og landskap i vassdraget.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes. Men flomvann fra lokalfeltet til Rødungen tillates overført til Hallingdalsvassdraget. Lavvannføringen i Ustekveikja og i Hallingdalselva nedenfor Nes kraftverk må heller ikke forminskes til skade for andres rettigheter. Magasinet i Ustevatnet skal så lenge isen er farbar så vidt mulig manøvreres slik at vasstanden ikke stiger mer enn den ville ha steget uten regulering. Tapping av magasin vann fra Ustevatnet, Ørteren, Finsevatnet og Nygardsvatnet må innstilles senest 1. mars. Tapping av naturlig tilsig fra Ustevatnet innstilles senest 1. mai. jf. imidlertid denne posts 2. ledd.

Overføring til Rødungen kan skje når ett av punktene nedenfor er oppfylt:

- a. Vannstanden i Ustevatnet er over kote 984,19.
- b. Vannstanden er over kote 978,19 og tilsigsprognosen i sum for de kommende 10 døgn er minst 150 % av normaltilsiget basert på tilsvarende tidagersperiode foregående 20 år. Overføringen stoppes senest når tilsigsprognosen faller under 120 %.
- c. Det kan overføres inntil 15 mill. m³ vann når tilsiget til Ustevatnet stiger over 40 m³/s i snøsmeltesesongen, selv om verken punkt a. eller b. ovenfor er oppfylt.

Magasinvolumet i Ustevatnet over kote 984,19 tillates brukt som flomdempingsmagasin i den tid overføringen til Rødungen pågår. Når Rødungen er fylt skal Ustevatnet snarest mulig bringes opp til kote 984,69. Tapping under denne vannstand skal ikke skje før 1. oktober. Finsevatnet fylles

så snart som mulig etter at Ustevatnet har nådd kote 984,19 og holdes fylt til lavvannperiodens begynnelse.

I tiden 16.9. til 15.5. skal det fra Strandafjorden gå en vannføring på minst 2,5 m³/s. Fra dette tidspunkt økes slippingen til minst 10 m³/s. De berørte kommuner kan imidlertid kreve at vannføringen fra 16.5. til 15.9. blir økt med ytterligere inntil 2 m³/s, jf. post 2 i konsesjonsvilkårene for reguleringene. Endringer i vannføringen skal skje gradvis over et tidsrom av minst en uke.

For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet for Usta og Nes kraftverker, med hensyn til de øvrige kraftverk i vassdraget.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

4.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.